

VSEBINA

- 5** Krištof Jacek Kozak **HOMO AVARUS (LAKOMNI ČLOVEK)**
- 13** Manca G. Renko **THE MARXIST WEARS PRADA**
- 17** Tjaša Črnigoj **ŠAMPIONI IZ SEČUANA ALI BRECHTOVSKO
PREOBLAČENJE KOT METODOLOŠKI KONCEPT**
- 23** Eva Jagodic **»ERST KOMMT DAS FRESSEN, DANN KOMMT
DIE MORAL.«**
- 27** Maša Pelko **LAHKO BI REKEL: MI.**
- 33** Bertolt Brecht **DOBRI ČLOVEK IZ SEČUANA** (dramsko besedilo)
- 77** Fotografije z vaj
- 90** Nagrade
- 94** In memoriam

Bertolt Brecht

DOBRI ČLOVEK IZ SEČUANA

Der gute Mensch von Sezuan

Premiera 17. aprila 2015

Prevajalka **URŠKA BRODAR**

Režiser **ALEKSANDAR POPOVSKI**

Dramaturginja **EVA MAHKOVIC**

Scenografa **NUMEN** in **IVANA JONKE**

Kostumografka **JELENA PROKOVIĆ**

Avtor izvirne glasbe **PAUL DESSAU**

Korepetitor **JOŽE ŠALEJ**

Avtorji dodane glasbe **FOLTIN**

Lektorica **BARBARA ROGELJ**

Oblikovalec svetlobe **ANDREJ KOLEŽNIK**

Asistentka režiserja (študijsko) **TJAŠA ČRNIGOJ**

Asistentki dramaturginje (študijsko) **EVA JAGODIC**

MAŠA PELKO

Asistent kostumografke **ANDREJ VRHOVNIK**

Asistentka kostumografke (študijsko) **BARBARA VRBANČIČ**

Vodja predstave **Sanda Žnidarčič**

Šepetalka **Nataša Ahtik Gregorin**

Tehnični vodja **Jože Logar**

Vodja scenske izvedbe **Janez Koleča**

Vodja tehnične ekipe **Matej Sinjur**

Tonska tehnika **Sašo Dragaš** in **Stane Bartol**

Osvetljevalca **Andrej Kolečnik** in **Aljoša Vizlar**

Lasuljarki, frizerki in maskerki **Jelka Leben** in **Janja Milavec**

Garderoberki **Erna Nelc** in **Sara Kozan**

Rekviziter **Borut Šrenk**

Sceno so izdelali pod vodstvom mojstra **Vlada Janca** in kostume pod vodstvom mojstric

Irene Tomažin in **Branke Spruk** v delavnicah MGL.

Igrajo

Šen Te/Šuj Ta **TINA POTOČNIK**

Vang, prodajalec vode **JURE HENIGMAN**

Vung

Natakar

Jang Sun, pilot **BRANKO JORDAN** k. g.

Brezposelni

Prvi bog **BORIS CAVAZZA** k. g.

Deda

Pripovedovalec

Mi Ci, lastnica nepremičnin **JOŽICA AVBELJ**

Starka

Go Do

Drugi bog **LOTOS VINCENC ŠPAROVEC**

Mož

Policaj

Tretji bog **ANJA DRNOVŠEK**

Žena

Šin, prejšnja lastnica trafike **JANA ZUPANČIČ**

Svakinja

Gospa Jang, Sunova mati **JUDITA ZIDAR**

Nečakinja

Šu Fu, brivec **GABER K. TRSEGLAV**

Lin To, mizar

Budistični menih

Tetka

Krištof Jacek Kozak

HOMO AVARUS (LAKOMNI ČLOVEK)

*Erst kommt das Fressen,
dann kommt die Moral.
B. Brecht, Beraška opera*

I.

Saj poznate stari vic iz (pol)preteklih časov: kapitalizem je sistem, v katerem človek izkorišča človeka, v komunizmu pa je ... ravno obratno. Kako smo se takrat hahljali bistroumnemu obratu, ki je stvari sveta, kot smo mislili, da jih poznamo, postavil z glave spet nazaj na noge. Brecht je bil prepričan drugače. Poznal je kapitalistični svet, rešitev je videl v socializmu. A zmotili smo se vsi – Brecht in mi. Zakaj? Problem je namreč globlji od zamenjave enega sistema z drugim. Za človeka gre.

Vprašanje, ki si ga je v svojem *Dobrem človeku iz Sečuana* zastavil Brecht – smisel človekove dobrote nasploh, še posebej pa v odnosu do sočloveka –, spada namreč med večna vprašanja človeštva. Je pravzaprav element, na katerem človečnost in s tem človeškost človeka stoji ... in pade. Vse od začetka sveta, če naj se parabolčno izrazim, se človek bori s samim seboj, v bistvu zoper samega sebe. Zato je brezčasnost parabole, torej prilike, ki si jo je za formo svoje drame Brecht izbral, logična, saj je vloga parabole v tem, da po svoji analogiji z dejanskostjo le-to didaktično razloži, s prstom pokaže nanjo, jo denuncira. Poleg tega pa se didaktična forma v svojem bistvu idealno ujame z naravo Brechtovega epskega gledališča in doseže popolno sinergijo: v ospredju je seveda nauk.

Odgovori na vprašanje po bistvu človekove narave – je ta dobra ali zla, sebična ali altruistična – so bili v zgodovini različni: teorije, ki so služile za vzpostavitev celotnih družbenih sistemov, utemeljenih na ljubezni in enakosti ljudi (na primer krščanstvo in, mnogo kasneje, razsvetljenstvo

z Rousseaujevo *Družbeno pogodbo*, francosko revolucijo ter marksizem), so predpostavljale, celo zahtevale oziroma predpisovale človekovo dobroto kot višjo, racionalno zavest (so)delovanja v skupnosti. Človekovo izkustvo, običajno zajeto v obliki ljudskih modrosti, pa je tem teorijam izrazito nasprotovalo. Znale so ljudske rečenice (»Dobrota je sirota.«), rekla (»človek človeku volk«, kar je prvi zapisal Plavt v svojih *Osljih*, potem pa to uporabil še T. Hobbes v delu *O državljani*), celo dela (Voltairejevega *Kandida* bi bilo mogoče uvrstiti mednja, pa tudi Sartrovo dramo *Hudič in ljubi bog*), ki na podlagi življenjskih izkušenj avtorjev izrekajo bridko resnico: s človekovim altruizmom bolj slabo kaže. In prav preverbe te pravzaprav ultimativne resnice se je lotil Brecht.

Kot se za didaktika *par excellence* spodobi, si je Brecht izbral paradigmatične figure in jih postavil v osišče drame: ubožnega prodajalca vode Vanga, prostitutko Šen Te, tri potujoče bogove in vso menažerijo preostalih človeških usod.

Simbolična je osrednja dramska oseba prodajalke ljubezni Šen Te, ki po definiciji »ne zna reči ne« (vsi citati so iz prevoda U. Brodar) in je zato »najboljši človek iz Sečuana«. Paradigmatična vloga grešnice in svetnice obenem je potrjena, saj dejansko ne odreče gostoljubja trem bogovom, ki iščejo dobrega zemljana. Šen Te se odloči biti dobra za vsako ceno, a se še prehitro zave, da »Majhen rešilni čolnič / Takoj potone v globino; / Preveč utapljaajočih / Pohlepno posega po njem« ter da je »stiska [...] prevelika, da bi jo lahko rešil en sam človek«. Brecht zato v drami oblikuje alter ego Šen Te, njenega domnevnega bratranca, Šuj Taja, v katerega se protagonistka preobleče, da bi »tatovom in parazitom«, ki so se namenili neuvidevno izkoristiti dobroto Šen Te, pristrigla peruti. Ob trku z realnostjo »zgroženo opaža [...], koliko sreče rabi človek, da ne propade! Koliko idej! Koliko prijateljev!« Ljudje niso tu za to, »da bi spreminjali svet«, ne menijo se za druge, temveč zgolj zase. Še več, najmanj so hvaležni ravno tisti, ki jim je kaj podarjenega (teorija Šen Te je, da zna biti samo tisti, ki pozna bedo, zares hvaležen).

Pa vendar niti ta uvid ne more omajati vere Šen Te v človeka. Verjame, da če je katero od človekovih čustev lahko zares altruistično, bi to lahko bila ljubezen. Zaljubi se v brezposelnega pilota Suna, ki pa je samo tipični človek in Šen Te grdo izkoristi: dobri ljudje, pravi Sun, »nima[jo] pameti!«. Edini človek, na katerega je primer Šen Tejeine dobrote vplival, je bil bogati brivec Šu Fu, ki ji je izstavil biano ček, potem pa »tiho in ponižno, nič [hoteč] v zameno, po prstkih, z vsem spoštovanjem, nesebičen« odšel, pa še tu lahko podvomimo v njegovo iskrenost zaradi ljubezenskega nagnjenja, ki ga je potihoma gojil do Šen Te. Povsem razumljivo je torej sklepno spoznanje, ki vanj kulminira bridka Šuj Tajeve izkušnja: »[D]obra dela pomenijo propad!«

Človekovo dobroto pa istočasno po svetu iščejo trije bogovi, ki so, čeprav v množini, nenavadno podobni krščanski transcendenci (tudi analogija med Brechtovo parabolo in starozavezno Jobovo zgodbo je očitna). Bogovi človekovo dobroto seveda predpostavljajo, zato so odločeni, da jo tudi najdejo, in jih zato tudi nasprotna resničnost od pričakovane ne more spraviti iz tira. Samoumevnost njihove misije, in sicer najti »dovolj dobrih ljudi, ki lahko živijo dostojno življenje«, jih naredi neobčutljive za stisko človeka. Ljudje namreč »že dva tisoč let trobijo naokrog, da s tem svetom, kakršen je, ne gre več tako naprej«, a bogov to ne zanima. Ne zanima jih niti priletnost ekonomskih realij, »v gospodarske zadeve se ne sme[j]o vtikati« in »prav nič se ne spozna[j]o na posel«. Brezčutno zahtevajo, da »kot prvo mora biti izpolnjena črka zapovedi, kot drugo njen duh«. Zato so, kot marsikateri predstavniki transcendence, tudi Brechtovi bogovi polni načelnih krilatic o dobroti, da »nihče ne more biti dolgo dober, če se do brote od njega ne zahteva«, da le »trpljenje vodi do očiščenja« ter da bo moč dobrega človeka »rasla z bremenom«.

Iskanje, razumljivo, ne obrodi sadu. Na koncu se utrujeni in globoko izčrpani ovedo bridke resnice: »V kakšnem svetu smo se to znašli, povsod sama beda, nizkotnost in zahrbtnost!« Če je starozavezni Bog strašljivo kaznoval prebivalce Sodome in Gomore, se Brechtovi sečuanski bogovi zgolj ustrašijo, »da bo treba prečrtati vse moralne predpise, ki s [...] o jih napisali«. Tudi prodajalec vode Vang jih poziva k temu, »da malo omili[jo] predpise, presvetli. Da malo razbremeni[jo] kup predpisov, predobri, glede na slabe čase«. Kljub temu da so že od začetka slutili, da »bogaboječnost ne obstaja več«, da se je torej njihova misija izjalovila, še preden se je začela, se svojim zakonom ne odrečejo: »[N]aj se odpovemo svojim zapovedim? (*Zagrizeno.*) Nikoli! Naj se svet spremeni? Kako? Kdo ga bo? Ne, vse je v redu.« Vse bo ostalo, kot je bilo. Bogovi nočejo priznati, da so si svet zamislili narobe. Je imel torej prav Voltairov filozof Panglos, da gre za »najboljšega izmed vseh možnih svetov«?

Odgovor je sicer odvisen od naslovljenca vprašanja, a gotovo je eno: omenjeni zaključek pomeni razhod med transcendenco in človekom. Človek si lahko po Brechtu pomaga le sam (na misel prihaja spet ljudska krilatica: »Pomagaj si sam in bog ti bo pomagal.«). Zato zgoraj omenjena trditev, da se dobro veča z bremenom, izzveni kot prazni sofizem. Za Brechta je Bog torej mrtev, človek pa je ostal sam, kar za vernika komunizma ni tako nenavadna ugotovitev. Brecht to simbolično podkrepi še s prologom, v katerem ugotovi, da »pokrajina Sečuan v paraboli, ki je označevala vse kraje, kjer človek izkorišča človeka, danes ne sodi več med te kraje«, didaktično pa svoje sporočilo podkrepi s *Pesmijo o nemoči bogov in dobrih ljudi*, *Pesmijo o (ne)preračunljivosti* ter *Pesmijo o svetem nikoli*. A, kot rečeno, najsi je bil komunizem zamišljen še tako idealno, je izzvenel v trpkih akordih. Precej kasneje (1951) je že v času

sodobnega kapitalizma J.-P. Sartre napisal dramo *Hudič in ljubi bog*, v kateri protagonist Goetz sprejme delanje dobrega zgolj kot intelektualni izziv, kot igro, nič več. In takoj ko kmetom razdeli zemljo, se ti začnejo med seboj spopadati, zato na koncu obupa in se vrne k svojemu običajnemu delu: vojskovanju in sejanju bolečine. Jasno je torej eno: nimamo opravka z naravo verskih ali političnih sistemov, temveč s človekom. Pa vendar, zakaj je za človeka delati dobro tako težko, če ne celo na meji nemogočega? Zakaj je človeku lažje biti slab kot dober?

II.

Ker je odgovorov treba iskati v človeku, potem se kot najbolj logičen ponuja človeku najbolj lasten princip: lakomnost, princip torej, ki je star toliko kot svet. Vse od začetkov skupnosti, ko smo ljudje zaživeli na način družbenih oblik, se je pojavilo vprašanje razmerja posameznika do te skupnosti. To razmerje je prevzelo več oblik, katerih skrajnosti sta bili bodisi vključitev in podreditve posameznika skupnosti (skupnost je omogočala lažje preživetje v skladu z načelom »v slogi je moč«) bodisi, obratno, izključitev iz skupnosti in skrb zgolj zase. Podreditvi skupnosti se ljudje nismo mogli ogniti, saj bi na primer neobljudenih otokov enostavno zmanjkalo, vseeno pa se – iz najrazličnejših razlogov – nismo odrekli skrbi za lastno dobro. Problem je seveda v tem, da gre za nasprotujoči si težnji: več je egoizma, manj je skrbi za skupnost in obratno.

Na to nevarnost za obstoj skupnosti so čutili potrebo opozoriti snovalci najzgodnejših vrednostnih paradigem, ki so kasneje dobile obliko religioznih sistemov. V temelj kulture, zrasle iz krščanstva, je položen rek, prvič zapisan v starozavezni 3. Mojzesovi knjigi: »Ne maščuj se in ne bodi zamerljiv do sinov svojega ljudstva, temveč ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe« (3 Mz 19, 18). Da je šlo za izjemno pomembno zapoved, je mogoče razbrati iz dejstva, da je bila v praktično nespremenjeni obliki ponovljena še petkrat: trikrat v evangelijih (Mt 19, 19; Mr 12, 31; Lk 10, 27) ter nato v Pavlovem pismu Rimljanom (Rim 13, 9) in še v Jakobovem pismu (Jak 2, 8). Temelj ideje je: ne postavljal sebe pred druge, izenači se z njimi, poskrbi za skupnost! Poleg ljubezni do Boga je to, po Markovih besedah, največja zapoved. Seveda ne zaman!

Če je ljubezen do sebe še nekako razumljiva in tudi izvedljiva, potem se lahko hitro zazdi, da to isto čustvo v odnosu do drugega nima več smisla. Le zakaj naj bi ljubili svoje bližnje, in to tako kot same sebe? Zakaj naj bi svojo izbranost, svoje sposobnosti in talente, svojo prodornost zatajevali na račun drugih in se z njimi

izenačevali, če sami od tega nimamo nobenih koristi? Človekova primarna reakcija je bila torej vezana na njegov ego.

V sodobnosti so sicer evolucionisti, med najbolj znanimi na primer C. R. Dawkins (med drugim v knjigah *Sebični gen*, *Največja predstava na zemlji*, *Bog kot zablod*), osredotočenost živega bitja nase sama poskušali razložiti z biološkim preživetjem, in sicer z uvedbo sintagme »sebičnega gena«, s čimer se je poudarek preselil z racionalnega na organski nivo, na prenos genskega materiala v naslednjo generacijo in s tem na preživetje subjekta kot biološko trajanje. Biološko naj bi torej enakost vseh ne ustrezala vsem članom skupnosti kot posameznikom. V naravi se ta razmerja urejajo na način, ki ga je Darwin poimenoval preživetje bolj usposobljenega, zakon močnejšega. Boljši, hitrejši, močnejši zmaga, torej preživi.

Boj med »jaz« in »mi«, ali, drugače, boj med »zame« in »za nas«, so tradicionalno vendarle prištevali k racionalnim grehotam – to, ki mednje spada sebičnost, je že v 6. stoletju Gregor Veliki poimenoval *avaritia*, lakomnost, pohlepnost, in jo uvrstil med 7 naglavnih, poznanih tudi kot smrtnih grehov, ki peljejo seveda v pogubo. Demon, ki je od 16. stoletja (P. Binsfeld) obvladoval materialni pohlep, je bil Mamon, torej demon bogastva, materialnih dobrin, ki so ga ljudje, zapostavljajoč edinega pravega, že od nekdaj častili kot boga (prim. 2 Mojzes 32,1–35). Na to sta opozarjala že evangelista Matej (6, 24) in Luka (16, 13), pa Sv. Tomaž Akvinski v *Summi theologiae*, v svoj *Pekel* ga je umestil tudi Dante: z obrazom proti tlom je zvezal tiste, ki so se preveč osredotočali na zemeljske dobrine in v ta namen uporabljali nasilje, manipulirali, ravnali (poslovno) neetično ter zlorabljali oblast.

Ta torej tako tipično človeška lastnost (najbrž se ne motim, če rečem, da pohlepa v živalskem svetu ni opaziti; še najbolj bi se ji utegnili približati požrešnost) je vezana na dva pogoja. Najprej na nezmernost. Gre torej za prestop ekscesa, pretiravanja, ki ga v primeru egoizma ni težko ugotoviti. V tej svoji ekscesni dimenziji, ko ne gre več za na primer biološko potrebo, kot sta, denimo, lakota ali žeja, pohlep oziroma lakomnost kopiči zaradi kopičenja samega. Drugi pogoj pa je materialnost želenega: torej denar, dobrine, imetje. Če ju povežemo, ugotovimo, da pri lakomnosti ne gre za samo uporabo, temveč zgolj za pogosto objestni občutek pridobivanja (v kritični literaturi pogosto opisovanega kot grabljenja), v čemer se nenavadno približa igri. Zakaj bi imeli na računu številko z na primer šestimi ničlami, če bi jih bilo lahko dvakrat toliko? Kakovost eksistence se tako ne meri več po drugih kvalitetah, na primer znanju, solidarnosti, poštenosti, temveč predvsem po količini imetja (ki o kvalitetah imetnika ne izrekajo prav ničesar, pa čeprav sta, priznajmo, tudi za pridobitev tega potrebna določena znanje in spretnost).

III.

Zgolj z izgovarjanjem na svojo nagonkost in resigniranim sprejemanjem socialnega darvinizma se ljudje niso mogli strinjati. Zato so si zamislili idealne svetove, kjer bi namesto sebičnosti vladalo obče dobro, vendar te zgolj kot utopije, kot ne-kraje, kot idealne sisteme, ki pa jih ni bilo mogoče uresničiti. Še več, običajno so se ti poskusi izkazali za prav krvave. Takšen je bil izid francoske revolucije, najbolj pa seveda potek »otroka« razsvetljenske vere v moč človekovega razuma, ki se je oblikoval na podlagi Marxove in Engelsove teorije, torej komunizma. Velja pa tudi obratno: kjer je bila družba do konca egalitarna, na primer v Orwellovem 1984, je bila tudi do konca razčlovečena, ali pa je vendarle imela, kot v njegovi *Živalski farmi*, kasto tistih, ki so med vsemi enakopravnimi vendarle še bolj enakopravni. Človeška enakost (*égalité*) je bila torej točka prešitja krščanstva, razsvetljenstva in komunizma. Uspelo ni nobenemu.

Vic z začetka nam je razkril zlaganost sistema, na katerega je še leta 1942 stavil Brecht in je temeljil na zgolj teoretični predpostavki enakosti med ljudmi. Danes je obče sprejeto mnenje, da je komunizem zgolj izigral človekovo naivnost in se s pomočjo nasilja razglasil za najbolj ekonomsko pravičnega in politično demokratičnega, za družbeno najnaprednejšega in socialno najbolj zavednega, z eno besedo: za najbolj človeški sistem. Kljub temu mu dobre družbe vseeno ni uspelo oblikovati. Komunizem se je danes večinoma iztekel, mi pa živimo v okviru sistema, za katerega smo upali, da bo dejansko to, kar je prvi obljubljal: demokratičen, ekonomsko pravičen ter narejen za in po meri človeka.

Toda prav naša sodobnost razkriva nevarno podobnost obeh sistemov: ne glede na to, da ju razumemo kot ekonomsko in politično diametralno nasprotna, v obeh en človek izkorišča, drugi pa je izkoriščan. Dobesedno. Sodobni demokratično urejeni svet ni nikakršna izjema, saj trenutno postaja vse bolj podoben svoji prvotni akumulacijski, pred-marxovski različici: peščica zemljanov iracionalno bogati, večina, ki ima vse manj pravic in vse več (finančnih) obveznosti, pa je vse bolj odrinjena na rob družbe in hitro tone v revščino. Jasno je, da demokracija sama na sebi ne predstavlja rešitve tega problema.

Spomnimo se izjave W. Churchilla iz leta 1947 o demokraciji: nihče ne pravi, da je popolna ali najpametnejša; pravijo, da bi bila najslabša oblika vladanja, če ne bi bilo drugih, preskušanih od časa do časa. Demokracija kot oblika vladanja je zgolj prazna forma, ki »ureja« politični promet in medsebojna družbena razmerja, ne zagotavlja pa avtomatično tudi vsebine. Zanj skrbiti posamezniki, ki dostopajo do družbenih in političnih funkcij, ki jih na volitvah izberemo nanje. A ti posamezniki dandanašnji – na podlagi lastnih koristi, ki jih imajo iz tega in v skrbi zgolj zase – v glavnem služijo mamonu, zaradi česar je ideal demokracije (prim. delo

C. Croucha *Postdemokracija*) izničen. V današnjem neoliberalizmu, ki ga tako hollywoodsko učinkovito uteleša »ameriški sen«, posamezniki princip jaza, torej usmerjenosti samo nase, princip egoizma, zavitega v videz koristi za vse, prenašajo na družbeni nivo. Politične pozicije potrebujejo, da pridejo do položaja, ki ga nato brezsrčno zlorabijo zase. Prav v tem je bistvo oblasti: pri oblasti ne gre toliko za primarno grabljenje denarja in (s tem) moči, temveč za izognitev zakonom, za privilegirani izmik pravilom skupnosti (ki pa za vse ostale seveda veljajo). Človeška družba je zaradi lakomnosti posameznikov začela delovati po načelu socialnega darvinizma: zmagajo tisti, ki so močnejši, hitrejši, brezobzirnejši, bolj surovi (prav na to je med drugimi opozarjal tudi P. Kozak v *Reviji 57* v članku *Moralna odgovornost*).

Danes se je prisilna enakost (komunizma) končala z neuspehom, a tudi družbeni arhitekti Zahoda, predvsem praktiki friedmanovske neoliberalistične šole, so sneli rokavice in se odločili za atako. Nastal je čas, ko hočejo imoviti spet poskrbeti zase na račun vseh ekonomsko slabše stoječih. S tem namenom so sprožili proces globalizacije: v sedanjem globaliziranem svetu, posebej akutno v EU, tradicionalnih držav ni več. Nestabilna, tekoča moderna (prim. dela Z. Baumana) in doktrina šoka (N. Klein), ki spodmikata trdna tla relativno trdnih družbenih dogovorov običajnim smrtnikom spod nog, sta postali njihovo osnovno vodilo. Človek, še posebej bogati, danes ne skriva več lakomnosti (topogledno je pomembna knjiga T. Pikettyja o kapitalu v 21. stoletju). Če je Clausewitzeva maksima razumela vojno zgolj kot nadaljevanje politike z drugimi sredstvi, se je neoliberalna ekonomija izkazala za nadaljevanje vojne s finančnimi sredstvi. To dokazujejo srednje- in južnoameriške ekonomije 70-ih in 80-ih let (izpričuje pa tudi »ekonomski morilec« J. Perkins v svojih izpovedih).

In prav na tem mestu postane Brecht nadvse aktualen. Rdeča nit njegovega ustvarjanja je tema medčloveškega izkoriščanja in pogoltnosti, ki se tako ali drugače kaže tudi v drugih delih. »Kaj je rop banke v primerjavi z njeno ustanovitvijo,« je znameniti citat iz *Beraške opere* (III, 9) iz leta 1928. In čeprav je *Dobri človek iz Sečuana* nastal dobro desetletje kasneje, tik pred drugo svetovno vojno in v prvih letih le-te, je namen parabole jasen. V našem svetu je, povedano z Brechtovimi besedami, torej »za hudobijo predvidena nagrada in [...] dobrega človeka čakajo / Tako stroge kazni«. Kot občutljivemu umetniku, ki je živel v težkem času, mu človekove slabosti niso bile tuje, zato je že takrat poznal s strani oblastnikov strogo varovano skrivnost: »Ne-kaj je hudo narobe s tem [...] svetom«. Za človekovo lakomnost gre.

Manca G. Renko

THE MARXIST WEARS PRADA*

Kljub enostranskosti njegovega nauka je ta pravljični človek neskončno mnogostranski.

Maksim Gorki o Levu Tolstoju

Max Frisch o Bertoltu Brechtu

Isaiah Berlin si v enem od svojih esejev za primerjavo različnih tipov avtorjev kot izhodišče izbere verz grškega pesnika Arhiloha, ki pravi: »Lisica ve veliko stvari, jež pa eno pomembno.« Razlikuje med tistimi avtorji, ki vse podrejajo eni viziji, enemu in edinemu univerzalnemu načelu, po zaslugi katerega vse, kar izrazijo, dobi svoj pomen, in onimi, ki zasledujejo več med seboj različnih ali celo nasprotujočih si ciljev. Če prvi tip intelektualne in umetniške osebnosti pripade ježem, drugi pa lisicam, lahko Danteja, Hegla, Ibsena in Prousta označimo za ježe, Aristotela, Goetheja, Puškina in Balzaca pa za lisice. A vendar pri vseh avtorjih ne gre tako zlahka. Esej *Jež in lisica* se ukvarja z enim od njih – Levom Nikolajevičem Tolstojem – ter skuša pokazati, da je bil ruski realist po naravi lisica, a je sam o sebi menil, da je jež. Enake besede bi lahko namenil tudi Bertoltu Brechtu.

Če parabelo *Dobri človek iz Sečuana* pripišemo avtorju ježu, se zdi njena poanta jasna. Dobra prostitutka Šen Te je trem bogovom, ki so obiskali Zemljo, da bi se prepričali, ali na njej še živijo dobri ljudje, nudila skromno prenočišče in si s tem prislužila denar, s katerim je lahko začela boljše življenje. Kupila si je trafiko, ki pa je ni zmogla voditi, saj je bila preveč dobra in je, namesto da bi poskrbela zase in za svoj dobiček, raje pomagala revežem sečuanskega predmestja. Da bi v teh okoliščinah sploh lahko preživela, se je začela preoblačiti v odločnejšega in kapitalistično neobzirnega bratranca Šuj Taja. Sprva je to storila le, ko je bilo nujno, pozneje pa maske sploh ni več snela in je skromno trafiko spremenila v tobačno tovarno ter se iz »angela predmestij« povzdignila v »tobačnega kralja«. Poanta ježa Brechta bi bila jasna: kapitalizem dobrim ljudem onemogoča preživetje; da ga lahko prenesejo, se morajo spremeniti, postati zlobni, brezčutni in izkoriščevalski kot sistem sam. Da bi dobre ljudi lahko ohranili, moramo spremeniti sistem, ob čemer tisti, ki bežno poznajo ježev nauk, vedo, da ima v mislih komunizem. V tem sistemu bi dobri ljudje lahko ostali dobri, z zlobnimi pa bi opravili kako drugače.

* Marksistka v Pradi, prevzeto po filmu *Hudičevka v Pradi* (*The Devil Wears Prada*, režiser D. Frankel, 2006) z Meryl Streep v glavni vlogi.

A stvar postane bistveno bolj zapletena, ko se Brecht spremeni v lisjaka.

Če verjamemo Maxu Frischu, je Brecht ženske, s katerimi je občeval, delil v dve skupini: tovarišice in gosi. Na podoben način je razlikoval tudi svoje dramske like. Prvo glavno vlogo je kot gos dobila *Sveta Johanna*, ki je s svojo vero, moraliziranjem in nesmiselno krepostjo poskrbela za pogrom delavske stavke (in lastno uničenje). Čeprav so bili njeni nameni dobri, je družbi naredila več škode kot koristi in Brecht zanjo nima niti trohice sočutja ali razumevanja. Johannin lik nato nasledijo še Kattrin (hči Matere Korajže), Grusche (*Kavkaški krog s kreda*) in seveda Šen Te, protagonistka *Dobrega človeka*. Četudi skuša vedno vsem pomagati, njena pomoč nikdar ni tovariška – kako bi tudi lahko bila, če se je iz prostitutke čez noč prelevila v lastnico trafike, ali drugače, iz lumpenproletariata je skočila med lumpenkapitaliste. Šen Te je od začetka do konca brez trohice razredne zavesti, torej nikakor ne more predstavljati dobrega človeka, kakršnega bi potreboval komunizem. Med drugim tudi zato, ker nikoli ni ničesar delala, denar, ki ji je omogočil soudeležbo v proizvodnih odnosih, pa je dobila od bogov, tako rekoč iz same *nevidne roke trga*.

Na kakšen način je Šen Te torej dobra? In ali njena dobrota sploh komu koristi? Kdo sploh je Šen Te? Šen Te je poosebitev malomeščanskega vrednostnega sistema, v katerem niti ni pomembno, kaj kdo naredi, marveč se govori le o tem, kako je to naredil. Ko ni pomembno, kako resničnost vpliva na življenje ljudi, marveč kako je resničnost videti ali, natančneje, kako so v njej videti tisti, ki jo ustvarjajo. Kar koli Šen Te počne, je videti dobro: včasih komu nudi streho nad glavo, spet drugič od skoraj obubožanih kupi kakšen kozarec vode ali šal, ob jutrih pa lačnim deli riž (ob čemer je, to je večkrat poudarjeno, videti silno ljubka). Vedno, ko od nje pričakujejo dobra dela, ki bi imela večji pomen (da bi pričala za Vanga, ki je ostal brez roke, vrnila denar prijaznima starcema, ki morata zaradi nje zapreti trgovino), na pomoč pokliče brezobzirnega bratranca Šuj Taja, ki zmore prezreti stisko drugih. Skratka: Šen Te dela dobro le, dokler je njena dobrodelnost fotogenična.

Dobrota je ena zveličavnih maksim malomeščanskega sveta in nekaj, s čimer se lahko postavljaš (»Vedno ljudje pač radi pokažejo, kar znajo, in kako bi to lahko bolje pokazali kot s tem, da so prijazni?«) S prijaznostjo se v resnici samopotrjuje in morda bi lahko celo trdili, da se v bratranca Šuj Taja spremeni, ker je nečimrna, ker ne bi prenesla, da bi jo ljudje videli slabo, hkrati pa ve, da bo imela resnična dobrota zanjo posledice, ki se jim mora na vsak način izogniti.

Njena dobrota je povezana še z drugim klišejem malomeščanskega okolja: romantično ljubeznijo. Za ljubljene Suna, ki je v resnici prepotenten lenuh (»Da bi Jang Sun, pilot, stal za prodajnim pultom [...]!? To ni biznis za Jang Sune, ne v tem stoletju.«), je pripravljena tvegati vse in oškodovati tudi tiste, ki so zanjo naredili

največ dobrega. Za povrh je celo njej jasno, da je Jang Sun slab človek, a je prepričana, da ga lahko spremeni v dobrega, da ga lahko (*od*)reši, če se bo zanj dovolj žrtvovala. Podoben motiv se pojavlja tudi v večkrat ponovljenem prepričanju, ki ga med drugim zagovarjajo bogovi – da *trpljenje vodi k odrešitvi*, kar je temeljna misel ideje, izhajajoče iz združitve neobzirnega kapitalizma in moralističnega pobožnjakarstva, ki narekuje tempo (malo)meščanskemu okolju.

Do največjega zasuka v Šen Tejini naravi pride, ko ugotovi, da je noseča. Takrat jasno pove, da bo postala *tigrice*, da bo naredila vse, ne glede na žrtve, da bo otroka obvarovala pred svetom. Materinstvo je v malomeščanskem okolju povzdignjeno v poslanstvo, ki ženski dovoljuje, da v imenu nadaljevanja vrste ovrže milino in dobroto, s katerima se je uveljavljala prej, ter postane bojevita. Od tega trenutka dalje do samega konca Šen Te nastopa le še kot Šuj Ta: materinsko poslanstvo je tako veliko, tako vsemogočno, da so dovoljena vsa sredstva. Prijaznost je v borbi za preživetje (otroka) povsem odveč. Brecht je ne bi mogel narediti bolj drugačne od prave proletarske matere, tovarišice, Pelageje Vlasove, ki se nauči, da je treba obče vedno postaviti pred partikularno in da je edino resnično poslanstvo lahko le revolucija. O tem, kako tuja je Brechtu v času pisanja ideja o partikularnem, zasebnem, priča tudi to, da je pred *Dobrim človekom* napisal *Ukrep*, nad katerim so se zaradi radikalnosti posebej zgražali zmerni levičarski intelektualci.

Dobri človek iz Sečuana ne obračunava s kapitalizmom kot sistemom, ki ljudem onemogoča, da bi bili dobri in bi delovali v skladu s svojo vestjo. Ne prizadeva si odgovoriti na vprašanje, ali so v kapitalističnih pogojih dobri ljudje sploh mogoči, marveč se sprašuje, kdo kapitalizem vzdržuje pri življenju, kdo ga (so)ustvarja. Največja spretnost dela je, da kapitalizma ne zreducira na črno-beli/kapitalistično-proletarski pol produkcijskih odnosov. Razen Šuj Taja (ki v resnici ne obstaja!) se v drami namreč ne pojavi niti en kapitalist, delavci pa so prisotni le v pogovoru, pasivno, nimajo pa nikakršne aktivne vloge. Kdo nam torej ostane? Nekdanja prostitutka in lastnica trafike, brezposelni pilot, lastnica nepremičnin, osemčlanska družina, prevarantski prodajalec vode, budistični menih, mizar (ki ostane brez dela), mati in starejši trgovski par. Nihče od njih ne premore razredne zavesti. Kaj nam to pove o kapitalizmu? Da tisti, ki mislijo, da se jih kapitalizem ne tiče, temu sistemu pravzaprav omogočajo preživetje – nič drugače kot tisti, ki se ne udeležijo volitev, vplivajo na njihove izide.

Šen Te torej nikakor ni *dobri človek*, ni nikakršen zgled za bodočega človeka komunizma. Ne predstavlja tovariškega boja proti kapitalizmu, ampak prikazuje, da se kapitalizem hrani z ljudmi, kakršna je ona. Lahko bi celo trdili, da Brecht z naslovom karikira njeno slabost. Verjeti, da Šen Te predstavlja pravo dobroto zavedne marksistke, ker ji je Brecht namenil na videz laskave lastnosti in zveneč naslov, je vsaj tako zmotno, kot trditi, da je nekdo komunist zato, ker je oblečen v prado, Miuccia Prada pa je bila nekoč članica komunistične partije Italije.

Tjaša Črnigoj ŠAMPIONI IZ SEČUANA ALI BRECHTOVSKO PREOBLAČENJE KOT METODOLOŠKI KONCEPT

V članku se bom ukvarjala s tem, kako se »brechtovsko preoblačenje« (metodološki koncept, ki se v tekstu Dobri človek iz Sečuana odraža v »gradnji« prizorišča – Sečuana) v ustvarjalnem procesu uprizoritve odraža v uprizoritvenih postopkih, ki na svojevrsten način vstopajo v dialog s tekstom. Pokazala bom, kako se na tem mestu rodi premislek o človeku, ki lahko spreminja svet; o človeku, ki je »šampion«.

»Rad bi naredil nekaj, česar ne znam!«* je bilo eno izmed režiserjevih glavnih vodil pri ustvarjalnem procesu. – Ustvariti svet, ki ga še nismo videli! Zgraditi nekakšen mitski prostor in čas! Pripovedovati pravljico, ki je obenem lepa in grda! – Da bi gledalec sedel na sedežu in gledal predstavo; ki ne bi bila iz iste snovi kot svet, ki ga že pozna! – In se je začelo raziskovanje in igranje; preigravanje različnih uprizoritvenih postopkov in izumljanje posebnega odrskega jezika. Tako se je začel izrisovati (včasih tudi dobesedno – zaradi uporabe lepilnega traku pri scenografiji – kot risanka iz črt) naš lastni Sečuan. – Svet, ki ga še ne (po)znamo.

I.

»Pokrajina Sečuan v paraboli, ki je označevala vse kraje, kjer človek izkorišča človeka«.

Prizorišče teksta je glavno mesto Sečuana na Kitajskem, ki je »napol evropeizirano«. To je svet, v katerem se »ljudem zelo slabo godi«; kjer kupiš trafiko, potem pa moraš plačevati najemnino; kjer kar naprej

* Citiram po spominu. Moji opisi procesa so sad tega trenutka. Do premiere je še en mesec, v katerem se lahko še marsikaj spremeni. Vse se spreminja. Moj namen ni podati opisa tega, kar naj bi se tudi na premieri dogajalo na odru, pač pa osvetliti določen način mišljenja, ki prežema ustvarjalno delo pri nastajanju predstave – kakor ga vidim sama.

srečuješ »razne« trafikante brez trafike in pilote brez letala; kjer mora človek plačati za službo in ta veliko stane – kjer se godijo razni nesmisli, ki pa pogosto delujejo precej domače. Obkrožajo jih podobe, ki bi lahko pripadale kitajskemu okolju (ljudje imajo kitajska imena, jedo riž, poročajo jih budistični menihi itd.) in se svobodno mešajo s podobami iz »evropskega« okolja (na primer: budističnega meniha imenujejo župnik). Besedilo je postavljeno v neki izmišljeni svet, v mitski čas in prostor, ki na trenutke deluje zelo domače, na trenutke pa zelo tuje. V njem vlada neka napetost; napetost med tujim in domačim. Premalo bi bilo reči, da so »evropski problemi« zaviti v »kitajsko preobleko«. – Ne, ta »kitajska preobleka« nanje učinkuje, oni pa nanjo nazaj; iz tega se rojevajo nove preobleke in se kopičijo druga na drugo. – Sečuan je nekakšno sanjsko mesto. Mladen Dolar za Rim pravi: »V Rimu se, najbrž edinstveno, na istem mestu ohranjajo in nalagajo ena na drugo vse plasti njegove zgodovine« (Dolar 2001: 102). – In to bi lahko veljalo tudi za Sečuan. Tudi v Sečuanu se odlagajo spomini na različne kraje, čase, ljudi in njihove življenjske situacije. Sečuan je Rim med mesti, kjer človek izkorišča človeka.

Skozi delovni proces na odru raste naš lastni Sečuan. Iz okruškov spominov vseh članov ekipe in podob, ki so jih pričarali literatura, film in gledališče. Med najbolj markantne vsekakor sodijo svetovi Fellinijevih filmov, *Shakespeare's Sonettes* Roberta Wilsona, neskončen vir navdiha pa je hudomušen in obenem boleč film *Knjiga rekorda Šutka*. Gre za film o prebivalcih romskega naselja Šutka v Makedoniji. Predstavi nam ogromno zanimivih, posebnih »likov«, ki bi lahko sami napolnili *Guinnessovo knjigo rekordov*. Vsak se z nečim ukvarja in na svojem področju je vsakdo šampion! Tudi izganjalec vampirjev, ki nam suvereno in do konca predano razloži, kako se premika vampir: tako, da se prekopicuje. – Šutka je mesto šampionov! – Tako iz dneva v dan večamo in izpopolnjujemo naš referenčni mozaik in ga počasi vpisujemo v meso igralcev, v drobovje cele ekipe, v praznino odra. – Da bi zgradili svet, kakršnega še ne (po)znamo. Toda, zakaj je to sploh pomembno?

V napetosti, ki nastane med tujim in domačim v takšnem izmišljenem svetu, naj bi bil ravno prostor za slavni Brechtov »Verfremdungseffekt« (Hayot 2012: 99–100). Potujitveni učinek, ki gledalca sili v razmišljanje. Po Tatlowu je »Brechtov drugi« metodološki koncept, ki se bori proti pozitivistični normalizaciji obstoječega (prav tam: 101). Gre za brechtovsko metodo razbijanja vsakršnih gotovosti, identitet, stalnosti. Metodo, ki preprečuje mišljenju, da bi podleglo udobju samoumevnosti sveta, kakršnega pozna. Metodo, ki mišljenje uči misliti spremembo, kar pa je osnova za človekovo delovanje v svetu. Spreminjanje sveta. Najprej pa mora človek spremeniti svoj lastni obraz ...

II.

»*Pride Šen Te, v rokah ima Šuj Tajevo masko in obleko*«.

Šen Te se v tekstu čez noč transformira v Šuj Taja. Toda na vajah smo prišli do zanimive ugotovitve: ko se Šen Te preobleče v Šuj Taja, še ne postane zares Šuj Ta; to je samo kostum. – To je šele prvi korak na poti »pravega« preoblačenja. Nadela si je masko, a je še »ne zna« igrati. Trenutno je na vajah to na posebej čudovit in zanimiv način razvidno v prizoru s Policajem. Potem ko je vse vsiljivce iz trafike odpeljal na policijsko postajo, se Policaj vrne v trafiko in v odgovor na Šuj Tajevo provokacijo natančno utemelji, zakaj Šen Tejin poklic – prostitucija – ni zgleden. Šen Te (v Šuj Tajevev kostumu), ki to posluša, pa se zlomi in plane v jok. Soočanje s kruto realnostjo lastnega poklica jo boli, preveč jo boli. In ne more zdržati »v vlogi«.

Šen Te v vlogo Šuj Taja vstopa popolnoma nepripravljena: ne pozna besedila, ki ga bo izrekla; ne pozna odnosa, ki naj bi ga zavzela do ljudi; začne tako rekoč iz nič. Šele nekje proti koncu predstave se bo dokončno in zares preobrazila v Šuj Taja. Do tedaj pa bo vsako soočanje z izkoriščevalskimi, »hudobnimi« someščani borba – predvsem borba s samo sabo. Toda nove preizkušnje, ki ji prihajajo naproti, jo spodbujajo, da se bori vedno bolj zagrizeno.

III.

»*Pred zastor stopi igralec*«.

V predstavi isti igralci zasedajo več vlog in v različnih prizorih igrajo različne vloge. Razlika med preoblačenjem glavne junakinje in vseh ostalih je le v tem, da Šen Te postopoma postaja Šuj Ta, pri ostalih pa se menjava vlog zgodi v hipu. Iz prizora v prizor tako vedno bolj dobivamo občutek, da se okrog glavne junakinje suče nekakšna »gmota«, ki se enkrat kaže v takšni, drugič pa v drugačni obliki. – Vselej pa v obliki situacij, ki za Šen Te delujejo kot preizkušnje. – In to vedno hujše preizkušnje – ki podžigajo njeno transformacijo v Šuj Taja.

Poleg tega se na vajah pogovarjamo o tem, da pravzaprav vsi točno vedo, da Šuj Ta ni Šuj Ta, pač pa Šen Te, preoblečena v Šuj Taja. Vsi to vedo, pa vendar pristajajo na to igro. – Vsi so igralci, vsi se igrajo! Tako se odpira prostor nekakšne čudne igre, v kateri je *Dobri človek iz Sečuan*a samo – igra v igri. Še posebej je zanimivo, da so jim vse vloge poznane, vse so vnaprej napisane in jasne (tako se vsaj zdi na točki v ustvarjalnem procesu, do katere smo prišli sedaj); vse, razen vloge Šuj Taja – to je nekaj, kar si morajo

izmisлити, česar se morajo šele »naučiti«. Uprizarjajo svet, ki jim je domač, pa vendarle tuj, in si izmišljujejo Šuj Taja, človeka, ki ga še nikdar niso srečali – človeka, ki ga še ne (po)znajo. Igranje jih zabava, obenem pa ga jemljejo zelo zares. Vse bolj se zdi, da gre za nekakšen čudaški skupinski »osebnostni coaching«, duhovno vajo, učni komad; skozi katerega iščejo in raziskujejo – dobroto. Čemu pa naj bi služilo zavestno raziskovanje koncepta dobrote v igri o mestu, kjer človek izkorišča človeka?

IV.

Vse poti vodijo v Sečuan.

»*Pokrajina Sečuan v parabolih, ki je označevala vse kraje, kjer človek izkorišča človeka, danes ne sodi več med te kraje*«.

Že na prvi strani besedila piše, da gre za parabolo; torej poučno pripoved, ki ponazarja neko misel, nauk. Piše, da je Sečuan označevalec za vse kraje, kjer človek izkorišča človeka, ampak da danes ne sodi več med take kraje. – Iz tega je mogoče sklepati, da se bo mesto izkoriščevalskih ljudi – potem ko se bo drama odvila do konca – spremenilo v človeku prijazno mesto. Na podlagi tega zgleda pa se bomo vsi naučili, kako izboljšati svet, v katerem živimo.

Toda to ne more biti cilj na ravni vsebine, zgodbe – saj po tej junakinja na koncu ostane popolnoma sama, razklana in nemočna, igralec pred zastorom pa gledalca poprosi, naj si konec napiše sam. – Bi pa to lahko bil cilj vseh, ki se grejo to igro; tega *Dobrega človeka iz Sečuana*. Premisliti vprašanje dobrote – naučiti se, kako spremeniti svet. Njihova metoda pa je posebna, tako kot oni. V mitološkem svetu, ki je obenem tuj in domač, se bodo igrali situacije, skozi katere bo Šen Te postopno postajala nekaj sebi radikalno tujega. Tako kot Brecht ne išče »kitajskosti« Kitajske, tudi igralci te igre ne iščejo »dobroti« dobrote. – Gre za metodo, pri kateri gre za srečevanje med seboj radikalno tujih konceptov (kot sta altruizem in izkoriščanje). Šen Te se v drami iz altruistke spremeni v izkoriščevalca.

Kaj je torej to »za ena« parabola?! Je to moralni nauk? – Do konca soglašati s kapitalistično logiko in postati izkoriščevalski poslovnež, pristati na sodišču – se spomniti svoje dobrote – in potem ...? Kaj?! – Ne, *Dobri človek iz Sečuana* je parabola z napako; je brechtovska parabola! Naj povzamem Mladena Dolarja: pri Brechtu najprej sicer gre za odpoved sebi in radikalno soglasje s tem, kar je dano (Dolar 2009: 64–65). Toda brechtovska odpoved (za razliko od ideološke) od nas zahteva še veliko več: zahteva odpoved vsej vezanosti na obstoječe. Subjekt se mora odpovedati ne le tistemu delu sebe, ki je v navzkrižju z obstoječim, temveč še tistemu

delu sebe, ki je podlaga obstoječega (prav tam: 71). Metodična odpoved prav vsemu, kar poznamo, šele iz človeka naredi nekoga, ki deluje in spreminja svet. To je posebne vrste učenje. To je učenje mišljenja spremembe. Učenje, ki nas uči misliti, da nič od tega, kar poznamo, ne drži. Šuj Ta se po vrtoglavi pustolovščini izkoriščanja na koncu spet spomni na Šen Te. – Ki je sedaj še bolj zmedena kot na začetku. To je parabola, ki nas pusti same na ruševinah izmišljenega mesta, ki ga gradijo naše izkušnje; spomini, strahovi in fantazme. Vsakič, ko gremo do konca, se opečemo. Vse, kar se nam zgodi, je samo prevara, ruševina. Nič od tega nam ne bo dalo odgovora. Kot pravi Jep Gambardella v filmu *La grande bellezza*: celo življenje je v Rimu iskal »Veliko lepoto«, toda na koncu je ugotovil, da je ni mogoče najti, da je vse samo trik, prevara. Kaj pa pri vsebini, s katero se mi ukvarjamo? Kdo je ta »dobri človek iz Sečuana«? – To je zgolj ime, to je prazno mesto! To je prevara! – Največja izmed vseh prevar v Sečuanu! Dobrega človeka ni mogoče najti! Sečuan je mesto, ki se dviguje in ruši v svojih sanjah o dobroti. Tako kot Rim, ki v nalaganju zgodovine nikoli ne postane cel. Rim je »mesto, ki je že od vsega začetka lastna ruševina; ruševine, ki nikoli niso bile celo mesto; mesto, ki je po svojem pojmu »vselej že« ruševina« (Dolar 2001: 105). Toda Sečuan kljub temu v iskanju dobrega človeka ne odneha. Nikoli ne odneha. – Ne samo v Šutki, tudi v Sečuanu so vsi šampioni!

Brechtovsko preoblačenje pa ni metodološki koncept za vsesplošno relativizacijo in vseenost. Ravno nasprotno! Takšno brechtovsko preoblačenje zahteva neprenehno čuječnost, disciplino in samopremislek. – Da bi ostali neomajni v svoji zahtevi iskanja sveta, ki ga ne (po)znamo; vrednot, ki jih ne (po)znamo, in sebe, ki se ne (po)znamo; da bi do konca vztrajali v mišljenju spremembe. Kot šampioni. Samo šampioni si utrejo pot do nečesa, česar ne (po)znajo! Samo šampioni so prebivalci dežele, ki se dviga iz ruševin in je vselej že svoja lastna ruševina; dežele na drugem koncu sveta. Samo šampioni spreminjajo svet!

Reference:

Dolar, Mladen, 2009: Brechtovska gesta. Matjaž Berger et al.: *Čas je za Brechta!* Ljubljana: Studia humanitatis, 53–76.
Dolar, Mladen, 2001: Spremnja študija. Sigmund Freud: *Nelagodje v kulturi*. Ljubljana: Gyrus, 96–142.
Hayot, Eric, 2012: Chinese dreams. Pound, Brecht, *Tel Quel*. United States of America: The University of Michigan Press.

Eva Jagodic

»ERST KOMMT DAS FRESSEN, DANN KOMMT DIE MORAL.«*

Prav vsakdo od nas si je že kdaj zaželel, da bi lahko vsaj za trenutek postal nekdo drug. Da bi se otresel spon, ki ga vežejo na njegov pravi jaz, stopil v čevlje nekoga drugega in ravnal povsem drugače, kot se sicer od njega pričakuje. V vsakem od nas pač tiči kanček dobrega in kanček slabega, na nas samih pa je odločitev, katerega bomo bolj s pridom izkoristili. Bomo sosedu priskočili na pomoč, ko bo brezglavo tekal naokrog in ne vedel, kaj mu je storiti, ker je njegov sin zletel po stopnicah in se poškodoval, ali bomo stali ob strani, ga gledali in se mu le še na glas smejali? Zakaj bi mu pač pomagali, ko pa mu še zdaj nismo oprostili, da nam je pred tem celo leto metal kamne v kuhinjsko okno, lomil brisalce na avtomobilu ali nanje natikal jabolka in lomil deske na vrtnih vratih? Ne, odločitev med razumom in čustvi vsekakor ni lahka. Pa nimamo vsi te sreče, da bi v taki situaciji na pomoč lahko poklicali bratranca.

A Šen Te to srečo pač ima. Saj ne, da bratranec res obstaja, a v končni fazi tako ali tako šteje samo, kako te vidi drugi, in ne, kaj je res in kdo si v resnici. In če drugi verjamejo, da je izkoriščevalski in trdosrčen mož, ki brezdomcem odpove prenočišče in jih izkoristi za delo v svoji tobačni tovarni res nekdo drug, ne pa njihov dobri in čislani »angel predmestij«, potem je to vse, kar šteje. Kajti Šen Te se je namenila delati dobro, pa ne le zato, ker so ji tako naročili bogovi, ko so ji omogočili, da je kupila trafiko, svoj majhni rešilni čoln, pač pa zato, ker je taka njena narava. Srce ji narekuje, kar je prav, a kaj, ko razum trdi drugače. Če družina nima kje spati, je prav, da ji ponudi prenočišče, in če mesto strada, bo že nekje napraskala riž, da jih bo lahko nahranila čim več. In kako gre že tisto s prezeblimi reveži in toplo odejo, ki bi prekrila vsa predmestja? Vse to bi storila, sigurno bi, a kaj, ko bratranec ne pusti. Bratranec, trd in neizprosni mož, ki se ne bo nikomur pustil izkoriščati in voditi za nos.

Motiv dvojne osebnosti ali, bolje rečeno, dvojne vloge Brechtu vsekakor ni tuj, saj ga poleg pričujočega besedila uporabi, denimo, še v svojih dramah *Sedem smrtnih grehov* ter *Gospod Puntila in njegov hlapec Matti*. Gospod Puntila je morda celo najbolj izpopolnjen od vseh dvojnih likov, ki jih lahko najdemo v Brechtovi literaturi. Na tem mestu velja vsekakor poudariti, da pri nobenem od likov nikakor ne govorimo o shizofreniji ali kakršni koli drugi psihološki motnji. Iz krutega gospoda Puntile dobroto izvabi alkohol, iz dobre Šen Te pa temno plat na plan privleče zavestna odločitev, da si nadene masko, zaradi katere slaba dejanja nikoli ne bodo pripisana njej. Motiv za Šen Tejino zgodbo je Brecht že leta 1930 zapisal v osnutku svoje drame, ki ga je naslovil *Die Ware*

* »Najprej žrtje, potem morala.« (Stari prevod pravi »Najprej menaža in nato krepost.«), B. Brecht: *Opera za tri groše*.

Liebe. Mlada prostitutka, ki ji po spletu okoliščin v roke pride večja vsota denarja, kupi trafiko, ki bi ji služila kot dodaten vir dohodka, saj se svoji obrti ne namerava odpovedati. A kmalu spozna, da človek ne more biti hkrati tisti, ki prodaja, in tisto, kar je naprodaj. Na to Brecht na neki način nakaže tudi v naslovu, saj namesto *die wahre Liebe*, resnične ljubezni, uporabi besedo *Ware*, blago, torej je ljubezen tisto, s čimer se trguje. Mlada prostitutka pa od vsega najbolj pogreša prijatelja, ki bi se mu lahko zaupala in ki bi ji pomagal. Vidi namreč le dve možnosti: ali do ljudi, zlasti tistih v njeni trafiki, postane kruta in nepopustljiva ali pa pusti, da jo pritisk družbe spelje v propad. Tako v njej vzkljuje ideja o preobleki, o tem, da je lahko sama sebi najboljša prijateljica in da lahko pod krinko nekoga drugega stori vse tisto, česar v svojem imenu ne bi mogla, saj družba tega ne bi sprejela.

Tudi v *Dobrem človeku iz Sečuana*, kasnejši verziji besedila, junakinja Šen Te prevzame vlogo bratranca Šuj Taja, da bo ta odgnal vse nadloge, ki ji stojijo na poti, Šen Te pa bo tako imela prosto pot in bo lahko pomagala ljudem v stiski in storila veliko dobrega. V preobrazbo jo tako prisili situacija, a bratranec naj bi ostal zgolj toliko časa, kolikor je nujno; ko se vzpostavijo razmere, v katerih bo lahko preživela, pa se bo vrnila dobra Šen Te. Tega sklepa se v začetku vsekakor drži in bratranec, ki ga spoznamo, je sicer strog in trden mož, a vsekakor ima moralo in ne bo storil več zla, kot je potrebno. A situacija se obrne, in četudi se Šen Te v novi vlogi sprva še nekoliko lovi, ji ne preostane drugega, kot da bratranca znova pokliče na pomoč. Tako se sčasoma izpili in izoblikuje nov karakter, bratranec Šuj Ta, ki se izkaže kot najbolj prefinjen in zahrbtni moški lik v vsej pripovedi.

Šen Te v začetku z veliko težavo prevzema vlogo trdega in neizprosne, celo izkoriščevalskega človeka. Vsakič, ko koga prizadene ali komu stori kaj žalega, jo zabolijo in truditi se mora, da se obdrži v vlogi, a čas prinese svoje in priložnost, da pokaže tudi svoj drugi jaz, Šen Te pripelje do tega, da se v novo vlogo scela vživi. Bratranec, ki je predstavljal zgolj izhod v sili in naj bi se le na kratko oglasil v trafiki, da postori tisto, kar je bilo nujno, da bi Šen Te lahko izpolnjevala nalogo, ki so ji jo naložili bogovi, se po sili razmer vrne in spremeni v krutega človeka, ki je v boju za lastno preživetje sposoben marsičesa, ne da bi se pri tem oziral na dobrobit ali interese kogar koli – razen samega sebe. V razpadajočih, vlažnih in s podganami naseljenih barakah prenočuje tako odrasle kot otroke, ki čez dan garajo zanj v tovarni tobaka, sam pa živi lagodno in udobno življenje. Podredi si celo mladega Jang Suna, snubca dobrohotne, lahkomišelne, zlasti pa do ušes zaljubljene Šen Te, ki je le-to želel pretentati in izkoristiti. Konec koncev pa je tudi on odgovoren, da se je bil bratranec prisiljen vrniti. Šen Te, ki pod srcem nosi plod kratkotrajne ljubezni s svojim nesojenim ženinom, spozna, da v svetu velja eno samo pravilo: kdor želi preživeti, mora to storiti na račun drugega. In za svojega otroka je pripravljena iti do konca, svojemu otroku namerava omogočiti spodobno življenje, ki ga sama ni imela. »Kar sem se naučila v jarku, v svoji šoli s pestjo in prevaro, naj zdaj služi tebi, sine, do tebe bom dobra in tigrica in divja zver do vseh drugih, če že tako mora biti. In tako mora biti.« Od tega trenutka dalje je Šen Te tista, ki pri tej hiši diktira in nosi hlače. Tudi dobesedno.

Šen Te se je skozi življenje prebijala v revščini, mnogokrat zvečer legla v posteljo s praznim želodcem in storila vse, kar je potrebno, da je preživela, četudi je s tem prekršila marsikatero božjo zapoved. In četudi situacija v njej ni ubila želje delati dobro, sama zase ne verjame, da je dobra. To jasno pove tudi bogovom, ki pa o tem ne želijo niti slišati in nanjo položijo svoje upe, da v svetu še obstaja človek, ki bo pomagal tistim v stiski. Ko si z denarjem, ki ga dobi od njih kot poplačilo za prenočišče, kupi majhno trafiko, se v njej vžge upanje, da bo sedaj lahko pomagala mnogim, ki so tega potrebni. A v svoji naivnosti je kmalu močno razočarana, saj ji na

poti stoji vse preveč preprek. Kdor želi delati, kar je prav, in se držati božjih zapovedi, v tem svetu ne more obstati, saj ga to vodi v ekonomski propad. Kljub temu pa se Šen Te nauči pomembne lekcije, da se iz blata veliko lažje izvlečeš, če ti pri tem nekdo pomaga. Tako tudi pograbi idejo o bratrancu, ki v resnici sploh ni zrasla na njenem zelniku, a jo je kljub temu izpeljala brezhbno. Bratranec, ki se sprva pojavi zgolj zato, da uredi razmere in Šen Te omogoči izpolnjevanje njen namen, potem pa ponovno odpotuje, se izkaže za nujno zlo, ko Šen Te spozna, da bo v ta neizprosni svet v nekaj mesecih povila otroka. Bratranec tako ne bo poskrbel le, da bo Šen Te lahko živela zgledno in dostojno življenje, pač pa bo njenemu otroku zagotovil lagodno in varno prihodnost. S tem pa se Šen Te nauči dveh sil pomembnih lekcij. Ugotovi, da v tem svetu ne moreš preživeti, če si dober, hkrati pa se zave, da ji je krinka bratranca služila samo kot način, skozi katerega je uresničevala svoje sebične, včasih celo izkoriščevalske težnje. »Wir wären gut – anstatt so roh, doch die Verhältnisse, die sind nicht so,«¹ zapiše Brecht v nekem drugem besedilu. In najhuje je, da bo pri tem tudi ostalo, saj človek razmer ni sposoben spremeniti, bogovi pa so nad situacijo že davno obupali in se slepijo, da je vse lepo in prav. Brecht v svojih besedah nakaže, da so tudi ostali sebični in izkoriščevalski zgolj zaradi ekonomskih razmer, v katerih živijo, zato tudi Šen Te svoje »kruto« obnašanje opravičuje s tem, da so jo v to prisilile okoliščine. In če se te ne bodo spremenile, bo tudi bratranec še naprej reden gost v njeni skromni trafiki.

Med družbene razmere, ki govorijo v prid Šuj Taju, pa ne šteje le ekonomska situacija, pač pa tudi družbena vloga. Četudi to ni glavni namen Šen Tejine preobrazbe, ne kaže zanemariti dejstva, da jo v moški vlogi družba sprejema povsem drugače kot v ženski, čeprav se ona sama ni spremenila. Kot moški veliko lažje sklepa posle, njen glas velja veliko več, družba jo bolj upošteva in se z njo pogovarja z veliko večjim spoštovanjem. Lastnica nepremičnin, ki je po tihem nikakor noče za svojo najemnico in jo gosti zgolj zaradi denarja, se veliko raje meni z moškim predstavnikom. Kredita Šen Te ne bi dobila nikoli, Šuj Taju pa je ta možnost odprta. Tudi policija veliko bolj odprto gleda na trafiko, ki jo vodi moška roka. Še celo njen ženin se o poroki in njenih finančnih raje meni z bratrancem kakor njo. Šen Te, ki kljub svoji lahkomišelnosti nikakor ni neumna, tako kmalu spozna, da ima v družbi, kakršna je ta, možnost za uspeh le kot moški in brezobziren poslovnež. Tako se je prisiljena odpovedati tako svoji dobri naravi kot tudi spolni identiteti. A saj cena ni tako visoka, če pomisli, da bo bratranec tisti, ki bo vladal s trdo roko, sama pa bo še vedno lahko tista, ki jo bodo klicali angel predmetij in edini dobri človek, ki so ga bogovi uspeli najti.

Ni dvoma, vsem bi se nam odvalil kamen od srca, če bi lahko v trenutkih stiske na pomoč poklicali bratranca, ki bi opravil vse naše umazane posle in neprijetna opravila. Tako si pač umiješ roke od vsega slabega in ostaneš dober kot kruhek. A kaj, ko ima vsak kruhek tudi skorjico. In delati dobro, naj si tega še tako želimo, je v današnjem svetu nemogoče, saj nas le potegne v vrtnice, ki vodi vedno samo navzdol. Že res, da revež reveža najbolje razume in mu je zato prvi pripravljen pomagati, a nobenemu od njiju ne bo uspelo živeti človeka vrednega življenja, dokler se eden od njiju ne odloči izkoristiti bede drugega in preko njegovega trupla vsaj do vratu splezati iz blata, ki bi ju sicer oba požrlo. Tako je narejen ta svet. In celo bogovi so že obupali, da bi se lahko kar koli spremenilo.

¹ »Raje bi bili dobri, kakor surovi, a razmere tega ne omogočajo.« (Stari prevod pravi »Živeti srečno – vse bi veselilo, razmer pa spremeniti se ne da.«), B. Brecht: *Opera za tri groše*.

Maša Pelko

LAHKO BI REKEL: MI.

Bertolt Brecht je morda sebe razumel kot *starega zdravarja, poeta ali kojuna*, še celo kot *ubogega*, a nikoli kot klasika. Kot v zborniku *Čas je za Brechta!* opozarja Primož Krašovec, je največji problem interpretacij Brechtovih del njihovo umeščanje v polje univerzalnih resnic in občečloveške problematike. Ne glede na to, ali gre za posledico površnega branja ali načrtnega zanikanja družbenega okvira, izvzeti Brechta iz konteksta zgodovinske in politične vsakokratnosti in ga prevajati v glasnika »večno«¹ človeškega ni zgolj pomota, temveč zmota.

Na njegovi vpetosti v politični sistem komunizma, pripadnosti marksistični ideologiji in zgodovinski prisotnosti je temeljila vsa njegova kritična drža, predvsem pa celoten gledališki projekt. V njem *politično* zato ni dodatek, marveč bistvo. Brecht-aktivist je svoj projekt vedno znova zastavljal kot boj proti večnemu in samo-umevnemu, tako v umetnosti kot politiki.

»Tako denimo kulturniške interpretacije Dobrega človeka iz Sečuana komad, ki predstavlja kritiko perifernega industrijskega kapitalizma, vidijo kot moralno dramo o dobroti in sebičnosti,«² (str. 116) poudarja Krašovec ter dodaja, da se klasičnost in večnost Brechta skrivata »ravno v njegovem kritičnem odnosu do vsakokratnih zgodovinskih razmer, v transformativni tendenci njegove umetnosti, ki sproža željo po spremembi teh razmer«³ (str. 122).

Ob Brechtu je treba znati hkrati misliti (vsaj) dvoje: četudi je zahteval branje vedno v kontekstu, njegova gledališka zapuščina ponuja model, ki je aplikativen na *vsako* dobo. Ravno kolikor v njem ni nič večnega, s specifičnimi postopki v gledalcu in igralcu dosega vsakokratno kritično distanco do dejanskega. S simulacijo realnega omogoči sprevid sicer prepogosto spregledljivega in hkratno aktivno ogorčenje nad njim.

Točka, kjer se tak dialektičen tip branja zaplete, je trenutek, ko spoznamo, da Brechtu hkrati pripisujemo aktualnost in odtegujemo univerzalnost. *Dobri človek iz Sečuana* bi lahko bil napisan včeraj. Ali danes. In skoraj z gotovostjo (žal) tudi jutri.

Z vprašanjem »*Kako naj bom dobra, če pa je vse tako drago?*«, ki ga Šen Te naslovi na bogove, bi lahko začeli večino osebnih zgodb trenutne družbene ureditve. Za trditev »Če se v nekem mestu zgodi krivica, se mora takoj dvigniti upor. In če ni upora, potem je bolje, da takšno mesto pogoltne požar, še preden se znoči!« bi se postavilo vsako aktivistično gibanje, ki da kaj nase. In v klicu »*Kako naj se človek znebi vseh šibkih točk, predvsem tiste najbolj smrtonosne – ljubezni? [...] Da se da živeti zmeraj na preži, pravite? Kaj je to za en svet?*« se bo našel vsak razočarani.

Politična, ekonomska in družbena linija današnje uprizoritve *Dobrega človeka iz Sečuana* govori v prid Brechtovi nameri, da je treba brez odstopanj aktualno sistemsko delovanje prevesti (in privesti) na oder ter ga tako razkrinkati v njegovi nezadostnosti in nedoslednosti.

Ko pa se vprašamo po Brechtovem dojemanju »ljubezenskega« v dani družbeni strukturi, je dobro paziti na vsak korak. Če kaj, je namreč prav ljubezen preveč enostavno interpretirati kot vseprisotno in venomer aktualno ter nadčasovno v primerjavi z aktivno politiko ali umetnostjo.

Alain Badiou v knjigi *20. stoletje* (in to prav v poglavju, namenjenemu Brechtu) označi dvajseto stoletje za »stoletje gledališča kot umetnosti«: kar naj bi bilo nekoč le odrsko postavljanje, postane samostojna umetnost. Da gledališču med vsemi umetnostmi Badiou pripisuje posebno mesto, je vidno tudi iz njegovih dramskih del, predvsem pa je to zanj polje, kjer se stikata ljubezen in politika: »Recimo torej, da je gledališče politika in ljubezen, ali splošneje, njuno križanje« (Badiou 2010: 43).

Obe, politika in ljubezen, sta po Badiouju izvor silovitih eksistencialnih kriz, saj ju definira specifičen konstrukt resnice. Obe namreč konstituirata določen tip resnice, kjer je ljubezen resnica Dvojega (oziroma razlika Dvojega), politika pa procedura resnice, ki zahteva kolektivno. Pretres ljubezni sproži izdaja domnevne resnice Dvojega, politično pretresa poskus spremembe obstoječega.

Prostor, kjer si revolucija in ljubezen prideta najbliže, je (paradoksno) sam čas: obe se namreč vpisujeta v časovni kontinuum večnosti. Badiou v ljubezni najde drugo razsežnost časa: ljubezen je v bistvu »izpoved večnosti, kise mora, kolikor se le more, udejanjiti oziroma razviti v času. Sestop večnosti v čas« (Badiou 2010: 26). Ko trdimo, da bomo ljubili za večno, tu ni dvomov. Je absolutno prepričanje v večnost, četudi nas vleče k tlom vedenje o naši lastni minljivosti. Na drugi strani časovni spekter revolucije deluje podobno: borimo se za večno idejo in verjamemo v večno zagovarjanje tega boja. V obeh primerih kot ne-večna bitja zagovarjamo večnost oziroma ne-mogoče v mogočem.

Na to se naveže tudi Miklavž Komelj, ko v besedilu *Brecht, pesnik komunističnega manifesta* zatrdi, da je premislek o alternativah mogoč (še)le, če izhajamo iz konkretne nemožnosti. »Če danes politiko označujejo kot umetnost mogočega, bi lahko rekli, da je revolucionarna politika umetnost nemogočega – natanko v smislu spremembe koordinat mogočega in nemogočega: revolucija je umetnost transformacije nemožnosti v možnost« (str. 85). Rosa Luxemburg je kmalu po februarški revoluciji takole opisala revolucionarno izkušnjo: »Ni si mogoče misliti nič bolj neverjetnega, nemogočega in fantastičnega, kot je revolucija le uro pred njenim izbruhom – a nič ni videti bolj preprosto, bolj naravno in samo po sebi umevno, kot je revolucija, ko se spusti v prvo bitko in si pribori prvo zmago« (str. 86). Če v navedenem besedo »revolucija« zamenjamo z besedo »ljubezen«, zapis ostaja enako smiseln. Prav ta hkratna nepredstavljenost in samoumevnost, prehod nemogočega v edino logično, povezuje neverjetnost tako ljubezni kot revolucije, četudi v enem primeru zadeva (vsaj dva) posameznika in v drugem kolektiv.

Na tej točki se rojeva gledališče, saj je pr(a)vi prostor za udejanjenje tako pretresljivih idej. Badiou trdi, da je gledališče mesto, kjer se zgodi pot *od večnosti k času*, kjer se večnost dopolni z deležem trenutnosti, ki ji primanjkuje. »Minljivost gledališča ni neposredno v tem, da se predstava začne, se dovrši in na koncu zapusti le nekaj meglenih sledi. Njegova minljivost je predvsem v tem, da je gledališče naslednje: nepopolna večna ideja v trenutni izkušnji lastne dovršitve« (Badiou 2004: 107). V gledališču, tej utelešeni misli, tako srečamo ideje, za katere nismo niti pomislili, da obstajajo. Po Badiouju je treba ljubiti tisto, česar ne bomo nikoli videli dvakrat, kar gotovo velja tako v gledališču kot ljubezni in revoluciji.

Če iz tako postavljene »pretresljive« sorodnosti ljubezni in revolucije pogledamo na izhodiščno problematiko ljubezni v *Dobrem človeku iz Sečuana*, postane jasno, da bo Brecht v svoji doslednosti pretresel tudi vprašanje »kapitalistične« ljubezni, ki v nasprotju s »komunistično« individualno postavi nad kolektivno. Ko govori o »komunistični« ljubezni, Badiou z njo označi »vsako postajanje, ki postavlja skupno nad sebično, kolektivno

delo nad zasebni interes«, zato je tema resnične komunistične ljubezni »postajanje para in ne zadovoljitev posameznikov, ki par tvorita« (Badiou 2010: 44).

Makroraven političnega delovanja je na mikroravni razvita tudi v vodilnem ljubezenskem odnosu drame. V *Dobrem človeku iz Sečuana* imamo na eni strani Šen Te, predano in zaljubljeno »dobrotnico«, ki se je pripravljena vsemu odpovedati v korist ljubega. Na drugi strani imamo »sprijenega« Suna, ki mu partnerka predstavlja sredstvo za doseganje lastnih ciljev. Sun je torej produkt kapitalistične dobe, saj lastne interese postavlja pred konstitucijo para. V tem primeru je Šen Te žrtev kapitalistične logike izkoriščevalskega partnerstva, saj je trpela v imenu kolektiva.

A prav na tej točki vidim Brechtov največji obrat. Šen Te namreč ni tista, ki ljubi »komunistično«, saj ne postavlja skupnega pred zasebno – še vedno se močno in brezpogojno podredi zasebnemu, le da ne lastnemu, marveč Sunovemu. V imenu ljubezni do drugega se odpove sebi. Ne zastopa para, resnice razlike Dvojega, skupnega, ampak absolutno stoji na strani individualnega: enega, a drugega (od sebe)!

Šen Tejin bratranec, njen alter ego, Sunu pravi: »Gospod Jang Sun, od moje sestrčne zahtevate, da se odreče svoji borni lastnini in vsem prijateljem v tem mestu in preda svojo usodo v vaše roke«. Ko se tudi njemu zasniva, da Sun dela v lastno dobro, na vprašanje, ali ne računa na njeno pamet, dobi naslednji odgovor: »Ste že kdaj slišali za moč ljubezni in za meseno poželenje? Vi pa računate na njeno pamet? Nima pameti! [...] Če ji dam roko na ramo in ji rečem >Z mano greš.<, se ji bodo zamajala kolena in niti lastne matere ne bo spoznala«. Transparentnost želje po mestu, ki ga v odnosu zasedata, je torej očitna z obeh strani. Sunova strast je strast do sebe: vse bi dal, da bi lahko zbežal iz glavnega mesta Sečuana, pa če to pomeni izrabiti naklonjenost ali ljubezen druge(ga). Šen Tejina strast je strast za drugega in vse bo storila, da bo lahko njen pilot spet letel, četudi to pomeni, da se dvigne nad njo.

Morda najlepša metafora ljubezenskega odnosa, kakor ga vidi Brecht, je prav podoba letenja. Šen Te namreč svojemu partnerju izreče ljubezen, a hkrati se zaveda: »Letel bi rad, jaz pa ti pri tem ne morem pomagati.« On zmore na to odgovoriti le s posmehom na njeno trditev: »Tule imaš letalo, ljubi, ampak ima samo eno krilo«. Četudi diskurz cilja na jasno zastavljeno kritiko »koristnosti« ljubezni, ga lahko beremo tudi drugače: če za polet letala potrebujemo dve nosilni krili, kako lahko od ljubezni pričakujemo, da jo bo nosilo samo eno, najsi bo dvignilo sebe ali zgolj drugega?

Sečuanski kapitalizem onemogoči »pravo« mero sebičnosti, zato je edina možna rešitev dobrega – kreacija alter ega glavne protagonistke: da je Šen Te lahko dobra do drugih, si izmisli bratranca, ki je dober do sebe. Kaj torej preostane ljubezni v družbeni ureditvi, ki zahteva absolutno, zase ali za drugega, in kjer odnose oplemeniti predvsem njihova koristnost? Usoda ljubezni je enaka usodi revolucije: borba za svoj čas, za svojo večnost v minljivem, za »obstajanje v postajanju«.

Brecht sam v *Sonetu št. 19* zapiše: »Kdor je potreben, prost nikoli ni. / Jaz pa te potrebujem bolj kot zmeraj. / Dejal sem: Jaz. Lahko bi rekel: Mi.« (Brecht 2007: 76.) Sprememba in svoboda, kot najlepši posledici ljubezni in revolucije, nikoli ne ciljata na enega. Vedno se zagledata v razliko med enim in drugim, »med mano« in »med nami«.

Literatura:

Badiou, Alain, 2004: *Mali priročnik o inestetiki*. Prev. Suzana Koncut. Ljubljana: Društvo Apokalipsa.

Badiou, Alain, 2005: *20. stoletje*. Prev. Ana Žerjav. Ljubljana: Društvo za teoretsko psihoanalizo.

Badiou, Alain, in Žižek, Slavoj, 2010: *Hvalnica ljubezni*. Prev. Stojan Pelko in Alenka Zupančič. Ljubljana: Društvo za teoretsko psihoanalizo.

Berger, Matjaž et al., 2009: *Čas je za Brechta!*. Ljubljana: Studia humanitatis.

Brecht, Bertolt, 2007: *Za nami rojenim*. Prev. Ervin Fritz. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Brecht, Bertolt, 1987: *Umetnikova pot*. Prev. Dušan Voglar. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Bertolt Brecht
DOBRI ČLOVEK IZ SEČUANA

Prevedla Urška Brodar

po Der gute Mensch von Sezuan v izdaji Bertolt Brecht. Werke. Große kommentierte Berliner und Frankfurter Ausgabe. Bd. 6. Stücke 6. Suhrkamp Verlag.

Sodelavki: Ruth Berlau in Margarete Steffin

»Dobri človek iz Sečuana«, parabola, zasnovana 1938 na Danskem, končana 1940 na Švedskem, je 27. poskus. – Pokrajina Sečuan v parabolah, ki je označevala vse kraje, kjer človek izkorišča človeka, danes ne sodi več med te kraje. – Igra je bila doslej uprizorjena v Zürichu in Frankfurtu na Majni. Scenografijo za uprizoritev v Frankfurtu je ustvaril Teo Otto. Paul Dessau je napisal glasbo.

PREDIGRA
CESTA V GLAVNEM MESTU SEČUANA

Večer je. Vang, prodajalec vode, se predstavi gledalcem.

VANG: Jaz sem prodajalec vode tule v glavnem mestu Sečuana. Moj posel ni od muh. Če je vode malo, moram daleč po njo. Če je je veliko, pa ostanem brez zaslužka. Nasploh vlada v naši pokrajini velika revščina. Pravijo, da nam lahko pomagajo samo še bogovi. Nek prodajalec živine, ki vidi dosti sveta, mi je povedal skrajno razveseljivo novico, da je nekaj najvišjih bogov že na poti in da jih lahko pričakujemo tudi tule v Sečuanu. Govori se, da je nebo zelo vznemirjeno, ker toliko ljudi toži k njemu navzgor. Že tri dni čakam tule na začetku mesta, še posebej ob večerih, da jih bom lahko prvi pozdravil. Bogve, če bi kasneje sploh še lahko prišel zraven, sigurno jih bojo obkolili mestni veljaki in jih zasuli s svojimi zadevami. Samo da jih bom spoznal! Ni rečeno, da pridejo vsi naenkrat. Mogoče pa pride vsak sam, da ne bi zbujali preveč pozornosti. Tistile tamle že niso, tistile grejo z dela. (*Opazuje delavce, ki gredo mimo.*) Ramena imajo čisto poklapana od prenašanja težkih bremen. Tistile tamle tudi sigurno ni bog, na prstih ima črnilo. To je kvečjemu kak pisarniški uslužbenec iz kake cementarne. Tudi tistale dva gospoda tamle (*Dva gospoda gresta mimo.*) se mi ne zdita čisto nič podobna bogovom, imata tak brutalen izraz na obrazu, kot ljudje, ki veliko pretepajo, tega pa bogovom ni treba. Ampak tamle, tistile trije! To je pa že druga pesem. Dobro so rejeni, na njih ni nobenega znaka, da bi kdaj kar koli delali, in imajo prašne čevlje, kar pomeni, da prihajajo od daleč. To so oni! Na razpolago sem vam, presvetli! (*Vrže se pred njimi na tla.*)

PRVI BOG (*se razveseli*): Nas tukaj pričakujete?

VANG (*jim ponudi pijačo*): Že dolgo. Ampak samo jaz sem vedel, da pridete.

PRVI BOG: Za nocoj bi tukaj rabili prenočišče. Veš za kakšno?

VANG: Za kakšno? Za nešteto! Mesto vam je na uslugo, o presvetli! Kje bi radi stanovali?

Bogovi se pomenljivo spogledajo.

PRVI BOG: Pojdi k najbližji hiši, sin moj! Najprej poskusi pri najbližji!

VANG: Samo malo me skrbi, da bom pri ta mogočnih slabo zapisan, če bom dal prednost enemu od njih.

OSEBE

Trije bogovi

Šen Te

Šuj Ta

Jang Sun, brezposelni pilot

Gospa Jang, njegova mati

Vang, prodajalec vode

Brivec Šu Fu

Lastnica nepremičnin Mi Ci

Vdova Šin

Osemčlanska družina

Mizar Lin To

Prodajalec preprog in njegova žena

Policaj

Budistični menih

Brezposelni

Natarar

Mimoidoči v predigri

PRIZORIŠČE glavno mesto Sečuana, ki je napol evropeizirano

PRVI BOG: Zato ti ravno ukazujemo: pojdi do najbližjega!

VANG: To je gospod Fo tamle čez! Mičkeno počakajte, prosim! (*Steče k eni od hiš in potolče po vratih. Odprejo se, ampak vidi se, da ga od tam odpravijo. Obotavlja se vrne.*)

VANG: Trapasta reč. Gospoda Foja trenutno ni doma in njegova služinčad si nič ne upa brez njegovega ukaza, ker je zelo strog. To bo pobesnel, ko bo izvedel, koga so mu spodili s praga, ne?

BOGOVI (*smehljaje*): Gotovo.

VANG: No, samo še en mičkeno! V sosednji hiši živi vdova Su. Od veselja bo čisto iz sebe. (*Steče tja, ampak ga očitno tudi od tam odpravijo.*)

VANG: Tamle čez moram vprašati. Pravi, da ima samo eno mičkeno sobico, ki ni urejena. Grem še h gospodu Čengu.

DRUGI BOG: Mala soba je za nas čisto dovolj. Reci, da pridemo.

VANG: Tudi če ni pospravljena? Mogoče pa po njej mrgoli pajkov.

DRUGI BOG: Nič takšnega. Kjer so pajki, tam ni muh.

TRETJI BOG (*prijazno Vangu*): Pojdi h gospodu Čengu ali kamor koli že, sin moj, meni se pajki vseeno malo gnusijo.

Vang spet nekje potrka in spustijo ga noter.

GLAS IZ HIŠE: Pusti nas pri miru s temi svojimi bogovi! Dosti imamo drugih skrbi!

VANG (*nazaj k bogovom*): Gospod Čeng je čisto iz sebe, celo hišo ima polno sorodnikov in se vam ne upa prikazati pred oči, presvetli. Med nami, mislim, da so med njimi hudobni ljudje, ki vam jih noče pokazati. Preveč se boji vaše sodbe. To bo to.

TRETJI BOG: Da se nas ljudje tako bojijo?

VANG: Samo hudobni, ne? Saj je splošno znano, da pokrajino Kvan že desetletja pestijo poplave.

DRUGI BOG: Tako? In zakaj?

VANG: No, zato ker tam ljudje niso bogaboječi.

DRUGI BOG: Neumnost! Ker so pustili, da jim je propadel jez.

PRVI BOG: Ssst! (*Vangu.*) Je še kakšno upanje, sin moj?

VANG: Kako lahko vprašaš kaj takšnega? Samo v sosednjo hišo grem in že lahko dobim prenočišče za vas. Vsem se kar sline cedijo, tako bi vas radi gostili. Nesrečno naključje pač, nič drugega. Že tečem! (*Obotavlja se odpravi stran in neodločno obstane na cesti.*)

DRUGI BOG: Kaj sem pa takšnega rekel?

TRETJI BOG: Še vedno je možno, da gre za naključje.

DRUGI BOG: Naključje v Šunu, naključje v Kvanu in naključje v Sečuanu! Bogaboječnost ne obstaja več, to je gola resnica, ki ji nočeta pogledati v oči. Naša misija se je izjalovila, priznajta si že!

PRVI BOG: Še vedno lahko najdemo dobre ljudi, vsak trenutek. Potrpljenje je božja mast.

TRETJI BOG: V sklepu je pisalo: svet lahko ostane takšen, kot je, če najdemo dovolj dobrih ljudi, ki lahko živijo dostojno življenje. Podajalec vode je že takšen človek, če me vse ne vara. (*Pristopi k Vangu, ki še vedno neodločno stoji tam.*)

DRUGI BOG: Vse ga vara. Ko nam je prodajalec vode ponudil pijačo iz svojega lončka, sem nekaj opazil. Tukaj je lonček. (*Pokaže jo prvemu bogu.*)

PRVI BOG: Dvojno dno ima.

DRUGI BOG: Prevarant!

PRVI BOG: Prav, ta odpade. Saj to še nič ne pomeni, če je eden pokvarjen! Bomo že še našli dovolj takšnih, ki ustrezajo pogojem. Enega moramo najti! Že dva tisoč let trobijo naokrog, da s tem svetom, kakršen je, ne gre več tako naprej. Da nihče na njem ne more ostati dober. Zdaj moramo že enkrat izbrskati tiste ljudi, ki se lahko držijo naših zapovedi.

TRETJI BOG (*Vangu*): Je mogoče pretežno najti prenočišče?

VANG: Za vas? Nikakor ne! Kaj mislite? Samo jaz sem kriv, da ga še nimate, ker slabo iščem.

TRETJI BOG: To pa že ne. (*Se vrne.*)

VANG: Boste že videli. (*Nagovori nekega gospoda.*)

Spoštovani gospod, oprostite, da vas motim, ampak na svoje lastne oči se lahko prepričate, da so prispeli trije od najvišjih bogov, ki rabijo prenočišče. O njihovem prihodu se je že leta šušljalo po celem Sečuanu. Ne hodite naprej! Prepričajte se sami! En sam pogled je dosti! Zgrabite priložnost, za božjo voljo! To je enkratna priložnost! Prvi lahko prosite bogove, da prenočijo pod vašo streho, preden vam jih kdo spelje, privolili bojo.

Gospod je odšel mimo.

VANG (*se obrne na nekoga drugega*): Dragi gospod, slišali ste, kaj se dogaja. Imate mogoče prenočišče? Ni treba, da so sobane. Bolj pomemben je dober namen.

GOSPOD: Kako naj vem, kakšni bogovi so ti tvoji bogovi? Kdo ve, koga si človek takole nakoplje za vrat.

Gre v trafiko. Vang steče nazaj k onim trem.

VANG: Že vem za gospoda, ki bo sigurno za stvar. (*Na tleh opazi svoj lonček, zbegano pogleda bogove, ga pobere in spet steče nazaj.*)

PRVI BOG: To ne zveni nič kaj perspektivno.

VANG (*ko moški spet pride iz trafike*): Kako je potem z nastanitvijo?

MOŠKI: Kako pa veš, da sam ne stanujem v hotelu?

PRVI BOG: Nič ne najde. Tudi tale Sečuan lahko kar odpišemo.

VANG: Trije od glavnih bogov! Res! Njihovi kipi po templjih so jim res čisto podobni. Če greste hitro k njim in jih povabite k sebi domov, bojo mogoče za stvar.

MOŠKI (*se smeje*): To so sigurno fine barabe, da jih hočeš ti spraviti pod streho. (*Odide.*)

VANG (*zmerjaje za njim*): Ti škifo škilast! Se ne bojiš bogov? V vreli smoli se boste cvrli, vsi, zaradi te svoje ravnodušnosti! Bogovi se poččijejo na vas! Še žal vam bo! Do četrtega kolena boste gagali za tole! Ves Sečuan ste potunkali v sramoto! (*Premor.*) Zdaj ostane samo še prostitutka Šen Te, ona ne zna reči ne.

Zakliče »Šen Te«. Skozi zgornje okno pogleda Šen Te.

VANG: Evo, tule so, jaz pa ne morem dobiti prenočišča za njih. Ne bi mogli za eno noč ostati pri tebi?

ŠEN TE: Mislim, da ne, Vang. Čakam stranko. Kako pa je to možno, da zanje ne najdeš prenočišča?!

VANG: Tega ti zdaj ne morem povedati. Cel Sečuan je en orjaški kup dreka.

ŠEN TE: Morala bi se skriti, ko pride. Potem bi mogoče odšel. Povabil me je ven.

VANG: Bi lahko mi šli medtem že gor?

ŠEN TE: Ampak ne smete biti glasni. Se lahko človek z njimi odkrito pogovarja?

VANG: Ne! O tvoji obrti ne smeš niti pisniti! Bomo rajši spodaj počakali. Saj ne boš šla ven z njim, ne?

ŠEN TE: Ne gre mi najboljšje, in če do jutri zjutraj ne zberem za najemnino, me bojo vrgli ven.

VANG: V takšnem trenutku človek ne sme biti preračunljiv.

ŠEN TE: Ne vem, no, tudi če ima cesar rojstni dan, mi na žalost kruli v želodcu. Ampak naj bo, sprejela jih bom. *Vidi se, da ugasne luč.*

PRVI BOG: Mislim, da je situacija brezupna.

Pristopijo k Vangu.

VANG (*se ustraši, ko jih zagleda za seboj*): Za prenočišče je poskrbljeno. (*Obriše si pot.*)

BOGOVI: Res? Potem pa pojdimo kar tja.

VANG: Nič se ne mudi. Kar počasi. Sobo je treba še pripraviti.

TRETJI BOG: Torej sedimo semle in počakajmo.

VANG: Ampak tule je čisto preveč prometa, se bojim.

Mogoče bi šli rajši tjale.

DRUGI BOG: Radi opazujemo ljudi. Prav zato smo tukaj.

VANG: Samo: tule malo vleče.

TRETJI BOG: Ti je tukaj v redu?

Sedejo na stopnice pred neko hišo. Vang sede na tla nekoliko stran od njih.

VANG (*z zaletom*): Stanovali boste pri eni samski puncu.

Ona je najboljši človek iz Sečučana.

TRETJI BOG: Lepo.

VANG (*gledalcem*): Ko sem prejle pobral lonček, so me tako čudno pogledali. So kaj opazili? Ne upam se jim več pogledati v oči.

TRETJI BOG: Zelo si utrujen.

VANG: Samo malo. Od iskanja.

PRVI BOG: Se ljudem tukaj zelo slabo godi?

VANG: Ta dobrim že.

PRVI BOG (*resno*): Tudi tebi?

VANG: Vem, kam pes taco moli. Jaz nisem dober. Ampak tudi meni ni nič kaj preveč lahko.

Medtem je pred hišo Šen Te prišel moški in večkrat zažvižgal.

Vang se vsakokrat zdrzne.

TRETJI BOG (*tiho Vangu*): Mislim, da je zdaj šel.

VANG (*zbegano*): Ja.

Vstane in steče na trg, za seboj pusti nosilo za vodo. Medtem se je že zgodilo naslednje: moški, ki je čakal, je odšel in Šen Te, ki je stopila skozi vrata in tiho poklicala »Vang«, je odšla po cesti navzdol, da bi ga poiskala. Ko zdaj Vang tiho pokliče »Šen Te«, mu nihče ne odgovori.

VANG: Pustila me je na cedilu. Odšla je, da bo lahko zbrala za najemnino, jaz pa sem ostal brez prenočišča za bogove. Utrujeni so in čakajo. Ne morem se jim še enkrat prikazati pred oči in reči: Nič ne bo! Moje lastno pribežališče, kanalizacijska cev, ne pride v poštev. In bogovi tudi sigurno ne bi hoteli živeti pri človeku, čigar prevarantske posle so spregledali. Ne grem nazaj, za nič na svetu. Ampak moje nosilo je ostalo tam. Kaj naj naredim? Ne upam si ponj. Odšel bom iz glavnega mesta in se

nekam skril, ker mi ni uspelo nič narediti za njih, ki jih častim.

Odvihra proč.

Komaj izgine, se vrne Šen Te, poišče še na drugi strani in opazi bogove.

ŠEN TE: Ste vi presvetli? Jaz sem Šen Te. Bilo bi mi v veselje, če bi vam moja sobica za nocoj prišla prav.

TRETJI BOG: Kam pa je odšel prodajalec vode?

ŠEN TE: Zgleda, da sem ga zgrešila.

PRVI BOG: Zgleda, da je mislil, da ne boš prišla nazaj, in si ni več upal pred nas.

TRETJI BOG (*vzame nosilo*): Pri tebi ga bomo shranili. Saj ga vendar potrebuje.

Šen Te jih odpelje v hišo.

Stemni se in spet razsvetli. Ob svitu bogovi v spremstvu Šen Te, ki jim sveti z lučjo, spet stopijo skozi vrata.

Poslovijo se.

PRVI BOG: Draga Šen Te, zahvaljujemo se ti za gostoljubnost. Ne bomo pozabili, da si nas sprejela pod streho. In vrni prodajalcu vode njegovo nosilo in mu reci, da se tudi njemu zahvaljujemo, ker nam je pokazal dobrega človeka.

ŠEN TE: Jaz nisem dober. Nekaj vam moram priznati: ko me je Vang prosil, naj vam ponudim prenočišče, sem malo cincala.

PRVI BOG: Cincanje ni nič hudega, če le človek zmaga. Vedi, da si nam dala več kot samo prenočišče. Mnogim, celo nekaterim od nas, bogov, so se porajali dvomi, če sploh še kje obstajajo dobri ljudje. Na popotovanje smo se podali predvsem, da bi to ugotovili. Zdaj ga prav radostno nadaljujemo, ker smo enega že našli. Na svidenje!

ŠEN TE: Počakajte, presvetli, nisem prepričana, da sem dobra. Zelo rada bi bila, samo ne vem, kako naj plačam najemnino. No, vam bom kar priznala: prodajam se, da lahko živim, ampak celo tako se težko prebijam, ker nas je toliko, ki smo na istem. Vse sem pripravljena narediti – ampak kdo ni? Seveda bi bila srečna, če bi se lahko držala zapovedi ljubezni do staršev in resnicoljubnosti. Ne želi si hiše svojega bližnjega, to bi z veseljem, in bodi zvesta enemu možu, bi bila rade volje. Prav tako ne bi rada nikogar izkoriščala in kradla nemočnim. Ampak kako naj vse to naredim? Še celo, če se par zapovedi ne držim, komaj shajam.

PRVI BOG: Vse to, Šen Te, ni nič drugega kot dvomi dobrega človeka.

TRETJI BOG: Zbogom, Šen Te! Lepo mi pozdravi prenašalca vode. Bil nam je dober prijatelj.

DRUGI BOG: Bojim se, da mu je slabo delo.

TRETJI BOG: Bodi dobro!

PRVI BOG: Predvsem pa bodi dobra, Šen Te! Zbogom!

Odpravijo se. Že mahajo.

ŠEN TE (*prestrašeno*): Nisem prepričana vase, presvetli.

Kako naj bom dobra, če pa je vse tako drago?

DRUGI BOG: Glede tega žal ne moremo nič. V gospodarske zadeve se ne smemo vtikati.

TRETJI BOG: Stop! Čakajta malo! Če bi imela kaj več, bi ji mogoče zneslo.

DRUGI BOG: Ničesar ji ne moremo dati. Tega zgoraj ne bi mogli upravičiti.

PRVI BOG: Zakaj ne?

Staknejo glave in vneto debatirajo.

PRVI BOG (*Šen Te, v zadregi*): Slišali smo, da nimaš za najemnino. Nismo reveži in bomo seveda plačali za prenočišče! Na! (*Ji da denar.*) Ampak nikomur ne povej, da smo ti plačali. To bi si lahko kdo narobe razlagal.

DRUGI BOG: Zelo narobe.

TRETJI BOG: Ne, to je dovoljeno. Mirno ji lahko plačamo za prenočišče. V sklepu ni niti besedice proti. Torej na svidenje!

Bogovi hitro odidejo.

I MALA TRAFIKA

Prodajalna še ni do konca opremljena in odprta.

ŠEN TE (*gledalcem*): Tri dni je minilo, odkar so bogovi odšli. Rekli so, da mi bojo plačali za prenočišče. In ko sem pogledala, kaj so mi dali, sem videla, da je več kot tisoč srebrnih dolarjev. – S tem denarjem sem si kupila trafiko. Včeraj sem se vselila in upam, da bom zdaj lahko naredila veliko dobrega. Tamle je na primer gospa Šin, prejšnja lastnica trafike. Že včeraj je prišla in me prosila, če ji dam riž za njene otroke. Danes jo spet vidim, da gre z loncem čez trg.

Šin pride noter. Ženski se druga drugi priklonita.

ŠEN TE: Dober dan, gospa Šin.

ŠIN: Dober dan, gospodična Šen Te. Kako vam je kaj vseč vaš novi dom?

ŠEN TE: Zelo. Kako so vaši otroci preživali noč?

ŠIN: Ah, v tuji hiši, če se tej baraki sploh lahko reče hiša.

Najmanjši že kašlja.

ŠEN TE: To je grozno.

ŠIN: Saj vi sploh ne veste, kaj je grozno, vam gre dobro.

Ampak v teje luknji boste marsikaj doživeli. To je četrť revežev.

ŠEN TE: Opoldne pa ja pridejo delavci iz cementarne, tako ste rekli.

ŠIN: Ampak drugače nobeden nič ne kupi, niti sosedje ne.

ŠEN TE: Tega mi pa niste povedali, ko ste mi prodali trafiko.

ŠIN: Zdaj mi boste pa še naprej metali! Najprej meni in otrokom zaplenite dom in potem pravite, da gre za luknjo v četrť revežev. Pa to je višek!

Joče.

ŠEN TE (*hitro*): Takoj vam grem po riž.

ŠIN: Hotela sem vas še prositi, da mi posodite malo denarja.

ŠEN TE (*medtem ko ji stresa riž v lonec*): Tega pa ne morem. Če pa nisem še nič prodala.

ŠIN: Ampak jaz rabim denar. Od česa pa naj živim? Vse ste mi vzeli. Zdaj me pa stiskate še za vrat. Otroke vam bom posadila na prag, mrha oderuška! (*Iz rok ji izpuli lonec.*)

ŠEN TE: Ne bodite no tako hudi! Ves riž boste razsuli! Vstopijo postaran par in razcapan človek.

ŽENA: Ah, draga moja Šen Te, slišali smo, da ti gre zdaj tako dobro. Prava trgovka si že! Pomisli, ravno smo ostali brez doma! Naša trafika je propadla. Mislili smo, da bi mogoče lahko za eno noč prespali pri tebi. Poznaš mojega nečaka? Prišel je zraven, nikoli se ne loči od naju.

NEČAK (*se razgleduje*): Fletna trafika!

ŠIN: Kaj so pa to za eni?

ŠEN TE: Ko sem prišla z dežele v mesto, so bili oni moji prvi najemodajalci. (*Gledalcem.*) Ko mi je pošlo še tisto malo denarja, ki sem ga imela, so me vrgli na cesto. Zdaj se mogoče bojijo, da bom rekla ne. Revni so. Brez prenočišča so. Brez prijateljev so. Pomoč rabijo.

Kako bi lahko človek rekel ne?

(*Prijazno prišlekom.*) Dobrodošli! Rade volje vam dam prenočišče. Imam pa samo majhno sobico za trafiko.

MOŽ: To je za nas dovolj. Brez skrbi. (*Medtem ko Šen Te prinese čaj.*) Najboljše, da se spravimo kar tja, da ti ne bomo napoti. Sigurno si izbrala trafiko, ker te je spomnila na tvoj prvi dom? Marsikakšen nasvet ti bomo lahko dali. To je tudi razlog, zakaj smo prišli k tebi.

ŠIN (*posmehljivo*): Upajmo, da bo prišel tudi kak kupec.

ŽENA: To, zgleda, leti na nas?

MOŽ: Psst! Tamle že gre kupec!

Vstopi razcapan mož.

RAZCAPAN MOŠKI: Oprostite. Brezposeln sem.

Šin se zasmije.

ŠEN TE: Kako vam lahko pomagam?

BREZPOSELNI: Slišal sem, da jutri odprete. Pa sem mislil, da se med odpiranjem škatel kdaj kakšna stvar poškoduje. Imate kakšno cigareto viška?

ŽENA: Ta pa je res huda, da fehtaš za tobak! Če bi vsaj za kruh!

BREZPOSELNI: Kruh je drag. Par dimčkov pa bom čisto nov človek. Čisto sem na psu.

ŠEN TE (*mu da cigarete*): To je pomembno, biti nov človek. Trafiko bom odprla z vami, prinesli mi boste srečo.

Brezposelni si hitro prižge cigareto, vdihne in kašljajoč odide.

ŽENA: Je bilo to prav, draga Šen Te?

ŠIN: Če boste trafiko odprli takole, je ne boste imeli niti tri dni.

MOŽ: Stavim, da je še imel nekaj drobiža v žepu.

ŠEN TE: Ampak rekel je, da nima nič.

NEČAK: Kako pa veste, da se vam ni zlagal!

ŠEN TE (*čisto iz sebe*): Kako pa vem, da se mi je zlagal!

ŽENA (*odkimava*): Ne zna reči ne! Predobra si, Šen Te!

Če hočeš trafiko obdržati, moraš tu pa tam kakšno prošnjo zavrniti.

MOŽ: Reči, da ni tvoje. Reči, da je vse od sorodnika, ki od tebe zahteva natančen obračun. Bi to lahko?

ŠIN: Lahko bi, ampak ona mora zmeraj izpasti dobrotnica.

ŠEN TE (*smeje*): Kar provocirajte! Takoj vas bom vrgla ven in vzela riž nazaj!

ŽENA (*zgrožena*): Je riž tudi tvoj?

ŠEN TE (*gledalcem*):

Slabi so.

Nikomur niso prijatelji.

Nikomur ne privoščijo lonca riža.

Vse rabijo zase.

Kdo bi jih lahko kregal?

Vstopi majhen mož.

ŠIN (*ga zagleda in se naglo odpravi*): Jutri se spet oglasim. (*Odide.*)

MALI MOŠKI (*zavpije za njo*): Čakajte, gospa Šin! Ravno vas rabim!

ŽENA: Kaj tale redno prihaja sem? Kaj pa hoče od tebe?

ŠEN TE: Nič, samo lakota jo ščipa v želodcu.

MALI MOŠKI: Ona že ve, zakaj se ji mudi. Ste vi nova lastnica trafike? Aha, že polnite police. Ampak police niso vaše! Razen če jih plačate! Mrha lopovska, ki je sedela tule, jih ni plačala. (*Drugim.*) Jaz sem namreč mizar Lin To.

ŠEN TE: Ampak mislila sem, da police spadajo k opremi, ki sem jo plačala.

MIZAR: Goljufija! Vse skup je ena navadna goljufija!

Gliha vkup štriha! Zahtevam svojih sto srebrnih dolarjev!

ŠEN TE: Kako pa naj jih plačam, nimam več denarja!

MIZAR: Potem boste šli pa v stečaj! In to takoj! Takoj mi plačajte ali pa greste v stečaj!

MOŽ (*prišepne Šen Te*): Bratranec!

ŠEN TE: Ne bi bilo možno drug mesec?

MIZAR (*zakriči*): Ne!

ŠEN TE: Ne bodite no tako strogi, gospod Lin To. Ne morem takoj poravnati vseh terjatev. (*Gledalcem.*)

Malo popustiš in moči se podvojijo.

Glej, kljuse se ustavi pred snopom trave:

Malo pogledaš skozi prste in že vleče bolje.

Še junija malo potrpiš in drevo

Se avgusta šibi pod breskvami. Kako

Naj živimo skupaj brez potrpljenja?

Z manjšim odlogom

Dosežeš najdaljšoročnejši cilj.

(*Mizarju.*) Samo malo potrpljenja, gospod Lin To!

MIZAR: In kdo bo imel potrpljenje z mano in mojo družino? (*S stene premakne polico, kot da jo hoče vzeti s seboj.*) Plačajte ali pa odnesem police!

ŽENA: Draga moja Šen Te, zakaj o tej zadevi ne obvestiš bratranca? (*Mizarju.*) Zapišite, kar zahtevate, in

bratranec gospodične Šen Te bo zadevo poravnal.

MIZAR: Poznamo mi takšne bratrance!

NEČAK: Ne reži se tako blesavo! Osebnog poznam.

MOŽ: Mož oster kot nož.

MIZAR: Prav, dobil bo moj račun. (*Prevrne polico, sede nanjo in napiše račun.*)

ŽENA: Za telih par desk ti bo slekel ta zadnjo srajco, če ga ne ustaviš. Nikoli ne priznaj terjatve, pa če je upravičena ali ne, ker te bojo zasuli s terjatvami, upravičenimi ali ne. Vrzi kos mesa v kanto za smeti in mesarski psi iz cele četrť se bojo zgrizli na tvojem dvorišču. Zakaj pa imamo sodišča?

ŠEN TE: Delal je in noče ostati praznih rok. In družino ima. Hudo je, da mu ne morem plačati! Kaj bojo rekli bogovi?

MOŽ: Svoje si naredila, ko si nas vzela pod streho, že to je čez glavo dosti.

Vstopita šepav mož in noseča ženska.

ŠEPAVEC (*paru*): A, tule sta! Žlahta je strgana plahta! Da takole pustita ljudi čakati za vogalom!

ŽENA (*v zadregi Šen Te*): To je moj brat Vung in svakinja. (*Onima dvema.*) Brez galame in pridno sedita v kot, da ne bosta motila Šen Te, naše stare prijateljice. (*Šen Te.*) Mislim, da moramo sprejeti še tale dva, ker je svakinja v petem mesecu. Se strinjaš?

ŠEN TE: Dobrodošla!

ŽENA: Zahvalita se. Skodelice so tamle zadaj. (*Šen Te.*) Sploh nista vedela, kam bi se dala. Dobro, da imaš trafiko!

ŠEN TE (*smehljaje gledalcem, medtem ko prinese čaj*): Ja, še dobro, da jo imam!

Vstopi lastnica nepremičnin gospa Mi Ci s formularjem v roki.

LASTNICA: Gospodična Šen Te, jaz sem lastnica nepremičnin, gospa Mi Ci. Upam, da se bova dobro razumeli. Tole je najemna pogodba. (*Medtem ko Šen Te prebira pogodbo.*) Fin trenutek, ko se odpira mala prodajalna, ni res, gospoda? (*Razgleda se.*) Tu pa tam je še kakšna luknja na policah, ampak bo že. Nekaj priporočil mi boste pa že še predložili?

ŠEN TE: Je to potrebno?

LASTNICA: Če pa sploh ne vem, kdo ste.

MOŽ: Lahko mogoče mi jamčimo za gospodično Šen Te? Poznamo jo, odkar je prišla v mesto, in damo za njo roko v ogenj.

LASTNICA: In kdo ste vi?

MOŽ: Jaz sem trafikant Ma Fu.

LASTNICA: Kje pa je vaša trafika?

MOŽ: Trenutno nimam trafike. Glejte, ravno sem jo prodal.

LASTNICA: A tako. (*Šen Te*.) In drugače nimate nikogar, ki bi ga lahko vprašala o vas?

ŽENA (*prišepne*): Bratranec! Bratranec!

LASTNICA: Sigurno imate nekoga, ki mi bo jamčil za to, kaj sem dobila v hišo. To je cenjena hiša, draga moja. Brez tega z vami sploh ne morem skleniti pogodbe.

ŠEN TE (*počasi, s povešenimi očmi*): Bratranca imam.

LASTNICA: Ah, bratranca imate. Tule na trgu? Potem lahko greva kar takoj tja. S čim se ukvarja?

ŠEN TE: Ne stanuje tule, iz drugega mesta je.

ŽENA: Nisi rekla, da je iz Šunga?

ŠEN TE: Gospod Šuj Ta. Iz Šunga!

MOŽ: Njega pa poznam! Tak visok, suh.

NEČAK (*mizarju*): Tudi vi ste že imeli posle z njim! Glede polic!

MIZAR (*zoprno*): Zdajle mu pišem račun. Evo ga! (*Ga preda.*) Jutri jutraj pridem nazaj! (*Odide.*)

NEČAK (*se zadere za njim, medtem ko pogleduje proti lastnici*): Zdaj lahko mirno spite, gospod bratranec bo vse plačal!

LASTNICA (*ostro premeri Šen Te*): No, tudi mene veseli, da ga bom lahko spoznala. Lep večer, gospodična. (*Odide.*)

ŽENA (*po premoru*): Zdaj bo prišlo vse na dan!

Stoprocentno bo jutri vedela vse o tebi.

SVAKINJA (*tiho nečaku*): Tole tule ne bo za dolgo.

Pride starec, ki ga vodi fantič.

FANTIČ (*nazaj*): Tule so.

ŽENA: Dober dan, deda. (*Šen Te*.) Dobri starec! Sigurno ga je skrbelo za nas. In fant, a ni zrasel? Jé za dva. Koga sta pa še pripeljala s sabo?

MOŽ (*pogleda ven*): Samo še nečakinjo.

ŽENA (*Šen Te*): Mlada sorodnica s kmetov. Upam, da nas ni preveč zate. Takrat, ko si živela pri nas, nas še ni bilo toliko, ni res? Ja, zmeraj več nas je bilo. Bolj ko nam je šlo slabo, več nas je bilo. In več ko nas je bilo, bolj nam je šlo slabo. Ampak zdaj bomo tule zaprli, drugače ne bo nobenega mira.

Zapahne vrata in vsi sedejo.

ŽENA: Bistveno je, da te ne motimo, ko delaš. Ker kako pa naj se drugače kadi iz dimnika? Takole sem si zamislila: čez dan bojo ta mladi šli ven in samo deda, svakinja in mogoče jaz bomo ostali tule. Drugi bojo čez dan največ enkrat do dvakrat prišli mimo, prav? Prižgite tistole luč tamle in se razkomotite.

NEČAK (*je razpoložen za hece*): Samo da ne bo ponoči sem prilutal še bratranec, strogi gospod Šuj Ta!

Svakinja se zasmije.

BRAT (*seže po cigareti*): Ena ni nobena!

MOŽ: Res ni.

Vsi si vzamejo cigarete. Brat naokrog poda bokal vina.

NEČAK: Bo že bratranec plačal!

DEDEK (*resno Šen Te*): Dober dan!

Šen Te, ki jo je zapozneli pozdrav nekoliko zmedel, se prikloni. V eni roki ima mizarjev račun, v drugi najemno pogodbo.

ŽENA: Kaj, če bi kaj zapeli, da malo razveselimo gostiteljico?

NEČAK: Deda bo začel!

Zapojejo.

PESEM O DIMU

DEDEK:

Rekli so, da s pametjo se daleč pride

Kot mlad mož verjel sem v to prikazen.

Danes vem, da pamet tudi kdaj zaide

In da trebuh dostikrat ostane prazen.

Pa sem rekel: pusti!

Glej ga sivi dim

Zgoraj tam ga mrz mrzazi: tako boš

Šel ti z njim.

MOŽ:

Videl sem poštene, pridne vse propasti

Tako preizkusil sem napačno smer

Ta navzdol odpelje, reveža še zlasti

Kam naprej, ne vem, brezupen sem primer.

Pa si rečem: pusti!

Glej ga sivi dim

Zgoraj tam ga mrz mrzazi: tako boš

Šel ti z njim.

NEČAKINJA:

Čujem, da pričakovanja starcev vsa so strta

Ker baje, kar čas ustvar', tud' čas unič'.

Nam ta mladim pa so vrata na stežaj odprta

Ziher, čujem, so odprta, sam' tja v nič.

Pa si rečem: pusti!

Glej ga sivi dim

Zgoraj tam ga mrz mrzazi: tako boš

Šla ti z njim.

NEČAK: Kje pa si dobil vino?

SVAKINJA: Zastavil je žakelj tobaka.

MOŽ: Kaj? Tisti tobak je bil edino, kar nam je še ostalo!

Niti za prenočišče se ga nismo dotaknili! Ti prasec!

BRAT: Ti me boš zmerjal s prascem, ker mojo ženo zebe? Tudi ti si ga pil. Takoj daj vino sem! (*Ruvata se. Prevrneta police s tobakom.*)

ŠEN TE (*ju roti*): Ah, pazita na prodajalno, ne mi vsega uničiti! Bogovi so mi jo podarili! Vzemite, kar je tu, ampak ne mi vsega uničiti!

ŽENA (*skeptično*): Prodajalna je manjša, kot sem mislila.

Mogoče vseeno ni bilo pametno, da smo povedali še teti in ostalim, kje smo. Če bojo še oni prišli, bomo pa res nabasani.

SVAKINJA: Tudi gostiteljica se je medtem že malo ohladila!

Glasovi od zunaj, potrka na vratih.

KLICI: Odprite! Mi smo!

ŽENSKA: Si ti, tetka? Kaj naj naredimo?

ŠEN TE: Moja lepa prodajalna! O upanje! Komaj sem jo odprla, pa sploh ni več prodajalna! (*Gledalcem.*)

Majhen rešilni čolnič

Takoj potone v globino:

Preveč utapljajočih

Pohlepno posega po njem.

KLICI (*od zunaj*): Odprite!

MEDIGRA POD MOSTOM

Ob reki čepi prodajalec vode.

VANG (*se ozira okoli*): Vse je pri miru. Zdaj se skrivam že štiri dni. Ne morejo me najti, ker imam odprte oči. Zanalasč sem zbežal v njihovi smeri. Drugi dan so šli čez most, nad sabo sem slišal njihove korake. Zdaj so sigurno že daleč stran, varen sem pred njimi.

Leže na hrbet in zaspi. Glasba. Breg se razsvetli in prikažejo se bogovi.

VANG (*dvigne roko pred obraz, kot da pričakuje tepež*):

Nič ne recite, vse mi je jasno! Žive duše nisem našel, ki bi vas vzela pod streho, niti hiše ne! Zdaj veste! Kar naprej se odpravite!

PRVI BOG: Ja pa si, eno si našel. Ko si izginil, je prišla.

Sprejela nas je za čez noč, bdela je nad našim spancem

in zjutraj, ko smo odhajali, nam je posvetila z lučjo.

Prav ti si nam jo predstavil kot dobrega človeka in bila je dobra.

VANG: Vas je Šen Te sprejela?

TRETJI BOG: Seveda.

VANG: In jaz nejevera sem zbežal stran! Samo zato, ker sem mislil: ne bo prišla. Ne bo prišla, ker ji gre tako slabo.

BOGOVI:

O ti slabič!

Dobro hočeš, ampak si slaboten!

Kjer je stiska, misliš, ni dobrote!

Kjer je nevarnost, misliš, ni hrabrosti!

O slabost, ki v vsakem jajcu najde dlako!

O prenagljena sodba! O nepremišljen obup!

VANG: Zelo me je sram, presvetli!

PRVI BOG: In zdaj, prodajalec vode, nam naredi uslugo.

Pojdi hitro nazaj v glavno mesto in poglej, kako je kaj tam z dobro Šen Te, da nam boš lahko o njej poročal. Zdaj ji gre dobro. Dobila je denar za majhno prodajalno, tako da lahko po mili volji sledi svojemu srcu. Pokaži interes za njeno dobroto, kajti nihče ne more biti dolgo dober, če se dobrote od njega ne zahteva. Mi pa se bomo odpravili naprej in poiskali in našli še druge ljudi, ki so enaki našemu dobremu človeku iz Sečuana, in tako bomo končno naredili križ čez govorice, da dobri na našem svetu ne morejo več živeti.

Izginejo.

2 TRAFIKA

Povsod spijo ljudje. Luč še gori. Potrka.

ŽENA (*se zaspana dvigne*): Šen Te! Nekdo trka! Kje pa je?

NEČAK: Sigurno je šla po zajtrk. Gospod bratranec ga bo plačal.

Ženska se zasmije in oddrsa do vrat. Vstopi mlad moški, za njim mizar.

MLAD MOŠKI: Jaz sem bratranec.

ŽENA (*kot da je padla z neba*): Kaj ste?

MLAD MOŠKI: Ime mi je Šuj Ta.

GOSTJE (*prebujajo drug drugega*): Bratranec! – Pa to je bil hec, ona sploh nima bratranca! – Ampak tukaj je nekdo, ki pravi, da je bratranec! – Ne morem verjeti, pa tako zgodaj zjutraj!

NEČAK: Če ste vi bratranec od naše gostiteljice, gospod, potem nam takoj zrihtajte zajtrk!

ŠUJ TA (*ugasne luč*): Prve stranke bojo kmalu tu, prosim, da se hitro oblečete, da bom lahko odprl svojo prodajalno.

MOŽ: Vašo prodajalno? Mislim sem, da je to prodajalna od naše prijateljice Šen Te? (*Šuj Ta odkima.*) Kaj, da to sploh ni njena prodajalna?

SVAKINJA: Takole nas je potegnila za nos! Kje pa sploh je?

ŠUJ TA: Zadržana je. Sporoča vam, da od zdaj naprej, ko sem tu jaz, ona ne more nič več narediti za vas.

ŽENA (*zaprepadeno*): In mi smo mislili, da je dober človek!

NEČAK: Ne mu verjeti! Poiščite jo!

MOŽ: Ja, tako. (*Organizira.*) Ti in ti in ti in ti, vi jo iščite povsod. Midva in deda bomo ostali tukaj, da branimo položaj. Fant bo medtem zrihtal kaj za pojest. (*Fantu.*) Vidiš pekarno tam na vogalu? Zmuzni se tja in si nafilaj srajco.

SVAKINJA: Vzemi še malo tistega svetlega peciva!

MOŽ: Ampak pazi, da te pek ne zasači. In da te ne dobi v pest policaj!

Fant pokima in odide. Ostali se oblečejo.

ŠUJ TA: Pa ne bo zaradi takšne kraje peciva prišla na slab glas prodajalna, ki vam je dajala streho nad glavo?

NEČAK: Ne brigajte se za njega, takoj jo bomo našli. Mu bo že pokazala.

Nečak, brat, svakinja in nečakinja odidejo.

SVAKINJA (*ko odhaja*): Pustite tudi nam kaj za zajtrk!

ŠUJ TA (*mirno*): Ne boste je našli. Moja sestrlična seveda obžaluje, da ne more v nedogled izpolnjevati zapovedi gostoljubnosti. Na žalost vas je preveč! Tole je trafika in gospodična Šen Te živi od nje.

MOŽ: Naša Šen Te kaj takšnega sploh ne bi mogla spraviti z jezika.

ŠUJ TA: Mogoče imate prav. (*Mizarju.*) Nesreča je v tem, da je stiska v tem mestu prevelika, da bi jo lahko rešil

en sam človek. Čisto nič se na žalost ni spremenilo v teh tisoč sto letih, odkar je nekdo napisal tole štirivrstičnico: Guverner je, ko so ga vprašali, kaj bi rabili Da bi pomagali prezeblim vsega mesta, odgovoril: Deset tisoč čevljev dolgo odejo Da bi z njo pokrili vsa predmestja.

Loti se pospravljanja prodajalne.

MIZAR: Vidim, da urejate zadeve vaše sestrlične. Tule bi bilo treba poravnati manjši dolg za police, kar lahko potrdijo priče. Sto srebrnih dolarjev.

ŠUJ TA (*iz žepa izvleče račun, ne neprijazno*): Se vam ne zdi sto srebrnih dolarjev malo preveč?

MIZAR: Ne. Pa tudi popusta ne morem dati. Preživljati moram ženo in otroke.

ŠUJ TA (*ostro*): Koliko otrok?

MIZAR: Štiri.

ŠUJ TA: Potem vam dam dvajset srebrnih dolarjev.

Mož se zasmije.

MIZAR: Ste nori? Te police so iz orehovega lesa!

ŠUJ TA: Potem jih pa odnesite.

MIZAR: Kaj zdaj to pomeni?

ŠUJ TA: Za mene so predrage. Prosim vas, da odnesete te orehove police.

ŽENA: Dobro ga je! (*Se prav tako zasmije.*)

MIZAR (*negotovo*): Zahtevam, da pride gospodična Šen Te. Ona je, zgleda, boljši človek od vas.

ŠUJ TA: Sigurno. Uničena je.

MIZAR (*odločno vzame polico in jo nese k vratom*): Potem pa lahko tale svoj tobak zložite kar na tla! Kaj me briga.

ŠUJ TA (*možu*): Pomagajte mu!

MOŽ (*prav tako zgrabi polico in jo režeč se nese k vratom*): Potem pa ven s policami!

MIZAR: Ti pes! Naj moja družina crkne od lakote?

ŠUJ TA: Še enkrat vam ponujam dvajset srebrnih dolarjev, ker svojega tobaka ne bi rad zlagal po tleh.

MIZAR: Sto!

Šuj Ta ravnodušno pogleda skozi okno. Mož se pripravlja, da bo polico odnesel ven.

MIZAR: Pazi vsaj to, da je ne razbiješ na podboju, idiot! (*Obupano.*) Po meri so narejene! Samo v to luknjo pašejo in nikamor drugam. Deske so razžagane, gospod!

ŠUJ TA: Točno to. Zato pa vam za njih ponujam samo dvajset srebrnih dolarjev. Ker so deske razžagane.

Žena kar cvili od zadovoljstva.

MIZAR (*nenadoma utrujen*): Prav, kar je, je. Imejte te police in plačajte, kolikor hočete.

ŠUJ TA: Dvajset srebrnih dolarjev.

Na mizo položi dva velika kovanca. Mizar ju vzame.

MOŽ (*medtem ko nese polico nazaj*): Dosti za kup razžaganih desk!

ŽENA (*medtem ko si briše solze smeha*): »Iz orehovega lesa!« – »Odnosite jih!« – »Sto srebrnih dolarjev! Štiri otroke imam!« – »Potem bom plačal dvajset!« – »Če so pa razžagane!« – »Točno to! Dvajset srebrnih dolarjev!« Tako je treba s takšnimi tipi!

ŠUJ TA: Ja. (*Resno.*) Da se mi takoj spravite ven.

MOŽ: Mi?

ŠUJ TA: Ja, vi. Tatovi in paraziti ste. Če boste odšli hitro in ne boste zapravljali časa z ugovarjanjem, se boste mogoče še izmazali.

MOŽ: Najboljše, da mu sploh ne odgovorimo. Na tešče se človek ne sme razburjati. Pa da bi vedel, kje se potika fant.

ŠUJ TA: Ja, kje se potika fant? Prejle sem vam rekel, da ga z ukradenim pecivom nočem v svoji prodajalni. (*Nenadoma zakriči.*) Še enkrat: ven!

Ne zganejo se.

ŠUJ TA (*spet čisto mirno*): Kakor hočete.

Gre do vrat in se prikloni globoko navzven. Pri vratih se pojavi policaj.

ŠUJ TA: Predvidevam, da imam pred sabo policaja, ki ima čez tole četrto?

POLICAJ: Res je, gospod ...

ŠUJ TA: Šuj Ta. (*Drug drugemu se nasmehmeta.*) Fino vreme danes!

POLICAJ: Mogoče je samo malo prevroče.

ŠUJ TA: Mogoče je res malo prevroče.

MOŽ (*tiho svoji ženi*): Če bo klepetal, dokler ne pride fant, smo opleli. (*Poskuša naskrivaj nekaj namigniti Šuj Taju.*)

ŠUJ TA (*kot da ni nič*): Je pa razlika, če vreme ocenjuješ iz hladne prodajalne ali s prašne ceste.

POLICAJ: Ni da bi govoril.

ŽENA (*možu*): Mirno kri! Fant ne bo šel not, če bo videl, da na vratih stoji policaj.

ŠUJ TA: Vstopite, prosim. Tule je občutno hladneje. S sestrlično sva odprla tole prodajalno. Naj vam povem, da so dobri odnosi z oblastmi najina glavna prioriteta.

POLICAJ (*vstopi*): Zelo ste prijazni, gospod Šuj Ta. Ja, tule je res hladno.

MOŽ (*tiho*): Zanaláš ga je povabil not, da ga fant ne bi videl.

ŠUJ TA: Gostje! Daljni znanci moje sestrlične, kot slišim. Potujejo naokrog. (*Priklonijo se.*) Ravno smo se poslavljali.

MOŽ (*hripavo*): Ja, no, zdaj pa pot pod noge.

ŠUJ TA: Sestrlični bom sporočil, da se ji zahvaljujete za prenočišče in da žal niste imeli časa počakati, da se vrne.

S ceste galama in dretje: »Primate tatu!«

POLICAJ: Kaj pa je to?

Na vratih se pojavi fant. Iz majice mu letijo pite in pecivo.

Žena mu obupano namiguje, naj se pobere. Obrne se in hoče stran.

POLICAJ: Stoj! (*Ga prime.*) Od kod ti pecivo?

FANT: Od tamle.

POLICAJ: Oho. Si ga ukradel, kaj?

ŽENA: Nič nismo vedeli o tem. Fant je to naredil čisto na svojo pest. Ti falot ti!

POLICAJ: Gospod Šuj Ta, lahko vi razjasnite tale incident? *Šuj Ta molči.*

POLICAJ: Aha. Vsi boste šli lepo z mano na postajo.

ŠUJ TA: Čisto sem šokiran, da se je lahko kaj takšnega zgodilo v moji prodajalni.

ŽENA: Bil je zraven, ko je šel fant ven!

ŠUJ TA: Prišežem, gospod policaj, da vas ne bi povabil naprej, če bi hotel prikriti krajo.

POLICAJ: To je logično. Upam, da tudi vi razumete, gospod Šuj Ta, da je moja dolžnost, da tele ljudi odpeljem na postajo. (*Šuj Ta se prikloni.*) Gremo! (*Jih nažene ven.*)

DEDEK (*mirno na pragu*): Lep dan.

Vsi razen Šuj Taja odidejo. Šuj Ta pospravlja naprej. Pride lastnica.

LASTNICA: Tako, vi ste torej tale gospod bratranec! Kaj je zdaj to, da policija podi ljudi iz moje hiše? Kako sploh pade vaši sestrlični na pamet, da tukaj odpre zavetišče? To pa ima človek od tega, če v hišo sprejme ljudi, ki so še včeraj stanovali v sobah za par centov in so si pri peku na vogalu izprosili kako suho žemljo! Kot vidite, sem na tekočem.

ŠUJ TA: Že vidim. O moji sestrlični so vam govorili samo najslabše reči. Obtožili so jo, da je stradala!

Skrajno obsodbe vredno je, da je živila v revščini. Na najslabšem glasu je: slabo ji je šlo!

LASTNICA: Bila je čisto navadna ...

ŠUJ TA: Revica, kar izrecite to hudo besedo!

LASTNICA: Ah, prosim, brez sentimentalnosti! Govorim o njenem načinu življenja, ne o njenih dohodkih. Sigurno je imela določene dohodke, sicer ne bi imela tele prodajalne. Nekaj starejših gospodov se je, zgleda, izprsil. Od kje pa drugače človeku prodajalna? Gospod, tole je zgledna hiša! Ljudje, ki tule plačujejo najemnino, s takšno osebo nočejo živeti pod isto streho, tako pač je. (*Premor.*) Nisem nečloveška, ampak to pač moram upoštevati.

ŠUJ TA (*hladno*): Gospa Mi Ci, polne roke dela imam.

Povejte pač, koliko naju bo stalo, da bova lahko živila v tej zgledni hiši.

LASTNICA: Ste pa hladni ko špricer!

ŠUJ TA (*izpod pulta privleče najemno pogodbo*): Najemnina je zelo visoka. Iz tele pogodbe lahko razberem, da jo je treba plačevati mesečno.

LASTNICA (*hitro*): Ampak to ne velja za ljudi, kot je vaša sestrična!

ŠUJ TA: Kaj to pomeni?

LASTNICA: To pomeni, da morajo ljudje, kot je vaša sestrična, najemnino plačati za pol leta vnaprej, znaša pa dvesto srebrnih dolarjev.

ŠUJ TA: Dvesto srebrnih dolarjev! Bi me radi odrli? Kako pa naj toliko zaslužim? Tule ne morem računati na veliko prometa. Vse svoje upe sem stavil na to, da šivilje, ki v cementarni šivajo žaklje, veliko kadijo, ker jih delo zelo izčrpa, kot so mi rekli. Ampak zaslužijo pa slabo.

LASTNICA: Prej bi mislili na to.

ŠUJ TA: Gospa Mi Ci, ne bodite tako kruti! Res je, moja sestrična je naredila to neodpustljivo napako, da je nesrečnežem ponudila zatočišče. Ampak lahko se poboljša, poskrbel bom za to, da se bo poboljšala. Po drugi strani pa, kje boste našli boljšega podnajemnika kot nekoga, ki pozna bedo, ker je iz nje prišel? Garal bo kot živina, samo da vam bo redno plačal najemnino, vse bo naredil, vse žrtvoval, vse prodal, se ničesar bal in poleg tega bo kot miška, tih kot mušica, v vsem vam bo pokoren, preden se bo spet vrnil nazaj tja. Tak podnajemnik je zlata vreden.

LASTNICA: Dvesto srebrnih dolarjev vnaprej ali pa gre nazaj na cesto, od koder prihaja.

Vstopi policaj.

POLICAJ: Ne pustite se motiti, gospod Šuj Ta!

LASTNICA: Policija se pa res prav pošteno zanima za tole prodajalno.

POLICAJ: Gospa Mi Ci, upam, da niste dobili napačnega vtisa. Gospod Šuj Ta nam je šel zelo na roko in prišel sem samo zato, da se mu zahvalim v imenu policije.

LASTNICA: No, to se mene ne tiče. Gospod Šuj Ta, upam, da bo moj predlog ustrezal vaši sestrični. Rada imam dobre odnose s svojimi podnajemniki. Lep dan, gospoda. (*Odide.*)

ŠUJ TA: Lep dan, gospa Mi Ci.

POLICAJ: Imate probleme z gospo Mi Ci?

ŠUJ TA: Zahteva, da ji vnaprej plačam najemnino, ker se ji moja sestrična ne zdi dovolj zgledna ženska.

POLICAJ: In vi nimate denarja? (*Šuj Ta molči.*) Ampak nekdo, kot ste vi, gospod Šuj Ta, bo pa že kje dobil kredit.

ŠUJ TA: Mogoče. Ampak kako naj nekdo, kot je Šen Te, dobi kredit?

POLICAJ: Ne boste ostali tukaj?

ŠUJ TA: Ne. In tudi nazaj me ne bo več. Samo spotoma sem ji lahko priskočil na pomoč, samo najhujšega sem jo lahko obvaroval. Kmalu bo spet odvisna sama od sebe. Skrbi me, kaj bo potem.

POLICAJ: Gospod Šuj Ta, žal mi je, da imate probleme z najemnino. Priznam, da smo tole prodajalno najprej spremljali z mešanimi občutki, ampak vaše odločno postopanje prejle nam je dokazalo, kdo zares ste. Mi s postaje smo hitro ugotovili, koga lahko imamo za steber reda.

ŠUJ TA (*grenko*): Gospod, da bi rešil tole malo prodajalno, ki jo ima moja sestrična za božji dar, sem pripravljen iti vse do skrajne meje zakonsko dovoljenega. Ampak surovost in zvitost pomagata samo navzdol, ker so meje pametno začrtane. Počutim se tako kot mož, ki je odpravil podgane, potem pa je prišla reka! (*Po krajšem premoru.*) Kadite?

POLICAJ (*pospravi dve cigari*): Mi s postaje vas ne bi radi izgubili, gospod Šuj Ta. Ampak morate razumeti gospo Mi Ci. Šen Te je živila od tega, da se je prodajala moškim, treba je reči bobu bob. Lahko mi ugovarjate: kaj pa naj bi naredila? Kako pa naj bi na primer

plačevala najemnino? Ampak dejstvo ostaja: to ni zgleden poklic. Zakaj ne? Prvič: ljubezni se ne prodaja, drugače je ljubezen naprodaj. Drugič: zgledno tega ne počneš s tistim, ki te plača, temveč s tistim, ki ga ljubiš. Tretjič: ne za pest riža, temveč iz ljubezni. Vse lepo in prav, boste odgovorili, kaj pa pomaga vsa modrost, če že je, kar je? Kaj naj naredi? Vnaprej mora plačati najemnino za pol leta? Gospod Šuj Ta, odkrito vam povem, da ne vem. (*Vneto tuhta.*) Gospod Šuj Ta, nekaj sem se spomnil! Najdite ji moža!

Pride majhna stara ženska.

STARKA: Eno dobro poceni cigaro za mojega moža. Jutri imava namreč štiridesetletnico poroke, kar bi rada proslavila.

ŠUJ TA (*vljudno*): Štiridesetletnica in še zmeraj proslavljata!

STARKA: Kolikor nama dopuščajo sredstva! Prodajalna s preprogami čez cesto je najina. Upam, da bomo imeli dobre sosedske odnose, splača se že, časi so slabi.

ŠUJ TA (*pred njo položi različne škatlice*): Zelo stara modrost, se bojim.

POLICAJ: Gospod Šuj Ta, rabimo kapital. No, predlagam poroko.

ŠUJ TA (*opravičujoče starki*): Dovolil sem si, da sem gospoda policaja nadlegoval s svojimi zasebnimi skrbmi.

POLICAJ: Nimamo za najemnino za pol leta vnaprej. Prav, torej poročimo nekaj denarja.

ŠUJ TA: To ne bo tako enostavno.

POLICAJ: Zakaj? Dobra partija je. Ima majhno, zmeraj bolj donosno prodajalno. (*Starki.*) Kaj pa vi mislite o tem?

STARKA (*neodločno*): Ja ...

POLICAJ: Ženitni oglas v časopisu.

ŠUJ TA (*zadržano*): Če je gospodična za stvar ...

POLICAJ: Kaj pa naj bi imela proti? Sestavil ga bom za vas. Dolžen sem vam uslugo. Ne mislite, da je policiji vseeno za malega trgovca, ki se na vse kripnje trudi. Vi nam greste na roko in mi vam zato napišemo ženitni oglas! Hahaha! (*Vneto izvleče beležko, oslini konico svinčnika in začne pisati.*)

ŠUJ TA (*počasi*): To ni slaba ideja.

POLICAJ: »Kateri ... pošten ... možki z majhnim kapitalom ... lahko tudi vdovec ... bi se rad priženil

... v donosno trafiko?« In potem bomo dodali še: »Sem luštna simpatična pojava.« A ne? ŠUJ TA: Če mislite, da s tem ne pretiravamo. STARKA (*prijazno*): Ah, kje pa. Videla sem jo. *Policaj iz svoje beležke iztrga list in ga izroči Šuj Taju.* ŠUJ TA: Zgroženo opažam, koliko sreče rabi človek, da ne propade! Koliko idej! Koliko prijateljev! (*Policaju.*) Pa če sem bil še tako odločen, na primer nisem imel blage veze, kako naj dobim najemnino za prodajalno. In zdaj ste prišli vi in mi pomagali z dobrim nasvetom. Zdaj dejansko vidim rešitev.

3
VEČER V MESTNEM PARKU
Mlad moški v razcapani obleki z očmi sledi letalu, ki, zgleda, v visokem loku preletava park. Iz torbe izvleče vrv in iskaje gleda naokrog. Ko gre proti veliki vrbi, mu prideta nasproti prostitutki. Ena je že stara, druga je nečakinja iz osemčlanske družine.

TA MLADA: Dober večer, mladi gospod. Greš zraven, lepoteč?

SUN: Mogoče, dragi dami, če mi kupita kaj za jest. TA STARA: Si zmešan? (*Ta mladi.*) Greva naprej. Tale nama samo čas krade. To je brezposelni pilot.

TA MLADA: Ampak zdaj itak nobenega več ne bo v parku, še malo pa se bo ulilo.

TA STARA: Mogoče pa bo kdo. *Gresta naprej. Sun se razgleduje naokrog, medtem izvleče vrv in jo vrže čez vrbovo vejo. Spet ga nekaj zmoti. Prostitutki se hitro vrmeta. Ne opazita ga.*

TA MLADA: Ploha bo. *Šen Te jo primaha naokrog po poti.*

TA STARA: Glej, tamle gre tista pošast! Tebe in tvoje je spravila v nesrečo.

TA MLADA: Ni bila ona. Ampak njen bratranec. Ona nas je sprejela k sebi in potem se je ponudila, da bi plačala pecivo. Nič nimam proti njej.

TA STARA: Jaz pa marsikaj! (*Glasno.*) Ah, tule je naša fina sestra z zlato jamo! Ima svojo prodajalno, ampak ona bi nam še zmeraj odžirala stranke.

ŠEN TE: Ne me no takoj raztrgati! V čajnico ob ribniku grem.

TA MLADA: Je res, da se boš poročila z vdovcem, ki ima tri otroke?

ŠEN TE: Ja, tam se dobim z njim.

SUN (*nestrpno*): Spravite se že enkrat stran, cipe! Ne more človek niti tule imeti mira?

TA STARA: Drži gobec!

Prostitutki odideta.

SUN (*kriči za njima*): Mrhovinarki! (*Gledalcem.*)

Celo tule, bogu za hrbotom, brez pavze lovita žrtve, celo v grmovju, celo ko dežuje, obupano iščeta kupce.

ŠEN TE (*jezno*): Zakaj se tako znašate nad njima? (*Opazi vrv.*) O.

SUN: Kaj pa buljiš?

ŠEN TE: Kaj pa boste z vrvjo?

SUN: Pojdi naprej, sestra, pojdi naprej! Nimam denarja, nič, še bakrenega kovanca nimam. In če bi ga imel, ne bi kupil tebe, ampak kozarec vode.

Začne deževati.

ŠEN TE: Kaj pa boste z vrvjo? Tega ne smete!

SUN: Kaj pa tebe to briga? Spelji se!

ŠEN TE: Dežuje.

SUN: Da se ne boš slučajno postavila pod tole drevo.

ŠEN TE (*nepremično obstane na dežju*): Ne.

SUN: Sestra, nehaj, nič ne bo. Z mano ne boš nič zaslužila.

In tudi preveč grda si mi. Krive noge imaš.

ŠEN TE: To ni res.

SUN: Ne kaži jih! Pridi, porkaduš, pod drevo, če dežuje!

Počasi gre tja in sede pod drevo.

ŠEN TE: Zakaj bi radi to naredili?

SUN: Te zanima? Potem ti bom povedal, da se te čim prej znebim. (*Premor.*) Veš, kaj je to pilot?

ŠEN TE: Ja, v čajnici sem že videla pilote.

SUN: Ne, nisi jih videla. Mogoče ene par luftarskih bedakov z usnjenimi čeladami, cepcev brez posluha za motor in brez občutka za mašino. Taki se znajdejo v jekleni kišti samo zato, ker lahko podmažejo upravitelja hangarja. Reci takemu: Pusti svojo kišto, da pade skozi oblake iz dva tisoč čevljev višine, in jo potem ujemi s pritiskom na vzvod pa ti bo rekel: Tega nimam v pogodbi. Kdor ne leti tako, da s svojo kišto pristane na tla kot na svojo rit, ta ni pilot, ampak bedak. Jaz pa sem pilot. Ampak sem vseeno prav jaz največji bedak, ker sem v šoli v Pekingu prebral vse knjige o letenju. Ampak ene strani v eni knjigi pa nisem prebral in na tisti strani je pisalo, da pilotov ne rabijo več. In tako sem postal pilot brez letala, poštni

pilot brez pošte. Ampak kaj to pomeni, tega ti ne moreš razumeti.

ŠEN TE: Mislim, da vseeno razumem.

SUN: Ne, če ti rečem, da ti tega ne moreš razumeti, potem ti tega pač ne moreš razumeti.

ŠEN TE (*napol v smehu, napol v solzah*): Ko sem bila majhna, smo otroci imeli žerjava, ki je imel poškodovano perut. Bil je prijazen do nas, ni nam zameril nobenega heca in ponosno je capljal za nami in kričal, da nismo hodili prehitro. Ampak jeseni in spomladi, ko so velike jate letele čez vas, pa je postal zelo nemiren in jaz sem ga dobro razumela.

SUN: Ne cmizdri.

ŠEN TE: Ne.

SUN: Škodi lepoti.

ŠEN TE: Sem že nehala.

Z rokavom si obriše solze. On, naslonjen na drevo, ne da bi se obrnil proti njej, seže po njenem obrazu.

SUN: Niti obraza si ne znaš pošteno obrisati.

Ji z robcem obriše obraz. Premor.

SUN: Če si že obsedela tule, da se ne bi obesil, potem vsaj usta odpri.

ŠEN TE: Če pa nič ne vem.

SUN: Zakaj bi me rada odrezala z veje, sestra?

ŠEN TE: Prestrašila sem se. Sigurno ste hoteli to narediti samo zato, ker je ta večer tako turoben. (*Gledalcem.*)

V naši deželi

Ne bi smelo biti turobnih večerov

Niti visokih mostov čez reke

Celo ure med nočjo in jutrom ne

In še cele zime za povrh, to je nevarno.

Ker spričo vse te bede

Je samo malo treba

In ljudje vržejo

To nevzdržno življenje proč.

SUN: Povej kaj o sebi.

ŠEN TE: Kaj pa? Majhno prodajalno imam.

SUN (*zaničljivo*): Ah, ne prodajaš se, imaš pa prodajalno!

ŠEN TE (*odločno*): Zdaj imam prodajalno, ampak prej sem se pa prodajala.

SUN: In prodajalno so ti sigurno podarili bogovi?

ŠEN TE: Ja.

SUN: Enega lepega večera so se naslikali tam in rekli: Tu imaš denar.

ŠEN TE (*se tiho smeje*): Enega jutra.

SUN: Nisi glih zabavna.

ŠEN TE (*po premoru*): Znam igrati na citre, ampak samo malo, in oponašati ljudi. (*Z globokim glasom oponaša častivrednega moža.*) »Ne, kaj takega, očitno sem nekje pozabil denarnico!« Ampak potem sem dobila prodajalno. In sem najprej podarila citre. Zdaj, sem si rekla, lahko stojim tu kot lipov bog in sploh ne bo več važno.

Bogata sem, sem rekla.

Hodim sama. Spim sama.

Celo leto, sem rekla

Ne bom z nobenim moškim imela nič.

SUN: Ampak zdaj se boš pa z enim poročila? S tistim v čajnici ob ribniku.

ŠEN TE molči.

SUN: Kaj pa ti sploh več o ljubezni?

ŠEN TE: Vse.

SUN: Nič, sestra. A ti je bilo mogoče kdaj fino?

ŠEN TE: Ne.

SUN (*jo z roko poboža po obrazu, ne da bi se obrnil k njej*): Je to fino?

ŠEN TE: Ja.

SUN: Z malim si zadovoljna. Kakšno mesto!

ŠEN TE: Nimate nobenega prijatelja?

SUN: Cel kup jih imam, ampak nobenega, ki se bi mu dalo poslušati, da sem še zmeraj brez službe. Dobijo tak izraz na obrazu, kot da poslušajo nekoga, ki se pritožuje, da je v morju še zmeraj voda. Imaš ti kakšnega prijatelja?

ŠEN TE (*omahuje*): Bratranca.

SUN: Kar pazi se ga.

ŠEN TE: Samo enkrat je bil tu. Zdaj je odšel in se ne bo nikoli več vrnil. Zakaj pa govorite tako brezupno?

Pravijo: če govoriš brez upanja, govoriš brez dobrote.

SUN: Ti kar govori! Glas je pa le glas.

ŠEN TE (*vneto*): Še zmeraj obstajajo prijazni ljudje, čeprav je takšna beda. Ko sem bila majhna, sem padla po tleh, ker sem nosila prevelik kup dračja. Nek starec me je pobral in mi dal celo kovanec. Na to se večkrat spomnim. Še posebno tisti, ki skoraj nimajo kaj jesti, radi kaj dajo. Verjetno ljudje pač radi pokažejo, kar znajo, in kako bi to lahko bolje pokazali kot s tem, da so prijazni? Hudobnost je samo ene vrste nespretnost. Če nekdo zapoje pesem ali sestavi stroj ali zasadi riž, je to pravzaprav prijaznost. Tudi vi ste prijazni.

SUN: Zgleda, da tebi res ni veliko treba.

ŠEN TE: Ja. In zdaj sem začutila kapljico dežja.

SUN: Kje?

ŠEN TE: Med očmi.

SUN: Bolj proti desnemu ali bolj proti levemu?

ŠEN TE: Bolj proti levemu.

SUN: Prav. (*Čez nekaj časa, zaspano.*) In z moškimi nočeš imeti nič?

ŠEN TE (*smehljaje*): Ampak nog pa nimam krivih.

SUN: Mogoče res ne.

ŠEN TE: Sigurno ne.

SUN (*se utrujen nasloni nazaj na drevo*): Ampak ker že dva dni nisem nič jedel in že cel dan nič pil, se ne bi mogel ljubiti s teboj, sestra, tudi če bi hotel.

ŠEN TE: Lepo je v dežju.

Vang, prodajalec vode, pride. Zapoje tole:

PESEM PRODAJALCA VODE V DEŽJU

Vodo svežo mam naprodaj

Plohe nisem se otresel

Sem od daleč šel že zgodaj

Vodo sem zastoj prinesel

Dejte no: kupite vodo!

Noben ne kupi je

Hlepeče in željno

Ne plača je, ne spi je.

Kupite vodo, pesjani!

Ah, ko bi to luknjo se zaflikat dalo!

Sanjal sem, sem vam že pravil?

Da se za sedem let je dež ustavil:

Meril vodo sem, ma prav po malo!

Ah, so drli se: dej vodo!

Vsak, ki je po mojem vedru segel

Je moral 'met prav fleten ksiht

Da sem mu kej postregel.

To so sopli pesjani!

(*Smeje.*)

Zdej žlampa prav vsaka spaka

Ki se na hrbet počì leno

Iz velikega oblaka

Nič ne briga se za ceno

Dejte no: kupite vodo!

Noben ne kupi je

Hlepeče in željno

Ne plača je, ne spije.
Kupite vodo, pesjani!
Dež je ponehal. Šen Te opazi Vanga in steče k njemu.
ŠEN TE: Ah, Vang, si spet nazaj? Tvoje nosilo imam
spravljeno.
VANG: Najlepša hvala, da si ga spravila! Kako si kaj, Šen
Te?
ŠEN TE: Dobro. Spoznala sem zelo pametnega in
pogumnega človeka. In rada bi mu kupila lonček tvoje
vode.
VANG: Daj, nagni glavo nazaj in usta odpri, pa boš imela
toliko vode, kolikor je hočeš. Tamle še zmeraj kaplja
dol z vrbe.
ŠEN TE: Ampak jaz bi tvojo vodo, Vang.
Ki si jo prinesel od daleč
Ki te je utrudila
In ki jo boš težko prodal, ker danes dežuje.
In rabim jo za tistega gospoda tamle.
Pilot je. Pilot
Je drznejši od drugih ljudi. V družbi oblakov
Kljubuje hudim nevihtam
Leti skozi nebo in nosi
Prijateljem v daljni deželi
Prijazno pošto.
Plača in steče z lončkom k Sunu.
ŠEN TE (*smeje se zakliče nazaj Vangu*): Zaspal je. Brezup
in dež in jaz smo ga utrudili.

MEDIGRA
VANGOVO PRIBEŽALIŠČE
V KANALIZACIJSKI CEVI
Prodajalec vode spi. Glasba. Kanalizacijska cev se razsvetli in
spečemu se v sanjah prikažejo bogovi.

VANG (*kar žari*): Videl sem jo, presvetli! Čisto nič se ni
spremenila!
PRVI BOG: To nas veseli.
VANG: Ljubi! Pokazala mi je svojega fanta. Res ji gre
dobro.
PRVI BOG: To pa radi slišimo. To jo sigurno še dodatno
spodbuja k dobrim delom.
VANG: Sigurno! Toliko dobrih del naredi, kolikor lahko.
PRVI BOG: Kakšna dobra dela pa? Povej nam o njih, dragi
Vang!

VANG: Za vsakega najde prijazno besedo.
PRVI BOG (*vneto*): Ja, in?
VANG: Redko gre kdo iz njene male prodajalne brez
tobaka samo zato, ker na primer nima denarja.
PRVI BOG: To ni slabo. Še kaj drugega?
VANG: Osemčlansko družino je vzela pod streho!
PRVI BOG (*zmagoslavno drugemu*): Osemčlansko!
(*Vangu.*) In mogoče še kaj?
VANG: Od mene je kupila lonček vode, čeprav je deževalo.
PRVI BOG: Seveda, to vse so mala dobra dela. Se razume.
VANG: Ampak po denarju pa gre. Toliko mala prodajalna
ne prinese not.
PRVI BOG: Že res, že res! Ampak preudaren vrtnar tudi z
miniaturnim koščkom zemlje dela prave čudeže.
VANG: To tudi ona dela, čisto zares! Vsako jutro deli riž,
za to požene več kot polovico zaslužka, to mi lahko
verjamete!
PRVI BOG (*nekoliko razočaran*): Saj nič ne rečem. Za
začetek nisem nezadovoljen.
VANG: Pomislite, časi niso najboljši! Enkrat je morala na
pomoč poklicati bratranca, ker je njena prodajalna
zabredla v težave.
Komaj je bilo tam pred vetrom varno mesto
Je prifrčalo z vseh koncev zimskega neba
Krdelo razmršenih ptičev in
Se zravsalo za prostor in lačen lisjak je zgledal
Tenko steno in enonogi volk
Je prevrnil majhno skledo hrane.
Skratka, sama vseh poslov enostavno ni imela več pod
kontrollo. Ampak se pa vsi strinjajo, da je dobra punca.
Povsod jo že kličejo: angel predmestij. Toliko dobrote
prihaja iz njene prodajalne. Lahko mizar Lin To okrog
govori, kar hoče!
PRVI BOG: Kaj to pomeni? Govori mizar Lin To o njej
slabe reči?
VANG: Ah, pravi samo to, da police v prodajalni niso v
celoti plačane.
DRUGI BOG: Kaj praviš? Da Šen Te ni plačala mizarja? Za
svojo prodajalno? Kako je lahko dopustila kaj takega?
VANG: Pa že ni imela denarja.
DRUGI BOG: Ni pomembno, človek mora plačati, kar je
dolžen. Tudi samo navidezni krivičnosti se je treba
izogibati. Kot prvo mora biti izpolnjena črka zapovedi,
kot drugo njen duh.
VANG: Pa to je naredil bratranec, presvetli, ne ona sama!

DRUGI BOG: Potem pa ta bratranec ne sme več prestopiti
njenega praga!
VANG (*poklapano*): Razumem, presvetli! Prosim, naj Šen
Te v obrambo povem samo še to, da je njen bratranec
vsega spoštovanja vreden poslovenž. Celo pri policiji
je dobro zapisan.
PRVI BOG: No, tega gospoda bratranca seveda ne bomo
kar brez procesa pošiljali v pekel. Priznam, prav nič
se ne spoznam na posel, mogoče bi se pa bilo treba
malo pozanimati o tem, kako se posel po navadi
dela. Ampak kaj je sploh s tem poslom! Kaj nam je
tega treba? Povsod se zdaj samo še posli sklepajo! Je
sedem dobrih kraljev sklepalo posle? Je pravični Kung
prodajal ribe? Kaj ima posel skupnega s poštenim in
dostojnim življenjem?
DRUGI BOG (*zelo smrkavo*): Vsekakor se kaj takšnega ne
sme več ponoviti.
Odpravi se. Tudi druga dva bogova se odpravita.
TRETJI BOG (*kot zadnji, v zadregi*): Oprosti, da smo danes
tako našpičeni! Na smrt smo utrujeni in neprespani.
Ta zadeva s prenočišči! Premožni nas z najlepšimi
priporočili napotijo k revnim, revni pa nimajo dovolj
prostora.
BOGOVI (*se oddaljujejo, opravljajo*): Šibka je, najboljša od
njih! Nič posebnega! Malo po malo! Vse seveda od
srca, ampak vse skupaj nikamor ne pelje! Morala bi
vendar vsaj ...
Ne slišimo jih več.
VANG (*zakliče za njimi*): Ah, ne bodite no tako
nemilostni, presvetli! Ne zahtevajte preveč za
začetek!

4
TRG PRED ŠEN TEJINO TRAFIKO
Brivnica, prodajalna preprog in Šen Tejina trafika.
Ponedeljek je. Pred Šen Tejino prodajalno čakata preostala
dva od osemčlanske družine, dedek in svakinja, tako kot tudi
brezposelni in Šin.

SVAKINJA: Včera ponoči je ni bilo doma!
ŠIN: Kako se to obnaša! Končno smo se znebili tistega
brezobzirnega gospoda bratranca in se navadili, da vsaj
tu pa tam dobimo malo riža, ki ga ima preveč, in že je
cele noči ni doma, ker se goni – bogve kje okrog!

Iz brivnice slišimo glasno kreganje. Ven prileti Vang, sledi mu
debeli brivec, gospod Šu Fu, s težkimi škarjami za kodranje
v roki.
GOSPOD ŠU FU: Ti bom že dal hudiča, da mi takole
nadleguješ stranke s to smrdljivo vodo! Poberi se z
lončkom vred!
Vang seže po lončku, ki mu ga moli gospod Šu Fu, ta pa ga s
škarjami udari po roki, da Vang glasno zakriči.
GOSPOD ŠU FU: Zdaj pa imaš! To naj ti bo lekcija!
(*Odsopiha nazaj v brivnico.*)
BREZPOSELNI (*pobere lonček in ga poda Vangu*): Za takle
udarec ga lahko tožiš.
VANG: Roka je fuč.
BREZPOSELNI: Ti jo je zlomil?
VANG: Ne morem je več premakniti.
BREZPOSELNI: Usedi se in jo malo polij z vodo!
Vang sede.
ŠIN: Ti vsaj vodo dobiš poceni.
SVAKINJA: Da ob osmih zjutraj človek tu ne more dobiti
niti koščka platna. Sigurno se je s kom spentljala!
Škandal!
ŠIN (*mračno*): Pozabila je na nas!
Po stezi navzdol pride Šen Te, nosi lonec riža.
ŠEN TE (*gledalcem*): Tako zgodaj zjutraj še nikoli nisem
videla mesta. Ob tej uri sem zmeraj ležala v postelji
čez glavo pokrita z umazano odejo, in strah me je bilo,
da bi se zbudila. Danes sem hodila med raznašalci
časopisa, moškimi, ki so z vodo polivali asfalt in
volovsko vprego s svežo zelenjavo z dežele. Prehodila
sem dolgo pod od Sunove četrti do sem, ampak z
vsakim korakom sem bila bolj razposajena. Zmeraj
vsi pravijo, da ko ljubiš, hodiš po oblakih, ampak tisto
najlepše je, da hodiš po zemlji, po asfaltu. Rečem
vam, vse te hiše so zjutraj kot ruševine, v katerih se
prižigajo luči, ko je nebo že rožnato in še jasno, ker
v zraku še ni prahu. Rečem vam, veliko zamujate,
če ne ljubite in svojega mesta ne vidite ob uri, ko se
dvigne s počitka kot star obrtnik, ki na tešče v pljuča
zajame svež zrak in seže po orodju, kot pojejo pesniki.
(*Čakajočim.*) Dobro jutro! Tukaj je riž! (*Razdeli ga,*
potem opazi Vanga.) Dobro jutro, Vang. Danes sem
tako lahkomiselna. Na poti sem sem se pogledala v
čisto vsako izložbo in zdaj bi si najrajši kupila šal. (*Po*
kratkem obotavljanju.) Tako rada bi bila lepa. (*Hitro se*
odpravi v prodajalno preprog.)

GOSPOD ŠU FU (*ki je spet stopil na prag, gledalcem*): Čisto sem pač, kako lepa je danes Šen Te, lastnica trafike čez cesto, ki je do zdaj nisem niti opazil. Samo tri minute sem jo gledal in mislim, da sem se že zaljubil v njo. Neverjetno simpatična pojava! (*Vangu.*) Poberi se, baraba! (*Vrne se v brivnico.*)

Šen Te in zelo star zakonski par, prodajalec preprog in njegova žena, stopijo iz prodajalne preprog. Šen Te prinese šal, prodajalec preprog ogledalo.

STARKA: Zelo lep je in tudi drag ni, ker ima spodaj luknjico.

ŠEN TE (*pogleda šal, ki ga ima v rokah starka*): Ta zelen je tudi lep.

STARKA (*z nasmeškom*): Ampak ta na žalost nima niti najmanjše napake.

ŠEN TE: Ja, kakšna škoda. S svojo prodajalno si še ne morem privoščiti veliko. Še zmeraj imam bolj malo prihodkov in čisto preveč izdatkov.

STARKA: Za dobra dela. Ne razdajajte se preveč. Na začetku se pozna vsaka skleda riža, ne?

ŠEN TE (*pomeri luknjast šal*): No, to že mora biti, ampak zdaj sem pač malo lahkomišelna. Mi paše ta barva?

STARKA: To morate obvezno vprašati kakšnega moškega.

ŠEN TE (*se obrne k starcu*): Mi paše?

STAREC: Vprašajte rajši ...

ŠEN TE (*zelo vljudno*): Ne, vas sem vprašala.

STAREC (*prav tako vljudno*): Šal vam paše. Ampak obrnite ta blede stran rajši navzven.

Šen Te plača.

STARKA: Če vam ne bo všeč, ga pridite kar mirno zamenjat. (*Jo povleče na stran.*) Ima kaj kapitala?

ŠEN TE (*smeje*): O ne.

STARKA: Boste potem sploh lahko plačali najemnino za pol leta vnaprej?

ŠEN TE: Najemnina! Na to sem pa čisto pozabila!

STARKA: To sem si mislila! In naslednji ponedeljek smo že prvega. Nekaj bi se rada pomenila z vami. Veste kaj, z možem sva bila precej skeptična glede tistega ženitnega oglasa, potem ko sva vas spoznala. Odločila sva se, da vam bova v nujnem primeru priskočila na pomoč. Prihranila sva nekaj denarja in vam lahko posodiva tistih dvesto srebrnih dolarjev. Če hočete, nama lahko za to zastavite svoje zaloge tobaka. Seveda je to med nami in ne rabimo dati nič na papir.

ŠEN TE: Bi res radi tako lahkomišelní osebi, kot sem jaz, posodili denar?

STARKA: Odkrito vam povem, da ga vašemu bratrancu, ki sigurno ni čisto nič lahkomišelní, verjetno ne bi posodila, ampak vam ga pa rade volje posodiva.

STAREC (*pristopi*): Zmenjeno?

ŠEN TE: Da bi bogovi ravno slišali vašo ženo, gospod Deng. Iščejo dobre ljudi, ki so srečni. In vidva sta sigurno srečna, da mi takole pomagata, ker sem si zaradi ljubezni nakopala kup problemov.

Starca se nasmehneta drug drugemu.

STAREC: Tukaj je denar.

Preda ji ovojnico. Šen Te jo sprejme in se prikloni. Tudi stara dva se priklonita. Vrneta se v svojo prodajalno.

ŠEN TE (*Vangu, moleč kuverto*): Tule je najemnina za pol leta! Kaj ni to pravi čudež? In kaj praviš na moj novi šal, Vang?

VANG: Si ga kupila za tistega, ki sem ga videl v parku? Šen Te pokima.

ŠIN: Rajši si pogledjte njegovo uničeno roko, kot da mu pripovedujete te vaše sumljive zgodbe!

ŠEN TE (*prestrašeno*): Kaj je s tvojo roko?

ŠIN: Brivec ga je s škarjami usekal po njej, in to pred našimi očmi.

ŠEN TE (*zaprepadena nad lastno malomarnostjo*): In jaz sploh nisem nič opazila! Takoj moraš k zdravniku, če ne ti bo roka okamnela in ne boš mogel nikoli več pošteno delati. To je grozna nesreča. Hitro, vstani! Pojdi, hitro!

BREZPOSELNI: Ne rabi k zdravniku, k sodniku naj gre! Od brivca, ki je bogat, lahko izterja odškodnino.

VANG: Misliš, da imam kakšno šanso?

ŠIN: Če je res fuč. Pa je res fuč?

VANG: Mislim, da je. Zelo je že zatekla. Misliš, da bi lahko dobil dosmrtno rento?

ŠIN: Za to pa rabiš pričo.

VANG: Vsi ste videli, kaj se je zgodilo! Vsi ste lahko moje priče.

Pogleda naokrog. Brezposelni, dedek in svakinja sedijo ob hiši in jedo. Nobeden ne dvigne pogleda.

ŠEN TE (*Šin*): Vi ste videli, kaj se je zgodilo!

ŠIN: Jaz nočem imeti nobenih opravkov s policijo.

ŠEN TE (*svakinji*): Potem vi!

SVAKINJA: Jaz? Jaz nisem gledala tja!

ŠIN: Seveda ste gledali tja. Videla sem, da ste gledali tja!

Samo strah vas je, ker je brivec taka velika živina.

ŠEN TE (*dedku*): Sigurna sem, da boste vi pričali o tem, kar se je zgodilo.

SVAKINJA: Njegovega pričanja ne bojo sprejeli. Nima več vseh sto pik.

ŠEN TE (*brezposelnemu*): Mogoče bo dobil dosmrtno rento.

BREZPOSELNI: Že dvakrat so me popisali, ker sem fehtal. Če bom jaz pričal, mu bo to bolj škodilo kot koristilo.

ŠEN TE (*nejeverno*): A tako, nobeden od vas noče povedati, kaj se je zgodilo? Sredi belega dne mu je uničil roko, vsi ste bili zraven in nobeden ne bo odprl ust? (*Jezno.*)

O, vi nesrečneži!

Vaš brat je bil žrtev nasilja in vi si zatiskate oči!

Prizadeti glasno zakriči in vi obmolknete?

Nasilnež se sprehaja okrog in si izbira žrtve

In vi rečete: nam bo prizanesel, ker se ne bunimo.

Kakšno mesto je to, kakšni ste to ljudje!

Če se v nekem mestu zgodi krivica, se mora dvigniti upor

In če ni upora, potem je bolje, da takšno mesto pogoltné

Požar, še preden se znoči!

Vang, če ti ne bo šel za pričo nobeden od telih, ki so bili zraven, potem ti bom šla jaz za pričo in rekla bom, da sem vse videla.

ŠIN: To bi bilo pa krivo pričanje.

VANG: Ne vem, če lahko sprejemem kaj takega. Ampak mogoče nimam druge izbire. (*Pogleda svojo roko, zaskrbljeno.*) Mislite, da je tudi dosti zatečena? Zdi se mi, kot da je spet malo uplahnila?

BREZPOSELNI (*ga pomiri*): Ne, sigurno ni uplahnila.

VANG: Res ne? Ja, tudi meni se zdi, da je celo še malo zatekla. Mogoče imam pa vseeno zlomljen sklep!

Najboljše bo, da takoj tečem k sodniku. (*Pazljivo drži svojo roko, pogleda sploh ne umakne z nje, steče proč.*)

Šin steče v brivnico.

BREZPOSELNI: Brivcu se gre prilizovat.

SVAKINJA: Nismo mi tu, da bi spreminjali svet.

ŠEN TE (*obupano*): Nisem vas hotela okregati. Samo šokirana sem. Ne, hotela sem vas okregati. Stran, da vas ne vidim več!

Brezposelni, nečakinja in dedek odidejo, medtem pa jedo in se mulijo.

ŠEN TE (*gledalcem*):

Niti odgovorijo ne več. Kamor jih postaviš

Tam ostanejo, in če jih napodiš

Se ti hitro spravijo spred oči!

Nič več se jih ne dotakne. Samo

Ob vonju hrane še pogledajo navzgor.

Priteče stara ženska. Gre za Sunovo mater, gospo Jang.

GOSPA JANG (*zadihano*): Ste vi gospodična Šen Te? Sin mi je vse povedal. Jaz sem Sunova mati, gospa Jang. Pomislite, zdaj bo mogoče dobil službo, pilot bo! Danes jutraj, ravno prejle, je prišlo pismo, iz Pekinga. Od upravnika hangarja pri letalski poštni službi.

ŠEN TE: Bo spet lahko letel? O, gospa Jang!

GOSPA JANG: Ampak služba stane strašno veliko: petsto srebrnih dolarjev.

ŠEN TE: To res ni malo, ampak zaradi denarja kaj takega ne sme pasti v vodo. Saj imam prodajalno.

GOSPA JANG: Ko bi lahko kako pomagali!

ŠEN TE (*jo objame*): Ko bi mu lahko pomagala!

GOSPA JANG: Nadarjenemu človeku boste dali priložnost!

ŠEN TE: Kako je mogoče, da mečejo polena pod noge človeku, ki bi rad bil koristen! (*Po premoru.*) Samo, za prodajalno bi dobila premalo in teh dvesto srebrnih dolarjev tule sem si samo sposodila. Te lahko že kar takoj vzamete s sabo. Prodala bom zaloge tobaka in jih tako odplačala. (*Izroči ji denar, ki ga je dobila od starcev.*)

GOSPA JANG: Ah, gospodična Šen Te, to je pomoč na mestu. In tule v mestu so ga že vsi zbadali, da je mrtev pilot, ker so bili prepričani, da bo še kak mrtvec letel prej kot on.

ŠEN TE: Ampak za službo rabimo še tristo srebrnih dolarjev. Razmisliti morava, gospa Jang. (*Počasi.*) Poznam enega, ki bi mi lahko pri tem pomagal. Enega, ki mi je enkrat že dal dober nasvet. Nisem ga hotela več klicati, ker je preveč krut in preveč pameten. To bo res zadnjič. Ampak pilot mora leteti, to je jasno.

Oddaljen hrup motorja.

GOSPA JANG: Če bi lahko ta, o katerem govorite, zrihtal denar! Pogledjte, to je jutranje pošno letalo, ki leti v Peking!

ŠEN TE (*odločno*): Pomahajte, gospa Jang! Pilot naju sigurno vidi! (*Pomaha s svojim šalom.*) Pomahajte tudi vi!

GOSPA JANG (*mahaje*): Poznate tega pilota?

ŠEN TE: Ne. Enega, ki bo spet pilot. Ker tisti, ki je bil že brez upanja, bo spet letel, gospa Jang. Vsaj eden naj se dvigne nad vso to bedo, eden naj se dvigne nad vse nas! (*Gledalcem.*)
Jang Sun, ljubi moj, v družbi oblakov!
Kljubovaje hudim nevihtam
Bo letel skozi oblake in nosil
Priateljem v daljni deželi
Prijazno pošto.

MEDIGRA
PRED ZAVESO

Pride Šen Te, v rokah ima Šuj Tajevo masko in obleko in zapoje

PESEM O NEMOČI BOGOV IN DOBRIH LJUDEH

V naši deželi
Rabi tisti, ki je koristen, srečo. Samo
Kdor najde močne pomagaja
Je lahko koristen.
Dobri
Si ne morejo pomagati in bogovi so brez moči
Kje so vaši pravi tanki, topovi
Bojne ladje, bombniki in mine
Da branite dobre, pogubite hudobne, bogovi?
Več bi bilo na svetu človeške topline.

Obleče si Šuj Tajevo obleko in stopi par korakov v njegovem načinu hoje.

Dobri
V naši deželi ne morejo dolgo ostati dobri.
Kjer so krožniki prazni, se ravsaajo jedci.
Ah, božje zapovedi
Pomanjkanju niso kos.
Zakaj bogovi ljudem ne razdelijo
Z nasmeškom vseh svojih dobrot
In okrepčanim od kruha in vina dovolijo
Da so dobri in prijazni povsod?

Nadene si Šuj Tajevo masko in nadaljuje pesem z njegovim glasom.

Da prideš do kosila
Moraš biti surov, kot je drugače značilno za bogatune.
Dvanajst jih potepa
Kdor pomaga enemu revežu.

Zakaj v zgornjih revirjih ne povejo na ves glas bogovi
Da so dobrim pač še zmeraj dolžni dober svet?
Zakaj dobrim ne stojijo ob strani s tanki, topovi
In ne ukažejo: juriš! in ne trpijo potrpljenja spet in spet?

5
PRODAJALNA

Za pultom sedi Šuj Ta in bere časopis. Niti malo se ne zmeni za Šin, ki čisti in pri tem razglablja.

ŠIN: Takšnale mala prodajalna ti pride hitro na kant, če se enkrat po četrti razbobnajo določene govorice, to mi lahko kar verjamete. Skrajni čas je, da vi kot pošten moški posvetite v to temno afero med gospodično in tistim Jang Sunom z Rumene steze. Ne pozabite, da mi je gospod Šu Fu, brivec iz sosednje hiše, moški, ki ima dvanajst hiš in samo eno in povrh vsega še staro ženo, včeraj laskavo nakazal, da se zanima za gospodično. Celo o njenih premoženjskih razmerah se je že pozanimal. To sigurno dokazuje, da gre za pristen interes, se mi zdi.

Ker ne dobi odgovora, z vedrom končno odide.

SUNOV GLAS (*od zunaj*): Je to prodajalna od gospodične Šen Te?

ŠININ GLAS: Ja, je, ja. Ampak danes je tu bratranec. Šuj Ta lahnih Šen Tejinih korakov steče do ogledala in si ravno hoče popraviti frizuro, ko v ogledalu zagleda pomoto. Tiho smehljaje se obrne. Vstopi Jang Sun. Za njim radovedna Šin. Gre mimo njega v kamrico.

SUN: Jaz sem Jang Sun. (*Šuj Ta se prikloni.*) Je Šen Te tule?
Šuj TA: Ne, ni je tule.

SUN: Sigurno ste tudi vi na tekočem o tem, kako je z nama. (*Se začne razgledovati po prodajalni.*) Čisto prava prodajalna! Siguren sem bil, da se samo ven meče. (*Zadovoljno kuka v škatlice in porcelanaste posodice.*) Spet bom letel! (*Vzame si cigaro in Šuj Ta mu poda ogenj.*) Mislite, da lahko iz prodajalne izmuzamo še tristo srebrnih dolarjev?

Šuj TA: Lahko nekaj vprašam: nameravate prodajalno takoj prodati?

SUN: Kaj imamo mogoče tistih tristo v kešu? (*Šuj Ta odmaje z glavo.*) Lepo je bilo od nje, da je takoj pljunila

tistih dvesto. Ampak brez ostalih tristo, ki jih še manjka, se ne odpeljem nikamor.
Šuj TA: Mogoče vam je malo prehitro obljubila denar. To jo lahko stane prodajalno. Pravijo, da furjanje ni dobro za nič.

SUN: Denar rabim hitro ali pa sploh ne. In punca ne spada med tiste, ki dolgo rabijo, da kaj dajo. Med nama: do zdaj je vse prav na brzino dala.

Šuj TA: Tako.
SUN: To vse govorim samo v njeno korist.
Šuj TA: Bi lahko zvedel, zakaj potrebujete teh petsto srebrnih dolarjev?

SUN: Sigurno. Vidim, da bi me radi malo potipali. Upravnik hangarja v Peking, ki je moj prijatelj iz letalske šole, mi lahko zrihta službo, če mu stisnem petsto srebrnih dolarjev.
Šuj TA: Kaj ni tale znesek hudo navit?
SUN: Ne. Odkriti mora kakšno malomarnost pri pilotu, ki ima veliko družino, in zato dela vse po reglcih. Razumete. Drugače pa to povem samo vam, ne bi rad, da pride na ušesa Šen Te.

Šuj TA: Mogoče res boljše, da ne. Samo še tole: ne bo potem naslednji mesec upravnik hangarja prodal vas?

SUN: Mene pa že ne. Pri meni ne bo odkril niti najmanjše malomarnosti. Dovolj dolgo sem bil brez službe.
Šuj TA (*pokima*): Lačen pes hitreje vleče voz domov. (*Nekaj časa ga motri.*) Odgovornost je zelo velika. Gospod Jang Sun, od moje sestrčne zahtevate, da se odreče svoji borni lastnini in vsem prijateljem v tem mestu in preda svojo usodo v vaše roke. Predvidevam, da se nameravate poročiti s Šen Te?

SUN: To bi bil pripravljen narediti.
Šuj TA: Ampak a ni škoda, da bi prodajalno prodali za drobiž? Malo bomo dobili za njo, če jo bomo morali na hitro prodati. Za dvesto srebrnih dolarjev, ki jih imate v rokah, bi bila plačana najemnina za pol leta vnaprej. Vas čisto nič ne mika, da bi obdržali prodajalno?

SUN: Mene? Da bi Jang Sun, pilot, stal za prodajnim pultom: »Bi raje močno cigaro ali bolj lahko, spoštovani gospod?« To ni biznis za Jang Suna, ne v tem stoletju!

Šuj TA: Dovolite, da vas vprašam, če je pilotiranje dober biznis?

SUN (*iz žepa izvleče pismo*): Gospod, na mesec bom dobil dvesto petdeset srebrnih dolarjev! Sami pogledjte pismo. Tukaj je znamka in štampljka iz Pekinga.
Šuj TA: Dvesto petdeset srebrnih dolarjev? To je veliko.
SUN: Mislite, da bom letal zastonj?

Šuj TA: Služba je, zgleda, dobra. Gospod Jang Sun, sestrčna me je pooblastila, da vam pomagam dobiti službo pilota, ki vam pomeni vse. Za sestrčno ne vidim nobenega pametnega razloga, zakaj ne bi šla, kamor jo vodi srce. Čisto vso pravico ima, da okusi radosti ljubezni. Vse, kar imam tule, sem pripravljen spremeniti v denar. Tule gre lastnica, gospa Mi Ci, ki bi jo rad prosil za nasvet glede prodaje.

LASTNICA (*vstopi*): Dober dan, gospod Šuj Ta. Sigurno gre za najemnino, ki jo je treba plačati pojutrišnjem.
Šuj TA: Gospa Mi Ci, pojavile so se okoliščine, zaradi katerih ni sigurno, da bo moja sestrčna obdržala prodajalno. Namerava se poročiti in njen bodoči Mož (*Predstavi Jang Suna.*), gospod Jang Sun, jo bo vzel s sabo v Peking, kjer bi rada začela na novo. Če bom za tobak dobil dovolj, ga bom prodal.

LASTNICA: Koliko pa rabite?
SUN: Tristo na roko.
Šuj TA (*hitro*): Ne, petsto!
LASTNICA (*Sunu*): Mogoče vam pa lahko priskočim na pomoč. Koliko je stal ves tobak?
Šuj TA: Sestrčna je takrat za njega plačala tisoč srebrnih dolarjev in zelo malo ga je prodala.

LASTNICA: Tisoč srebrnih dolarjev! Dobro so jo. Takole vam rečem: za celo prodajalno vam dam tristo srebrnih dolarjev, če se pojutrišnjem izselite.
SUN: Evo roka. Šlo bo, stari!
Šuj TA: Premalo je!
SUN: Dovolj je!
Šuj TA: Najmanj petsto rabim.
SUN: Zakaj?
Šuj TA: Dovolite mi, da se z zaročencem svoje sestrčne pogovorim na štiri oči. (*Od strani Sunu.*) Ves tobak tule je zastavila starčkoma za dvesto srebrnih dolarjev, ki ste jih v roke dobili včeraj.

SUN (*obotavlja*): Imate kaj na papirju?
Šuj TA: Ne.
SUN (*lastnici po krajšem premoru*): Tristo bo v redu.
LASTNICA: Zanima me še, če je prodajalna brez dolgov.
SUN: Odgovorite.

ŠUJ TA: Prodajalna je brez dolgo.

SUN: Kdaj bi lahko dobila teh tristo?

LASTNICA: Pojutrišnjem, in do takrat si lahko še premislite. Če bi si za prodajo vzeli kak mesec dni več časa, bi iz nje iztržili več. Jaz dam tristo, in to samo zato, ker iz srca rada podprem novopečena zaljubljenca. (*Odide.*)

SUN (*za njo*): Zmenjeno! Škatlice, lončki in vrečke, vse za tristo, to je to. (*Šuj Tajū.*) Mogoče pa do pojutrišnjem kje drugje dobiva več? Potem bi lahko vrnila celo tistih dvesto.

ŠUJ TA: V tako kratkem času ne. Niti dolarja več kot tristo od Mi Ci ne bova dobila. Denar za skupno potovanje in za prvo silo imate?

SUN: Sigurno.

ŠUJ TA: Koliko pa?

SUN: V vsakem primeru ga bom napraskal skupaj, pa če ga bom moral ukrasti!

ŠUJ TA: A tako, tudi ta denar bi morali še napraskati?

SUN: Brez panike, stari. Bom že prišel v Peking.

ŠUJ TA: Ampak za dva verjetno ni tako poceni.

SUN: Za dva? Puncu bom pa ja tukaj pustil. Na začetku bi mi samo narobe hodila.

ŠUJ TA: Razumem.

SUN: Zakaj me gledate, kot da sem z lune padel? Človek se mora prilagoditi okoliščinam.

ŠUJ TA: In od česa naj bi živel moja sestrična?

SUN: Bi lahko mogoče vi poskrbeli za njo?

ŠUJ TA: Potrudim se lahko. (*Premor.*) Prosim, da mi vrnete tistih dvesto dolarjev, gospod Jang Sun, in jih pustite tukaj, dokler mi ne pokažete dveh kart za Peking.

SUN: Dragi svak, prosim, da se ne vmešavaš v te stvari.

ŠUJ TA: Gospodična Šen Te ...

SUN: Za punco se bom že sam pobrigal.

ŠUJ TA: Mogoče ne bo več hotela prodati svoje prodajalne, če bo izvedela ...

SUN: Bo, tudi, če bo.

ŠUJ TA: In da bom jaz proti, se nič ne bojite?

SUN: Dragi gospod!

ŠUJ TA: Zgleda, da ste pozabili, da je tudi ona človek in da ima svojo pamet.

SUN (*se zabava*): Zmeraj me preseneti, kaj si nekateri ljudje mislijo o svojih sorodnicah in pametnih nasvetih. Ste že kdaj slišali za moč ljubezni in za

meseno poželenje? Vi pa računate na njeno pamet?

Nima pameti! Poleg tega so jo celo življenje imeli grdo, ubogo žival! Če ji dam roko na ramo in ji rečem »Z mano greš.«, se ji bojo zamajala kolena in niti lastne matere ne bo več poznala.

ŠUJ TA (*stežka*): Gospod Jang Sun!

SUN: Gospod ... kakor koli vam je že ime!

ŠUJ TA: Moja sestrična vam je vdana, ker ...

SUN: Recimo, da zato, ker sem ji dal roko na srce? Zdaj pa imate kaj za žvečiti! (*Vzame si še eno cigaro, potem si jih nekaj vtakne v žep in na koncu pod roko vzame kar celo škatlo.*) Da ne boš prišel k njej praznih rok: pri poroki ostane. In tja naj prinese tistih tristo ali pa jih ti prinesi, ali ona ali ti! (*Odide.*)

ŠIN (*pomoli glavo iz sobice*): Nič kaj prijetna pojava!

In cela Rumena steza ve, da punca pleše, kot on žvižga.

ŠUJ TA (*zakriči*): S prodajalno je konec! Ne ljubi! To je to. Konec je z mano! (*Kot ujeta žival začne tekati naokrog, vedno znova ponavlja* »S prodajalno je konec!«, *dokler se nenadoma ne ustavi in nagovori Šin.*) Šin, na cesti ste gor zrasli, tako kot jaz. Sva lahkomišelna? Ne. Nama manjka kaj surovosti, kadar je nujna? Ne. Pripravljen sem vas prijeti za vrat in vas tako dolgo stresati, da boste izpljunili tisti drobiž, ki ste mi ga ukradli, dobro veste. Časi so tako grozni, to mesto je pekel, ampak mi na vsak način lazimo po spolzki steni navzgor. Potem enega od nas doleti nesreča: ljubi. To je dosti, konec je z njim. Ena šibka točka in je odpisan. Kako naj se človek znebi vseh šibkih točk, predvsem pa tiste najbolj smrtonosne – ljubezni? Čisto nemogoča je! Preveč stane! Da se da živeti zmeraj na preži, pravite? Kaj je to za en svet?

Ljubkovanje se spremeni v davljenje.

Vzdihljaj ljubezni se prelevi v krik groze.

Zakaj tamle krožijo jastrebi?

Tamle gre punca na zmenek!

ŠIN: Mislim, da bom šla kar takoj po brivca. Z brivcem se morate pogovoriti. On je poštenjak. Brivec, on je ta prav dec za vašo sestrično. (*Ker ne dobi odgovora, steče proč.*)

Šuj Ta spet teka naokrog, dokler ne vstopi gospod Šu Fu, sledi mu Šin, ki pa ji gospod Šu Fu namigne, naj se umakne.

ŠUJ TA (*mu hiti naproti*): Dragi gospod, slišal sem, da ste se zanimali za mojo sestrično. Prosim, dovolite, da pustim ob strani vse, kar se v takšni situaciji spodobi,

gospodična je namreč v tem trenutku v največji nevarnosti.

GOSPOD ŠU FU: Ah!

ŠUJ TA: Še pred nekaj urami je imela svojo prodajalno, zdaj pa je moja sestrična skoraj že na psu. Gospod Šu Fu, ta prodajalna je uničena.

GOSPOD ŠU FU: Gospod Šuj Ta, čar gospodične Šen Te ni v dobroti njene prodajalne, temveč v dobroti njenega srca. Ime, ki ga je ta četrt podelila gospodični, pove vse: angel predmestij!

ŠUJ TA: Dragi gospod, ta dobrota je moja sestrično v enem samem dnevu stala dvesto srebrnih dolarjev! Zdaj je treba temu narediti konec.

GOSPOD ŠU FU: Dovolite mi, da izrazim drugačno mnenje: tej dobroti je treba na stežaj odpreti vrata: v naravi gospodične je, da dela dobro. Kaj pri tem pomeni, da nahrani štiri ljudi, vsako jutro jo ginjen opazujem, kako to počne! Zakaj jih ne sme nahraniti štiristo? Slišim, da si na primer razbija glavo s tem, kako bi nekaj brezdomcev spravila pod streho. Moje hiše za hlevi so prazne. Na voljo so ji in tako dalje in tako dalje. Gospod Šuj Ta, lahko upam, da bo gospodična Šen Te uslišala te ideje, ki so mi v zadnjih dneh prišle na misel?

ŠUJ TA: Gospod Šu Fu, z občudovanjem bo prisluhnila tako visokim mislim.

Vstopi Vang s policistom. Gospod Šu Fu se obrne in preučuje police.

VANG: Je gospodična Šen Te tukaj?

ŠUJ TA: Ne.

VANG: Jaz sem Vang, prodajalec vode. Vi ste sigurno gospod Šuj Ta?

ŠUJ TA: Res je. Dober dan, Vang.

VANG: S Šen Te sva prijatelja.

ŠUJ TA: Vem, da ste eden od njenih najstarejših prijateljev.

VANG (*policaju*): Vidite? (*Šuj Tajū.*) Prišel sem zaradi svoje roke.

POLICAJ: Sigurno je fuč, to je jasno kot beli dan.

ŠUJ TA (*hitro*): Vidim, da rabite oporo za roko. (*Iz sobice prinese šal in ga vrže Vangu.*)

VANG: Ampak to je ta nov šal.

ŠUJ TA: Ne rabi ga več.

VANG: Ampak kupila ga je, da bi bila všeč določenemu gospodu.

ŠUJ TA: Izkazalo se je, da mu ne rabi biti več.

VANG (*si iz šala naredi oporo*): Ona je moja edina priča.

POLICAJ: Vaša sestrična je baje videla, kako je brivec Šu Fu s škarjami udaril prodajalca vode. Veste kaj o tem?

ŠUJ TA: Vem samo to, da moja sestrična sama ni bila zraven, ko se je to zgodilo.

VANG: To je nesporazum! Naj pride Šen Te in potem bo vse jasno. Šen Te bo pričala o vsem. Kje je?

ŠUJ TA (*resno*): Gospod Vang, pravite, da sta z mojo sestrično prijatelja. Moja sestrična ima ravno zdaj ogromno skrbi. Strašno so jo izkoristili z vseh strani. V prihodnosti si ne more privoščiti niti najmanjše šibke točke. Sigurno ne boste zahtevali, da bo v vašem primeru govorila vse prej kot resnico in se tako spravila ob vse, kar ima.

VANG (*zmedeno*): Ampak ona mi je svetovala, da naj grem k sodniku.

ŠUJ TA: A vam bo sodnik pozdravil roko?

VANG: Ne. Bo pa brivcu napisal kazen.

Gospod Šu Fu se obrne.

ŠUJ TA: Gospod Vang, eno od mojih načel je, da se ne vmešavam v spore med svojimi prijatelji.

Šuj Ta se prikloni gospodu Šu Fujū, ki se mu prikloni nazaj.

VANG (*si sname šal in ga vrne, žalostno*): Razumem.

POLICAJ: No, zdaj verjetno lahko grem. S svojo sleparijo si naletel na napačnega, namreč na poštenega človeka. Drugič pa malo bolj pazi, koga obtožuješ, fant. Če ne bo gospod Šu Fu bolj milosten kot pravičen, lahko zaradi razžalitve časti pristaneš še v arestu. Ajde gremo!

Oba odideta.

ŠUJ TA: Prosim, da oprostite, kar se je zgodilo.

GOSPOD ŠU FU: Je že v redu. (*Z njujo.*) In zadeva s tem »določenim osebkom« (*Pokaže na šal.*) je res mimo? Čisto zaključena?

ŠUJ TA: Čisto. Spregledala ga je. Sigurno bo nekaj časa trajalo, preden bo vse skupaj prebolela.

GOSPOD ŠU FU: Previdni in obzirni bomo do nje.

ŠUJ TA: Rane so še čisto sveže.

GOSPOD ŠU FU: Naj gre za nekaj časa na deželo.

ŠUJ TA: Za nekaj tednov. Ampak vesela bo, če se bo lahko prej o vsem skupaj pogovorila s kom, ki mu lahko zaupa.

GOSPOD ŠU FU: Ob skromni večerji v skromni, ampak dobri restavraciji.

ŠUJ TA: Čisto diskretno. Grem povedat sestrični. Sigurno bo pametna. Čisto je iz sebe zaradi prodajalne, pravi, da je bila božji dar. Samo par minutk počakajte. (*Odide v sobico.*)

ŠIN (*pomoli glavo noter*): Lahko že čestitam?

GOSPOD ŠU FU: Lahko. Gospa Šin, še danes sporočite varovancem gospodične Šen Te, da lahko živijo v mojih hišah za hlevi.

Reže se pokima.

GOSPOD ŠU FU (*vstane, gledalcem*): Kakšen se vam zdim, drage drame in gospodje? Lahko človek naredi še kaj več? Je lahko še bolj nesebičen? Uvideven? Daljnoviden? Skromna večerja! Na kaj vse obscenega in nizkotnega človek pomisli ob tem! In nič od tega se ne bo zgodilo, nič. Niti en sam dotik ne, niti na videz naključen dotik, ko si bova podala solnico! Samo ideje si bova izmenjala. Dve duši se bosta našli nad rožami na mizi, belimi krizantemami namreč. (*To si zabeleži.*) Ne, tokrat ne bo nihče izkoriščal nesrečnega položaja, tokrat ne bo nihče iz razočaranja pridobil koristi. Ponudil bom razumevanje in pomoč, ampak čisto nevsiljivo. Samo z enim samim pogledom bom mogoče dobil priznanje, z enim samim pogledom, ki lahko pomeni tudi kaj več.

ŠIN: Je potem šlo vse, kot ste si želeli, gospod Šu Fu?

GOSPOD ŠU FU: Oh, kot po maslu! Verjetno se bo v tej soseski zdaj marsikaj spremenilo. Tisti določen osebek je dobil brco in napadom na tole prodajalno bomo prekrizžali pot. Tisti ljudje, ki si bojo še kdaj drznili onečastiti dobro ime najbolj krepostne punce iz tega mesta, bojo v prihodnosti imeli opravka z mano. Kaj veste o tem Jang Sunu?

ŠIN: On je najbolj smrdljiv, len ...

GOSPOD ŠU FU: Nič ni. Njega ni. On ne obstaja, Šin.

Vstopi Sun.

SUN: Kaj se tule dogaja?

ŠIN: Gospod Šu Fu, a naj pokličem gospoda Šuj Taja?

Sigurno mu ni prav, da se tuji ljudje potikajo po njegovi prodajalni.

GOSPOD ŠU FU: Gospodična Šen Te ima važen pogovor z gospodom Šuj Tajem, ki ga ne sme nihče prekiniti.

SUN: Kaj, ona je tu? Sploh nisem videl, kdaj je prišla! Kaj pa je to za en pogovor? Sigurno se tiče tudi mene!

GOSPOD ŠU FU (*se mu postavi na pot v sobico*): Dragi moj gospod, malo boste morali potrpeti. Mislim, da vem,

kdo ste. Z gospodično Šen Te sva tik pred tem, da oznaniva svojo zaroko, to si zapišite za uho.

SUN: Kaj?

ŠIN: Zdaj pa debelo gledate, ne?

Sun se ravsa z brivcem, da bi prišel v sobico, ven stopi Šen Te.

GOSPOD ŠU FU: Pardon, draga Šen Te. Bi mu lahko vi razložili ...

SUN: Kaj je zdaj to, Šen Te? Se ti je snelo?

ŠEN TE (*naglo*): Sun, moj bratranec in gospod Šu Fu sta se dogovorila, da prisluhnem idejam gospoda Šu Fuja, kako bi lahko pomagali ljudem v tej četrti. (*Premor.*)

Moj bratranec je proti najini vezi.

SUN: In ti se kar tako strinjaš?

ŠEN TE: Ja.

Premor.

SUN: So ti rekli, da sem slab človek?

Šen Te molči.

SUN: Ker to mogoče sem, Šen Te. In zato rabim tebe.

Nizkoten človek sem. Brez kapitala, brez manir.

Ampak ne dam se. V nesrečo te bojo spravili, Šen Te.

(*Gre do nje. Potiho.*) Poglej ga, no! Nimaš oči v glavi?

(*Da ji roko na ramo.*) Boga žival, v kaj so te spet skoraj prepričali? V poroko po pameti! Če me ne bi bilo tu, bi te zvlekli naravnost v klavnico. Priznaj, da bi šla z njim, če ne bi bilo mene zdaj tu.

ŠEN TE: Ja.

SUN: Z moškim, ki ga ne ljubiš!

ŠEN TE: Ja.

SUN: Si vse pozabila? Kako je deževalo?

ŠEN TE: Ne.

SUN: Kako si me odrezala z veje, kako si mi kupila vodo, kako si mi obljubila denar, da bom lahko spet letel?

ŠEN TE (*drgetaje*): Kaj bi rad?

SUN: Da greš z mano.

ŠEN TE: Gospod Šu Fu, oprostite mi, s Sunom grem.

SUN: Zaljubljena sva, veste. (*Odvede jo k vratom.*) Kje imaš ključ od prodajalne? (*Ji ga vzame iz žepa in ga da Šin.*) Dajte ga na prag, ko boste končali. Pridi, Šen Te.

GOSPOD ŠU FU: Pa to je pravo posilstvo! (*Kriči nazaj.*) Gospod Šuj Ta!

SUN: Reci mu, naj neha kruliti tu naokrog.

ŠEN TE: Prosim, da ne kličete mojega bratranca, gospod Šu Fu. Vem, da se ne strinja z mano. Ampak občutek imam, da nima prav. (*Gledalcem.*)

Rada bi šla s tistim, ki ga ljubim.

Rada bi ne računala, koliko stane.

Rada bi ne razmišljala, ali je dobro.

Rada bi ne vedela, ali me ljubi.

Rada bi šla z njim, ki ga ljubim.

SUN: Tako je.

Oba odideta.

MEDIGRA PRED ZAVESO

Šen Te v poročni opravi na poti na poroko, naslovi gledalce.

ŠEN TE: Nekaj groznega sem doživela. Ko sem vsa vesela in polna pričakovanj stopila skozi vrata, je na cesti stala stara ženica iz prodajalne preprog in mi trepetaje povedala, da je njen mož zbolel zaradi razburjenja in skrbi za denar, ki sta mi ga posodila. Rekla je, da se ji zdi zdaj najboljše, da ji za vsak slučaj denar vrnem. To sem ji seveda obljubila. Zelo ji je odleglo in v solzah mi je zaželela vse dobro, prosila me je, da ji oprostim, ker ne moreta slepo zaupati ne mojemu bratrancu in na žalost tudi Sunu ne. Morala sem se usesiti na stopnico, ko je odšla, tako zelo sem se prestrašila sama sebe. V poplavi čustev sem se spet vrgla v objem Jang Sunu. Nisem se mogla upreti njegovemu glasu in njegovim ljubkim besedam. Tiste hudobne reči, ki jih je rekel Šuj Taj, Šen Te niso nič izučile. Ko sem tonila v njegov objem, sem pomislila še na to: bogovi so hoteli tudi to, da sem dobra sama do sebe. Nikogar ne pogubi, tudi sebe ne Vsakogar osreči, tudi sebe, to Je dobro.

Kako sem lahko kar pozabila na dobra starčka! Kot mali orkan je Sun v smeri Pekinga odnesel mojo prodajalno in z njo vse moje prijatelje. Ampak ni slab in ljubi me. Dokler bom ob njem, ne bo naredil nič slabega. Kar reče moški moškemu, sploh ne šteje. Takrat hoče izpasti velik in pomemben in čisto neustrašen. Če mu bom rekla, da starčka ne moreta plačati davkov, bo razumel. Rajši bo šel v cementarno, kot pa da bi se za svoje letenje moral zahvaliti zločinu.

Sigurno, letenje je njegova velika strast. Bom dovolj močna, da bom v njem prebudila, kar je dobro? Zdaj, na poti na poroko, lebdim med strahom in srečo. (*Hitro se odpravi.*)

6 STRANSKA SOBA V NEKI CENENI GOSTILNI V PREDMESTJU

Natakar svatom toči vino. Ob Šen Te stojijo dedek, svakinja, nečakinja, Šin in brezposelni. V kotu stoji budistični menih. Spreдай Sun govori s svojo materjo, gospo Jang. Oblečen je v smoking.

SUN: Zelo zoprna stvar, mama. Ravno mi je čisto nedolžno povedala, da za mene ne more prodati svoje prodajalne. Nekdo, ki ji je posodil tistih dvesto srebrnih dolarjev, ki jih je dala tebi, zahteva, da jih vrne. Medtem ko bratranec pravi, da sploh ne obstaja nič na papirju.

GOSPA JANG: Kaj si ji odgovoril? Glede na to se seveda ne moreš poročiti z njo.

SUN: Nima smisla, da bi o tem govoril z njo, preveč je trmasta. Poslal sem po njenega bratranca.

GOSPA JANG: Ampak on hoče, da se poroči z brivcem.

SUN: To poroko sem že preprečil. Brivec je užaljen.

Bratranec bo hitro skapiral, da je s prodajalno konec, če ne dam na mizo tistih dvesto, ker jo bojo zaplenili upniki, in da bo potem konec tudi s službo, če ne dobim še tistih tristo.

GOSPA JANG: Pred gostilno ga bom počakala. Pojdi k svoji nevesti, Sun!

ŠEN TE (*med nalivanjem vina gledalcem*): Nisem se zmotila glede njega. Na njegovem obrazu ni niti trohice razočaranja. To, da se je odrekel letenju, mora biti zanj hud udarec, ampak je kljub temu tako dobre volje. Zelo ga ljubim. (*Pomaha Sunu, da pride k njej.*) Sun, z nevesto še nisi nazdravil!

SUN: Na kaj pijeja?

ŠEN TE: Na prihodnost.

Spijeta.

SUN: Ko ženinov smoking ne bo samo sposojen!

ŠEN TE: Ampak da nevestino obleko še kdaj ujame dež!

SUN: Na vse, kar si želiva!

ŠEN TE: Da se hitro uresniči!

GOSPA JANG (*med odhajanjem Šin*): Sin me je čisto očaral. Zmeraj sem mu ubijala v glavo, da lahko dobi prav vsako. Ker se je šolal za mehanika in pilota. In kaj mi pride povedat? Poročil se bom iz ljubezni, mama, pravi. Denar ni vse. Poroka iz ljubezni! (*Svakinji.*)

Tako pač to gre, ne? Ampak za mamó je težko, težko. (*Zakličé menihu.*) Da ne bo obred prekratek. Če si boste za ceremonijo vzeli toliko časa, kot ste si ga za barantanje glede stroškov, bo vreden svojega denarja. (*Šen Te.*) Še malo bomo počakali, draga moja. Eden od najdragocenejših gostov še ni prispel. (*Vsem.*) Oprostite, prosim. (*Odide.*)

SVAKINJA: Rade volje počakamo, dokler vino teče. *Sedejo.*

BREZPOSELNI: Kaj se pa zamudimo.

SUN (*glasno in za hec pred gosti*): In preden sklenem zakonsko zvezo s tabo, moraš opraviti še en preizkus. To sigurno ni neumno, če se poroka sklepa tako na brzino. (*Gostom.*) Sploh ne vem, kakšno ženo bom dobil. To me skrbi. Lahko na primer iz treh čajnih listkov skuhaš pet skodelic čaja?

ŠEN TE: Ne.

SUN: Potem ne bom pil čaja. Lahko spiš na vreči sena, veliki kot knjiga, ki jo bere župnik?

ŠEN TE: V dvojce?

SUN: Sama.

ŠEN TE: Potem ne.

SUN: Groza, kakšno ženo bom dobil.

Vsi se smejejo. Za Šen Te stopi med vrata gospa Jang. Sunu s skomiganjem namigne, da gosta, ki ga pričakujejo, ni na vidiku.

GOSPA JANG (*menihu, ki ji kaže svojo uro*): Kam se vam pa tako mudi. Samo še par minut. Vidim, da ljudje pijejo in kadijo in da se nobenemu nikamor ne mudi. (*Sede h gostom.*)

ŠEN TE: Se ne bi rajši pogovorili o tem, kako bomo vse skupaj uredili?

GOSPA JANG: Oh, prosim, danes niti besedice o poslovnih rečeh! Na slavlju nimajo takšne vsakodnevne reči kaj iskati, ne?

Na vratih pozvoní. Vsi pogledajo k vratom, ampak nihče ne vstopi.

ŠEN TE: Koga čaka tvoja mama, Sun?

SUN: To je presenečenje. Kaj pa pravzaprav počne tvoj bratranec Šuj Ta? Dobro sem se razumel z njim. Pameten človek! Glav'ca! Zakaj pa nič ne rečeš?

ŠEN TE: Ne vem. Nočem misliti na njega.

SUN: Zakaj pa ne?

ŠEN TE: Ker se vidva ne smeta dobro razumeti. Če ljubiš mene, ne moreš ljubiti njega.

SUN: Potem naj ga vzamejo vsi trije hudiči: naj strmoglavi, zaide v megli in naj mu zmanjka goriva. Pij, trma trmasta!

Prisili jo.

SVAKINJA (*Šin*): Tule nekaj ne štima.

ŠIN: Ja, kaj ste pa mislili, da bo?

MENIH (*odločno pristopi h gospe Jang, z uro v roki*): Jaz moram iti, gospa Jang. Še eno poroko imam danes in jutri zjutraj pogreb.

GOSPA JANG: Mislite, da je meni fino, da se vse skupaj tako vleče? Upala sem, da bo bokal vina zadosti. Zdaj pa pogledjte, se že vidi do dna. (*Glasno Šen Te.*) Ne razumem, draga Šen Te, zakaj moramo tako dolgo čakati na tvojega bratranca!

ŠEN TE: Mojega bratranca?

GOSPA JANG: Ja, draga moja, njega čakamo. Prav po staromodno se mi zdi, da mora biti nevestin najbližji sorodnik prisoten na poroki.

ŠEN TE: Oh, Sun, je to zaradi teh tristo srebrnih dolarjev?

SUN (*ne da bi jo pogledal*): Slišala si, za kaj gre.

Staromodna je. Njej na ljubo. Počakali bomo še kakšne četrť urce, in če do takrat ne pride, ker ga v krempljih držijo trije hudiči, bomo začeli!

GOSPA JANG: Kot verjetno že vsi veste, bo moj sin dobil službo poštnega pilota. To me zelo veseli. V teh časih mora človek dobro zaslužiti.

SVAKINJA: V Pekingú, ne?

GOSPA JANG: Ja, v Pekingú.

ŠEN TE: Sun, mami moraš povedati, da s Pekingom ne bo nič.

SUN: Tvoj bratranec ji bo povedal, če tako misli, kot ti. Med nama: jaz mislim, da ne.

ŠEN TE (*prestrašeno*): Sun!

SUN: Kako sovražim ta Sečuan! Kakšno mesto je to! Veš, kot kaj jih vidim vse po vrsti, če malo poškilim? Kot kljuseta. Zaskrbljeno stegujejo vratove: kaj to grmi nad njimi? Kako, da niso več potrebni? Kaj, da je njihov čas že mimo? Do smrti se lahko zgledajo v tem svojem pokljusetovljenem mestu! Ah, da bi se lahko pobral od tu!

ŠEN TE: Ampak starčkoma sem obljubila, da jima bom vrnila denar.

SUN: Ja, to si mi že povedala. In ker delaš takšne neumnosti, je dobro, da pride tvoj bratranec. Pij in prepusti biznis nama! Bova že midva to uredila.

ŠEN TE (*zaprepadeno*): Ampak moj bratranec ne more priti!

SUN: Kaj to pomeni?

ŠEN TE: Ni ga več.

SUN: In kako si ti predstavljaš najino prihodnost, mi lahko še to poveš?

ŠEN TE: Mislila sem, da ti še imaš tistih dvesto srebrnih dolarjev. Jutri bi jih lahko vrnila in obdržala tobak, ki je vreden veliko več, in ga skupaj prodajala pred cementarno, ker ne moreva plačati za pol leta najemnine.

SUN: Pozabi! To si takoj zbij iz glave, mala! Jaz da bi se postavil na cesto in pod ceno prodajal tobak delavcem v cementarni, jaz, Jang Sun, pilot! Rajši v eni noči zakockam teh dvesto, rajši jih vržem v reko! In tvoj bratranec me pozna. Z njim sem se zmenil, da prinese tistih tristo na poroko.

ŠEN TE: Bratranec ne more priti.

SUN: Jaz sem pa mislil, da ne moremo brez njega.

ŠEN TE: Kjer sem jaz, ne more biti tudi on.

SUN: U, kako skrivnostno!

ŠEN TE: Sun, vedeti moraš, da on ni tvoj prijatelj. Jaz sem tista, ki te ljubim. Moj bratranec Šuj Ta ne ljubi nikogar. Moj prijatelj je, ampak ni prijatelj z nobenim od mojih prijateljev. Strinjal se je, da dobiš denar od starčkov, ker je mislil na službo pilota v Pekingú. Ampak tistih tristo srebrnih dolarjev ti na poroko ne bo prinesel.

SUN: In zakaj ne?

ŠEN TE (*mu pogleda v oči*): Pravi, da si kupil samo eno vozovnico za Peking.

SUN: Ja, to je bilo včeraj, ampak poglej, kaj mu lahko pokažem danes! (*Iz prsnega žepa napol izvleče dva liska.*) Stara tega ne rabi videti. To sta dve vozovnici za Peking, za mene in za tebe. Še zmeraj misliš, da je tvoj bratranec proti poroki?

ŠEN TE: Ne. Služba je dobra. In prodajalne nimam več.

SUN: Zaradi tebe sem prodal pohištvo.

ŠEN TE: Ne govori več! Ne kaži mi vozovnic! Preveč me je strah, da bi lahko šla kar s tabo. Ampak Sun, ne morem ti dati tristo srebrnih dolarjev, ker kaj bo potem s starčkoma?

SUN: Kaj bo pa z mano? (*Premor.*) Pij rajši! Ali si ena od tistih, ki so rajši previdne? Nočem previdne žene. Če pijem, spet letim. In ti, če boš pila, me boš mogoče razumela.

ŠEN TE: Ne misli, da te ne razumem. Letel bi rad in jaz ti pri tem ne morem pomagati.

SUN: »Tule imaš letalo, ljubi, ampak ima samo eno krilo!«

ŠEN TE: Sun, do službe v Pekingú ne moreva priti na pošten način. Zato rabim tistih dvesto srebrnih dolarjev, ki si jih dobil od mene. Takoj mi jih daj sem, Sun!

SUN: »Takoj mi jih daj sem, Sun!« O čem pa sploh govoriš? Si moja žena ali nisi? Izdala si me, ti je to jasno? Na srečo, tudi tvojo, ni nič več od tebe odvisno, ker je vse že zmenjeno.

GOSPA JANG (*ledeno*): Sun, si siguren, da bo ženin bratranec prišel? Zgleda skoraj malo tako, kot da ima nekaj proti tej poroki, ker ga še zmeraj ni.

SUN: Kaj pa blebeteš, mama! On in jaz sva kot rit in srajca. Na stečaj bom odprl vrata, da nas bo takoj našel, ko bo prišel, in svojemu prijatelju Sunu predal ženo. (*Gre k vratom in brčne vanje, da se odprejo. Potem se vrne, nekoliko opotekajoč se, ker je že preveč spil, in spet sede k Šen Te.*) Evo, čakamo. Tvoj bratranec ima več soli v glavi kot ti. Ljubezen, pravi pametno, spada k eksistenci. In, kar je še bolj pomembno, on ve, kaj to pomeni za tebe: če ni prodajalne, ni poroke!

Čakajo.

GOSPA JANG: Zdaj!

Zaslišijo se koraki in vsi pogledajo proti vratom. Ampak koraki gredo mimo.

ŠIN: Škandal bo. Na vodi ga čutim, že smrdi po njem. Nevesta čaka na poroko, ženin pa na bratranca.

SUN: Gospod bratranec si je vzel čas.

ŠEN TE (*tiho*): O, Sun!

SUN: Da takole sedim tule z vozovnicama v žepu in bebasto babo ob sebi, ki ne zna računati! In že vidim, kako pride dan, ko mi boš za vrat nakopala policijo zaradi tistih dvesto srebrnih dolarjev.

ŠEN TE (*gledalcem*): Slab človek je in rad bi, da bi bila tudi jaz slaba. Tukaj sem, jaz, ki ga ljubim, on pa čaka na bratranca. Ampak okrog mene sedijo najranljivejši ljudje, starka z bolnim možem, reveži, ki zjutraj pred vrati čakajo na riž, in neznan možki iz Pekinga, ki ga skrbi za njegovo službo. In oni vsi pazijo na mene s tem, da mi zaupajo.

SUN (*strmi v stekleni bokal, v katerem je zmanjkalo vina*):

Bokal vina je ura, ki meri naš čas. Revni ljudje smo in zdaj, ko so gostje spili vino, je za zmeraj potekel.
Gospa Jang mu namigne, naj molči, ker se spet zaslišijo koraki.

NATAKAR (*vstopi*): Boste še en bokal vina, gospa Jang?
GOSPA JANG: Ne, mislim, da imamo dovolj. Vino človeka samo pogreje, ne?

ŠIN: Tudi poceni verjetno ni.
GOSPA JANG: Ko pijem, se zmeraj začnem potiti.
NATAKAR: Bi lahko potem prosil, da poravnate račun?
GOSPA JANG (*ga presliši*): Prosim gospodo, da še malo potrpi, sorodnik je sigurno že na poti. (*Natakarju.*) Ne moti praznovanja!

NATAKAR: Ne smem proč, dokler ne poravnate računa.
GOSPA JANG: Pa saj me tukaj vsi poznajo!
NATAKAR: Prav zato.
GOSPA JANG: Kako se dandanes obnašajo natakarij! Kaj praviš na to, Sun?

MENIH: Se priporočam. (*Odločno odide.*)
GOSPA JANG (*obupano*): Kar mirno, vsi ostanite tukaj! Župnik bo čez nekaj minut nazaj.
SUN: Pusti, mama. Gospoda, zdaj ko je župnik šel, vas ne moremo več zadrževati.

SVAKINJA: Pridi, deda!
DEDEK (*najprej izprazni kozarec*): Na nevesto!
NEČAKINJA (*Šen Te*): Ne mu zameriti. Ne misli tako. Rad vas ima.

ŠIN: Temu se reče blamaža!
Vsi gostje odidejo.

ŠEN TE: Naj grem tudi jaz, Sun?
SUN: Ne, ti počakaj. (*Tako jo povleče za poročni nakit, da se ji zamakne čisto postrani.*) Ni to tvoja poroka? Jaz še zmeraj čakam in ta stara tudi še zmeraj čaka. Ona bi seveda rada videla sokola v oblakih. Zdaj pa res mislim, da bo šele o svetem nikoli stopila pred vrata in bo njegovo letalo prihrumelo čez njeno hišo. (*Proti praznim sedežem, kot da so gostje še vedno tam.*) Drage dame in gospodje, kaj ste tako tiho kot miške? Vam tule ni všeč? Poroča se je pač malo zavlekla, ker pričakujemo pomembnega sorodnika, in ker nevesta ne ve, kaj je ljubezen. Da bi vas malo razvedril, vam bom jaz, ženin, zapel pesem. (*Zapoje.*)

PESEM O SVETEM NIKOLI
Nekega dne, to je slišal že prav vsak
Ki je zrasel gor v beraški šoli

Revež ne bo več tat, sedel bo na prestol zlat
In to bo o svetem nikoli.
O svetem nikoli
Sedel bo na prestol zlat.

In na ta dan bo dobrota poplačana
In slabost bo stala glavo in pol
In zaslužek in zasluge, si vrnejo usluge
In izmenjajo kruh in sol
O svetem nikoli
Izmenjajo kruh in sol.

In trava bo v nebo gledala navzdol
In po reki se bo prod kotalil nazaj
In človek le dober bo. Ne da bi segel v nebo
Bo zemlja postala raj.
O svetem nikoli
Bo zemlja postala raj.

In na ta dan bom pilot
In ti boš brigadir
In ti mož s časa preveč, dobiš dela vse več
In ti revica dobiš svoj mir.
O svetem nikoli
Dobiš revica mir.

In ker smo že tako zelo nestrpni
Pravijo, vse to gre pričakovati
Ne šele, ko se znoči oziroma ob polnoči
Temveč že ob rani uri zlati
O svetem nikoli
Ob rani uri zlati.

GOSPA JANG: Ne bo ga več.
Vsi trije sedijo in dva od njih gledata proti vratom.

MEDIGRA
VANGOVO PRIBEŽALIŠČE

Prodajalcu vode se v sanjah spet prikažejo bogovi. Zaspal je nad veliko knjigo. Glasba.

VANG: Dobro, da ste prišli, presvetli! Vas lahko nekaj vprašam, tako zelo me grize. V podrti hiši nekega župnika, ki se je odselil in postal pomožni delavec v cementarni, sem našel knjigo in v njej sem odkril

eno čudno mesto. Zelo rad bi vam ga prebral. Tule je (*Z levico lista po namišljeni knjigi nad knjigo, ki jo ima v naročju, in to namišljeno knjigo privzdigne, da bi jo prebral, medtem ko prava ostane na svojem mestu.*): »V Sungu je kraj, ki se imenuje Trnovo. Tam uspevajo katalpe, ciprese in murve. Tista drevesa, katerih debela merijo v obseg samo ped ali dve, posekajo ljudje, ki rabijo palice za pasje ute. Tista, katerih debela merijo tri, štiri čevlje, posekajo imenitne in bogate družine, ki iščejo deske za krste. Tista debela s sedmimi, osmimi čevlji obsega posekajo tisti, ki iščejo tramove za luksuzna stanovanja. Tako nobena ne dočakajo svojih zrelih let, ker jih na pol poti pokosijo žage in sekire. To je trpljenje uporabnosti.«

TRETJI BOG: Ampak to pomeni, da so tista, ki so najmanj koristna, najboljša.

VANG: Ne, samo najsrečnejša. Najslabša so najsrečnejša.

PRVI BOG: Kaj vse ne piše v knjigah!
DRUGI BOG: Zakaj se te je ta prilika tako zelo dotaknila, prodajalec vode?

VANG: Zaradi Šen Te, presvetli! V ljubezni ji je spodletelo, ker je sledila zapovedi ljubezni do bližnjega. Mogoče je zares predobra za ta svet, presvetli!

PRVI BOG: Neumnost! Ti šibki, ubogi človek! Uši in dvomi so te, zgleda, že napol požrli.

VANG: Sigurno, presvetli! Oprosti! Mislim sem samo, da bi mogoče vi lahko posredovali.

PRVI BOG: Čisto nemogoče. Naš prijatelj tukaj (*Pokaže na tretjega boga, ki ima modrico na očesu.*) je ravno včeraj posredoval pri nekem prepiru, vidiš, kakšne so posledice.

VANG: Ampak spet je bilo treba poklicati bratranca. Izredno spreten človek je, na lastni koži sem to izkusil, ampak tudi on ni mogel nič urediti. Zgleda, da je prodajalna že izgubljena.

TRETJI BOG (*vznemirjen*): Mogoče bi pa morali vseeno pomagati?

PRVI BOG: Jaz mislim, da si mora pomagati sama.

DRUGI BOG (*strogo*): Dober človek se tem bolje izkaže, tem hujši je njegov položaj. Trpljenje vodi do očiščenja!

PRVI BOG: Vse svoje upe polagamo vanjo.

TRETJI BOG: Z našim iskanjem ne kaže najbolje. Tu in tam najdemo kak dober zametek, nekaj razveseljivih namer, veliko visokih načel, ampak vse to pač še ne

naredi dobrega človeka. Če srečamo vsaj napol dobre ljudi, ti ne živijo človeka vrednega življenja. (*Zaupno.*) S prenočiščem je še posebej hudo. Po slami, ki se nas drži, lahko vidiš, kje prebijamo noči.

VANG: Samo nekaj, a ne morete potem vsaj ...
BOGOVI: Nič. Mi smo samo opazovalci. Trdno verjamemo, da se bo naš dobri človek znašel na tej temni Zemlji. Njegova moč bo rasla z bremenom. Samo počakaj, prodajalec vode, in doživel boš, vse se bo še dobro ... (*Božje prikazni so vse bolj blede, njihovih glasovi vse bolj tihi. Zdaj izginejo in glasovi potihnejo.*)

7
DVORIŠČE ZA ŠEN TEJINO TRAFIKO
Na vozu nekaj pohištva. Šen Te in Šin z vrvi pobirata perilo.

ŠIN: Ne razumem, zakaj se z zobmi in pestmi ne borite za svojo prodajalno.

ŠEN TE: Kako? Še za najemnino nimam. Danes moram starčkoma vrniti dvesto srebrnih dolarjev, ampak ker sem jih dala nekomu drugemu, moram tobak prodati gospe Mi Ci.

ŠIN: To se pravi, da ste ostali brez vsega! Brez moža, brez tobaka, brez doma! Tako pa to gre, če se ima človek za nekaj boljšega, kot smo mi. Od česa boste pa zdaj živeli?

ŠEN TE: Ne vem. Mogoče pa lahko kaj malega zaslužim s sortiranjem tobaka.

ŠIN: Kako so pa hlače gospoda Šuj Taja prišle sem? Zgleda, da je šel nag od tu.

ŠEN TE: Še ene hlače ima.
ŠIN: Mislila sem, da ste rekli, da je za zmeraj odpotoval? Zakaj je pa tu pustil svoje hlače?

ŠEN TE: Mogoče jih ne rabi več.
ŠIN: A jih potem ne zložim?
ŠEN TE: Ne.

Notri plane gospod Šu Fu.
GOSPOD ŠU FU: Niti besedice. Vse vem. Žrtvovali ste svojo srečo v ljubezni, da ne bosta propadla starčka, ki sta vam zaupala. Ta četrt, ta nezaupljiva in hudobna četrt vam ni zastonj dala imena »angel predmestij«. Vaš gospod zaročenec ni dosegel vaše moralne veličine, zapustili ste ga. In zdaj boste zaprli prodajalno, ta mali rešilni otoček za toliko ljudi! Tega

ne bom več mirno gledal. Na pragu svoje prodajalne sem vsako jutro gledal ta kup nesreče pred vašimi vrati in vas, ki ste delili riž. Je zdaj tega za zmeraj konec? Je zdaj dobrotota potonila? Ah, dovolite mi, da vam pomagam pri vašem dobrem delu! Ne, niti besedice! Nobenih zagotovil nočem. Nobenih obljub, da boste sprejeli mojo pomoč! Ampak tule (*Iz vleče čekovno knjižico in podpiše ček, ki ji ga položi na voz.*) je bianko ček, ki ga lahko po mili volji izpolnite s poljubnim zneskom, in zdaj grem, tiho in ponižno, nič nočem v zameno, po prstkih, z vsem spoštovanjem, nesebičen. (*Odide.*)

ŠIN (*preučuje ček*): Rešeni ste! Takšne, kot ste vi, imate srečo! Zmeraj staknete kakšnega bedaka. Zdaj pa izkoristite priložnost! Napišite gor na ček tisoč srebrnih dolarjev in jaz bom stekla na banko, preden ga spet pamet sreča.

ŠEN TE: Postavite koš perila na voz. Račun za pranje perila lahko plačam tudi brez tega čeka.

ŠIN: Kaj? Ne mislite unovčiti čeka? Pa to je zločin! Kaj mislite, da se boste morali potem poročiti z njim? Pa to je čista bedarija. Taki, kot je on, v bistvu komaj čakajo, da jih kdo okrog prinese! Taki prav uživajo v tem. Kaj se še zmeraj mečete za tistim vašim pilotom, čeprav je celi Rumeni stezi in tejele celi četrti jasno, kako grdo je ravnal z vami?

ŠEN TE: Takšne stvari se dogajajo zaradi stiske. (*Gledalcem.*)

Ponoči sem videla, kako so se mu med spanjem napihnili lica: bila so hudobna. In navsezgodaj zjutraj sem njegov plašč pridržala pred lučjo pa sem skozi njega videla steno. Ko sem videla njegov premeten smeh, sem se ustrašila, ampak Ko sem videla njegove preluknjane čevlje, sem ga zelo ljubila.

ŠIN: Še zmeraj ga zagovarjate? Kaj tako butastega pa še nisem videla. (*Jezno.*) Lažje bom zadihala, ko se boste pobrali iz te četrti.

ŠEN TE (*se opoteče, ko pobira perilo*): Malo se mi vrti.

ŠIN (*od nje prevzame perilo*): Se vam pogosto zavrti, ko se stegnete ali sklonite? Da ni kaj mičkenega na poti! (*Se smeje.*) Tale vas je pa lepo nategnil! Če se je to res zgodilo, potem gre tale velik ček po gobe! Ni bil mišljen za takšne primere.

S svojo košaro odide nazaj.

Šen Te nepremično gleda za njo. Potem premotri svoje telo, ga pretipa in obraz ji zažari od velikega veselja.

ŠEN TE (*tiho*): O veselje! Mali človek nastaja v mojem telesu. Nič se še ne vidi. Ampak je že tule. Svet ga naskrivaj pričakuje. Po mestih se že govori: zdaj prihaja nekdo, s katerim je treba računati. (*Gledalcem predstavi svojega malega sina.*) Pilot! Pozdravite novega osvajalca Neznanih gorovij in nedosegljivih pokrajin! Tega Ki bo nosil pošto od človeka do človeka Čez neprehodne puščave!

(*Začne se sprehajati sem ter tja in vodi svojega sina za roko.*) Pridi, sine, poglej si ta svet. Tole tule je drevo. Prikloni se, pozdravi ga. (*Pokaže mu, kako se prikloni.*) Tako, zdaj se poznata. Poslušaj, tamle gre prodajalec vode. On je prijatelj, daj mu roko. Nič bat. »Prosim za kozarec sveže vode za mojega sina. Vroča je.« (*Mu da kozarec.*) Ah, policaj! Njemu se bova rajši izognila. Pejva tjale na vrt bogatega gospoda Fe Punga nabrat malo češenj. Tam morava pazit, da naju kdo ne vidi. Pridi, revček brez očeta! Tudi ti bi rad češnje zobal! No, no, sine! (*Gresta previdno, razgledujeta se.*) Ne, tule okrog pridi, tule naju bo zakril grm. Ne, ne moreš kar tako planiti po njih, ne takoj. (*Zgleda, da jo vleče stran, ona se upre.*) Pamet v roke. (*Nenadoma popusti.*) Prav, če hočeš takoj ponje ... (*Ga dvigne.*) Jih dosežeš? V usta si jih zbaši, tam bojo na varnem. (*Tudi sama poje eno, ki ji jo je vtaknil v usta.*) Dobro so. Hudirja, policaj. Zdaj pa bežat. (*Zbežita.*) Evo cesta. Zdaj se pa umiri, hodi počasi, da ne bova padla v oči. Kot da se ni čisto nič zgodilo ... (*Zapoje, medtem ko se sprehaja z otrokom.*) Tepka brez razloga gre Potepuhu v roke Mož čeprav je prav čokat Ugrizne tepko brž za vrat

Pride Vang, prodajalec vode, za roko pripelje otroka.

Začudeno opazuje Šen Te.

ŠEN TE (*ker Vang zakašlja*): Ah, Vang! Dober dan.

VANG: Šen Te, slišal sem, da ti ne gre dobro, da moraš prodati prodajalno, da boš lahko odplačala dolgove. Ampak tule je otrok, ki nima strehe nad glavo. Pred klavnico je tekal naokrog. Zgleda, da je sin mizarja Lin Toja, ki je pred nekaj tedni izgubil svoje delavnico in

ga od takrat naprej samo še žoka. Njegovi otroci so čisto sestradani in se klatijo naokrog. Kaj naj naredimo z njimi?

ŠEN TE (*prevzame otroka*): Pridi, mali mož! (*Gledalcem.*) Hej, vi! Tukaj nekdo prosi za streho nad glavo. Mož prihodnosti vas prosi za svojo sedanost! Njegov prijatelj, osvajalec, ki ga poznate Prosi za njega.

(*Vangu.*) Stanuje lahko v barakah gospoda Šu Fuja, kamor grem mogoče tudi jaz. Tudi jaz bom dobila otroka. Ampak tega ne govori naprej, drugače bo za to izvedel Jang Sun, ki naju ne rabi. V mestu poišči gospoda Lin Toja in mu reci, naj pride sem.

VANG: Najlejša hvala, Šen Te. Vedel sem, da boš nekaj našla. (*Otroku.*) Vidiš, dobri človek zmeraj ve za rešitev. Hitro bom šel po tvojega očeta. (*Hoče oditi.*)

ŠEN TE: O Vang, zdaj sem se spomnila: kaj je s tvojo roko? Hotela sem pričati v tvojo korist, ampak moj bratranec ...

VANG: Ne brigaj se za roko. Glej, sem se že naučil, da gre tudi brez desne. Skoraj je ne rabim več. (*Pokaže ji, kako tudi brez desne roke lahko upravlja svojo napravo.*) Glej, kako to naredim.

ŠEN TE: Ampak ne sme okamneti! Vzemite tale voz tule, prodaj vse in pojdi z denarjem k zdravniku. Sram me je, da sem pri tebi tako odpovedala. Kaj si moraš misliti o meni, ker sem od brivca sprejela barake!

VANG: Tam lahko zdaj živijo brezdomci, ti sama, to je sigurno bolj pomembno od moje roke. Zdaj grem po mizarja. (*Odide.*)

ŠEN TE (*zakliče za njim*): Obljubi mi, da boš šel z mano k zdravniku!

Šin se je vrnila in ji vztrajno mahala.

ŠEN TE: Kaj je?

ŠIN: Ste znoreli, da greste podariti voz z zadnjo kramo, ki jo še imate? Kaj vas briga njegova roka? Če bo za to izvedel brivec, vas bo nagnal še iz tega zadnjega pribežališča, ki ga še lahko dobite. Pa še zmeraj mi niste plačali za pranje perila!

ŠEN TE: Zakaj ste tako hudobni?

Sočloveka teptati

Kaj ni to naporno? Žila na čelu

Vam nabreka od pohlepne naprezanja.

Naravno iztegnjena

Roka daje in sprejema isto lahkotno. Samo

Če pohlepno zgrabi, se mora napeti. Ah Kako mikavno je, da kaj podariš! Kako prijetno Je vendar, da si prijazen! Dobra beseda Se izmuzne kot prijeten vzdihljaj.

Šin ježno odide.

ŠEN TE (*otroku*): Tule se used in počak, da pride tvoj ata. *Otrok sede na tla.*

Na dvorišče pride postaran par, ki je obiskal Šen Te na dan, ko je odprla prodajalno. Mož in žena vlečeta velike žaklje.

ŽENA: Si sama, Šen Te?

Ker Šen Te pokima, pokliče nečaka, ki prav tako vleče žakelj.

ŽENA: Kje je tvoj bratranec?

ŠEN TE: Odpeljal se je.

ŽENA: Pa se bo še kaj vrnil?

ŠEN TE: Ne. Prodajalno bom prodala.

ŽENA: To nam je jasno. Zato smo prišli. Tule imamo nekaj žakljev surovega tobaka, ki nam jih je bil nekdo dolžen, in te prosimo, da jih skupaj s svojimi ostalimi stvarmi odpelješ v svoj novi dom. Mi jih še nimamo kam nesti in na cesti smo zaradi njih preveč vpadljivi. Ne moreš nam odreči tele uslugice po tem, ko nas je v tvoji prodajalni doletela takšna nesreča.

ŠEN TE: Rade volje vam naredim to uslugo.

MOŽ: In če bi te kdo na primer vprašal, čigavi so žaklji, lahko rečeš, da so tvoji.

ŠEN TE: Kdo pa bi me na primer vprašal?

ŽENA (*jo predirljivo pogleda*): Na primer, policija.

Nekaj ima proti nam in bi nas rada uničila. Kam naj postavimo žaklje?

ŠEN TE: Ne vem, ravno zdaj ne bi rada naredila nič takšnega, zaradi česar bi lahko pristala v zaporu.

ŽENA: To je pa res čisto tebi podobno. Hočeš, da izgubimo še tistih par bednih žakljev tobaka, ki so vse, kar smo rešili, od vsega, kar smo imeli!

Šen Te trmasto molči.

MOŽ: Pomisli na to, da bi lahko bil ta tobak za nas začetek male proizvodnje. Tako bi se lahko postavili na noge.

ŠEN TE: Prav, spravila vam bom žaklje. Začasno jih dajmo v sobico.

Z njimi se odpravi noter. Otrok gleda za njo. Potem gre, medtem ko se razgleduje naokoli, do koša za smeti in pobrska po njem. Začne jesti iz njega. Šen Te in ostali trije se vrnejo.

ŽENA: Saj veš, da je zdaj vse čisto v tvojih rokah.

ŠEN TE: Ja. (*Opazi otroka in otrpne.*)

Mož: Pojutrišnjem te bomo poiskali v hišah gospoda Šu Fuja.

ŠEN TE: Pojdite zdaj hitro, ni mi dobro.

Odrine jih stran. Vsi trije odidejo.

ŠEN TE: Lačen je. Po smeteh brska. (*Dvigne otroka in v govoru izrazi svojo zaprepačenost nad usodo revnih otrok, gledalcem medtem kaže siva usteca. Odločno zatrdi, da s svojim lastnim otrokom ne bo nikakor ravnala tako neusmiljeno.*)

O sine, o pilot! Na kakšen svet
Boš prišel? Po smeteh
Bi radi, da brskaš, tudi ti? Kar pogledjte
Te sive žnabeljce!
(*Pokaže otroka.*)

Kako
Ravnate s sebi enakimi? Nimate
Nobenega usmiljenja s sadom
Vašega telesa? Nobenega sočutja
Sami s sabo, vi nesrečneži? Tako bom
Branila vsaj svoje, tudi če bom morala
Postati tigrica. Ja, od zdaj
Ko sem to videla, se bom ločila
Od vseh in ne bom mirovala
Dokler ne bom rešila svojega sina, vsaj njega!
Kar sem se naučila v jarku, v svoji šoli
S pestjo in prevaro, naj
Zdaj služi tebi, sine, do tebe
Bom dobra in tigrica in divja zver
Do vseh drugih, če že mora tako biti. In
Tako mora biti.

Odide, da se preobleče v bratranca.

ŠEN TE (*med odhajanjem*): Enkrat je še potrebno, upam,
da zadnjič.

S sabo vzame Šuj Tajeve hlače. Šin se vrne in radovedno gleda za njo. Prideta svakinja in dedek.

SVAKINJA: Prodajalna zaprta, pohištvo na dvorišču! To
je konec!

ŠIN: Tako to gre, če se prepustiš lahkoživosti, mesenosti
in sebičnosti! In kam gre? Navzdol! V barake gospoda
Šu Fuja, k vam!

SVAKINJA: To bo še debelo gledala! Prišli smo se pritožiti!
Zatohle podganje luknje z gnilimi podni! Brivec jih
je dal samo zato, ker so mu not splesnele zaloge žajfe.
»Za vas imam streho nad glavo, kaj pravite na to?«
Sramota! To pravimo.

Pride brezposelni.

BREZPOSELNI: Je res, da se bo Šen Te odselila?

SVAKINJA: Ja. Hotela se je zmuzniti, nobeden ne bi smel
zvedeti.

ŠIN: Sram jo je, ker je prišla na kant.

BREZPOSELNI (*ves iz sebe*): Poklicati mora bratranca! Vsi
ji svetujte, da pokliče bratranca! Samo on lahko še kaj
naredi.

SVAKINJA: To je res! On je sicer velik stiskač, ampak
vsaj prodajalno ji bo rešil in ona bo potem spet lahko
dajala.

BREZPOSELNI: Nisem mislil na nas, mislil sem na njo.

Ampak to je res, tudi zaradi nas bi ga bilo treba
poklicati.

Vstopi Vang z mizarjem. Za roko pelje dva otroka.

MIZAR: Ne morem vam povedati, kako sem vam
hvaležen. (*Drugim.*) Dobili bomo stanovanje.

ŠIN: Kje?

MIZAR: V hišah gospoda Šu Fuja! In mali Feng je bil tisti,
ki je naredil tak preobrat! Tule si! »Tukaj je nekdo, ki
prosi za streho nad glavo,« je baje rekla Šen Te in nam
takoj zrihtala stanovanje. Zahvalita se svojemu bratu,
vidva!

Mizar in njegova otroka se smešno priklonijo otroku.

MIZAR: Zahvaljujemo se ti, priprošnjik, za streho nad
glavo!

Vstopi Šuj Ta.

ŠUJ TA: Lahko vprašam, kaj bi vi vsi tukaj radi?

BREZPOSELNI: Gospod Šuj Ta!

VANG: Dober dan, gospod Šuj Ta. Nisem vedel, da ste
prišli nazaj. Mizarja Lin Toja še poznate. Gospodična
Šen Te mu je obljubila zavetje v hišah gospoda Šu
Fuja.

ŠUJ TA: Hiše gospoda Šu Fuja niso na voljo.

MIZAR: Potem ne moremo stanovati tam?

ŠUJ TA: Ne. Te nepremičnine so namenjene neki drugi
zadevi.

SVAKINJA: To pomeni, da moramo tudi mi ven?

ŠUJ TA: Bojim se, da res.

SVAKINJA: Kam pa naj gremo vsi skupaj?

ŠUJ TA (*skomigne z rameni*): Kakor sem razumel
gospodično Šen Te, ki je odpotovala, nobenemu od
vas nima namena odtegniti roke. Bomo pa v prihodnje
vse skupaj malo bolj pametno zorganizirali. Ne bo
več obrokov brez protiusluge. Namesto tega bo vsak

dobil priložnost, da si na pošten način pridela boljši
položaj. Gospodična Šen Te se je odločila, da vam bo
vsem dala delo. Tisti, ki mi boste zdaj sledili k hišam
gospoda Šu Fuja, ne boste ostali praznih rok.

SVAKINJA: A to pomeni, da bomo zdaj kar vsi delali za
Šen Te?

ŠUJ TA: Ja. Tobak boste predelovali. V sobici so trije žaklji
robe. Prinesite jih!

SVAKINJA: Ne pozabite, da smo mi imeli svojo trafiko.

Rajši delamo sami zase. Svoj lastni tobak imamo.

ŠUJ TA (*brezposelnemu in mizarju*): Bi vidva mogoče
delala za Šen Te, ker nimata lastnega tobaka?

*Brezposelni in Mizar slabe volje odideta notri. Pride lastnica
nepremičnin.*

LASTNICA: No, gospod Šuj Ta, kako je zdaj s prodajo.

Tule imam tristo srebrnih dolarjev.

ŠUJ TA: Gospa Mi Ci, odločil sem se, da ne bom prodal,
ampak podpisal najemno pogodbo.

LASTNICA: Kaj? Kar naenkrat ne rabite več denarja za
pilota?

ŠUJ TA: Ne.

LASTNICA: In imate za najemnino?

ŠUJ TA (*z voza s pohištvom vzame brivčev ček in ga izpolni*):
Tukaj imam ček za deset tisoč srebrnih dolarjev, izstavil
mi ga je gospod Šu Fu, ki se zanima za mojo sestrčno.
Prepričajte se sami, gospa Mi Ci! Svojih dvesto srebrnih
dolarjev najemnine za naslednjega pol leta boste imeli
še pred šesto zvečer v rokah. In zdaj, gospa Mi Ci, mi
dovolite, da nadaljujem s svojim delom. Danes sem zelo
zaseden, prosim, da mi oprostite.

LASTNICA: Ah, gospod Šu Fu gre po stopinjah pilota!

Deset tisoč srebrnih dolarjev! Vseeno me preseneča,
kakšne omahljivke in materialistke so dandanes mlade
punce, gospod Šuj Ta. (*Odide.*)

Mizar in brezposelni prineseta žaklje.

MIZAR: Ni mi jasno, zakaj moram vlačiti te vaše žaklje.

ŠUJ TA: Dovolj je, da je meni jasno. Zgleda, da ima vaš sin
prav zdrav apetit. Jedel bi rad, gospod Lin To.

SVAKINJA (*vidi žaklje*): Je bil moj svak tukaj?

ŠIN: Ja.

SVAKINJA: Evo. Poznam jaz tele žaklje. To je naš tobak!

ŠUJ TA: Boljše, da tega ne govorite preveč glas. To je
moj tobak, kar lahko sklepate po tem, da je bil v moji
sobi. Če imate kakšne dvome, lahko greva na policijo
in te vaše dvome preženeva. Bi to radi?

SVAKINJA (*jezno*): Ne.

ŠUJ TA: Zgleda, da vseeno nimate svojega tobaka. Boste v
teh okoliščinah sprejeli rešilno bilko, ki vam jo ponuja
Šen Te? Bodite, no, tako dobri in mi zdaj pokažite pot
k hišam gospoda Šu Fuja.

Šuj Ta prime za roko najmlajšega mizarjevega otroka in
odide, sledijo mu mizar z ostalima otrokoma, svakinja,
dedek, brezposelni. Svakinja, mizar in brezposelni
odvlečejo žaklje.

VANG: Hudoben človek je, ampak Šen Te je dobra.

ŠIN: Ne vem. Na vrvi za perilo manjkajo ene hlače in
bratranec jih ima gor. To sigurno nekaj pomeni. Rada
bi vedela, kaj.

Prideta starčka.

STARKA: Gospodične Šen Te ni tukaj?

ŠIN (*odsotno*): Odpotovala je.

STARKA: To je čudno. Hotela nama je nekaj prinesti.

VANG (*v bolečinah opazuje svojo roko*): Tudi meni je
hotela pomagati. Moja roka je zmeraj bolj trda.
Sigurno bo kmalu prišla nazaj. Bratranec zmeraj pride
samo na kratko.

ŠIN: Ja, a ne?

MEDIGRA VANGOVO PRIBEŽALIŠČE

*Glasba. Prodajalec vode v sanjah bogovom pove svoje skrbi.
Bogovi so še vedno na svojem dolgem popotovanju. Delujejo
utrjeni. Za trenutek se ustavijo, glave čez rame obrnejo k
prodajalcu vode.*

VANG: Preden ste se prikazali in me prebudili, presvetli,
sem sanjal in videl svojo ljubo sestro Šen Te v hudi
stiski v trsu ob reki, na mestu, kjer po navadi najdejo
samomorilce. Čudno se je opotekala in vrat je
imela sklonjen, kot da vlači nekaj mehkega, ampak
težkega, kar jo tišči dol v blato. Ko sem jo poklical,
mi je odgovorila, da mora kup predpisov spraviti na
drugi breg, ne da bi se zmočil, ker bi se črke drugače
zabrisale. Odkrito povedano: na njenih ramenih
nisem videl ničesar. Ampak prešinilo me je, da ste
ji vi, bogovi, pripovedovali o velikih krepostih, v
zahvalo za to, da vas je vzela pod streho, ko niste nikjer
druge dobili prenočišča, o sramota! Siguren sem, da
razumete, kako me skrbi za njo.

TRETJI BOG: Kaj predlagaš?

VANG: Da malo omilitе predpise, presvetli. Da malo razbremenite kup predpisov, predobri, glede na slabe čase.

TRETJI BOG: Kot na primer, Vang, kot na primer?

VANG: Kot na primer, da bi zahtevali samo dobrohotnost namesto ljubezni ali ...

TRETJI BOG: Pa saj to je še težje, ti nesrečnež!

VANG: Ali primernost namesto pravičnosti.

TRETJI BOG: Ampak to pomeni več dela!

VANG: Potem samo spodobnost namesto časti!

TRETJI BOG: Pa saj to je še več, ti dvomljivec!

Utrujeno odromajo naprej.

8 ŠUJ TAJEVA TOBAČNA TOVARNA

V barakah gospoda Šu Fuja je Šuj Ta uredil malo tobačno tovarno. Za rešetkami čepi, strašansko nabasanih, nekaj družin, predvsem žensk in otrok, med njimi svakinja, dedek, mizar in njegovi otroci.

Pred njih pride gospa Jang, sledi ji sin Sun.

GOSPA JANG (*gledalcem*): Poročati vam moram o tem, kako se je moj sin Sun s pomočjo modrosti in strogosti splošno spoštovanega gospoda Šuj Taja iz propadlega človeka spremenil v koristnega. Kot je že po celi četrti znano, je gospod Šuj Ta v bližini hlevov odprl malo tobačno tovarno, ki se hitro razvija. Pred tremi meseci sem ga morala tam obiskati s svojim sinom. Po kratkem čakanju me je sprejel.

Šuj Ta iz tovarne pristopi h gospe Jang.

ŠUJ TA: Kako vam lahko pomagam, gospa Jang?

GOSPA JANG: Gospod Šuj Ta, pri vas bi rada zastavila dobro besedo za sina. Danes zjutraj je prišla k nama policija in obvestila naju je, da ste v imenu gospodične Šen Te vložili tožbo zaradi prelomljene poročne obljube in z zvijačo pridobljenih dvesto srebrnih dolarjev.

ŠUJ TA: Res je tako, gospa Jang.

GOSPA JANG: Gospod Šuj Ta, za božjo voljo, ne bi bili samo še enkrat bolj milostni kot pravični? Denarja ni več. V dveh dneh ga je pognal, ko je po vodi splaval njegov plan glede pilotiranja. Vem, da je lump. Tudi moje pohištvo je že prodal in brez svoje betežne

mame je hotel v Peking. (*Joče.*) Gospodična Šen Te je bila nekoč prepričana, da veliko obeta.

ŠUJ TA: Kaj pa na vse skupaj pravite vi, gospod Jang Sun? SUN (*zagrenjeno*): Denarja nimam več.

ŠUJ TA: Gospa Jang, zaradi nagnjenja, ki ga je moja sestrična iz meni nerazumljivih razlogov gojila do vašega ničvrednega sina, sem mu pripravljen dati še eno priložnost. Rekla mi je, da si od poštenega dela obeta poboljšanje. Postopoma mu bomo tistih dvesto srebrnih dolarjev trgali od plače.

SUN: Torej v arest ali v tovarno?

ŠUJ TA: Odločitev je vaša.

SUN: In s Šen Te sigurno ne morem več govoriti?

ŠUJ TA: Ne.

SUN: Kje je moje delovno mesto?

GOSPA JANG: Tisočkrat hvala, gospod Šuj Ta! Neskončna dobrotа vas je in bogovi vam bodo povrnili. (*Sunu.*) Skrenil si s prave poti. Zdaj poskusi s poštenim delom priti tako daleč, da boš lahko svoji materi spet pogledal v oči.

Sun sledi Šuj Tajū v tovarno. Gospa Jang se vrne na rampo.

GOSPA JANG: Prvi tedni so bili za Suna hudo naporni.

Delo mu ni odgovarjalo. Ni imel dosti priložnosti, da bi se izkazal. Šele tretji teden mu je na pomoč priskočil majcen pripetljaj. Z bivšim mizarjem Lin Tojem je moral vlačiti bale tobaka.

Sun in nekdanji mizar Lin To vlačita vsak po dve bali tobaka.

BIVŠI MIZAR (*se stokajoč ustavi in sede na eno od bal*): Ne morem več. Prestar sem za takšno delo.

SUN (*prav tako sede*): Zakaj pa sploh še vlačiš te bale naokrog?

BIVŠI MIZAR: Od česa pa naj živimo? Še otroci morajo prijeti za delo, da imamo vsaj za najnujnejše stvari. Če bi to videla gospodična Šen Te! Bila je res dobra.

SUN: Ni bila najslabša. Če razmere ne bi bile tako pasje, bi bila še kar dober par. Rad bi vedel, kje je. Boljše, da se zmigava. Ob tem času po navadi pride.

Vstaneta.

SUN (*opazi, da gre Šuj Ta*): Daj eno balo sem, ti kripelj! (*Sun si oprta še eno Lin Tojevo balo.*)

BIVŠI MIZAR: Najlepša hvala! Ja, če bi bila zdaj ona tule, bi takoj dobil plus točke, če bi videla, da greš starcu tako na roko. Ah, ja!

Pride Šuj Ta.

GOSPA JANG: In seveda Šuj Ta na prvi pogled vidi, kaj je dober delavec, ki se ne boji nobenega dela. In poseže vmes.

ŠUJ TA: Stop, vidva! Kaj se pa tule dogaja? Zakaj nosiš samo eno balo?

BIVŠI MIZAR: Danes sem malo utrujen, gospod Šuj Ta, in Jang Sun je bil tako prijazen ...

ŠUJ TA: Kar lepo nazaj, tri boš nesel, prijatelj. Kar zmore Jang Sun, zmoreš tudi ti. Jang Sun se trudi, ti se pa ne.

GOSPA JANG (*medtem ko gre nekdanji mizar po dve dodatni bali*): Gospod Šuj Ta Sunu seveda ni rekel ne bu ne mu, mu je bilo pa vse kristalno jasno. In naslednjo soboto pri izplačilu plače ...

Postavijo mizo in Šuj Ta pride z vrečo denarja. Stoji poleg nadzornega – nekdanjega brezposelnega – in izplačuje plače. Pred mizo stopi Sun.

NADZORNI: Jang SUN: šest srebrnih dolarjev.

SUN: Oprostite, samo pet bo prav. Samo pet srebrnih dolarjev. (*Vzame seznam, ki ga drži nadzorni.*) Poglejte, prosim, tule je narobe napisano, da sem delal šest dni, ampak en dan sem manjkal, zaradi obravnave na sodišču. (*Hinavsko.*) Vzel ne bom nič, česar nisem sam zaslužil, pa če je plača še tako ušiva!

NADZORNI: Potem pa pet srebrnih dolarjev! (*Šuj Tajū.*) Redek primer, gospod Šuj Ta!

ŠUJ TA: Kako je možno, da tule piše šest dni, če jih je bilo samo pet?

NADZORNI: Zgleda, da sem se res zmotil, gospod Šuj Ta. (*Sunu, hladno.*) Ne bo se več ponovilo.

ŠUJ TA (*pomaha Sunu, da pride na stran*): Zadnjič sem videl, da ste močan človek in da je vaša moč za firmo koristna. Danes vidim, da ste celo pošten človek. Se pogosto zgodi, da se nadzorni zmoti na škodo firme?

SUN: Med delavci ima znanec, ki ga imajo za svojega.

ŠUJ TA: Razumem. Usluga za uslugo. Bi radi dodatek na uspešnost?

SUN: Ne. Ampak rad bi opozoril na to, da sem tudi inteligenten človek. Precej sem izobražen, veste. Nadzorni dela z zaposlenimi po najboljših močeh, ampak tako neizobražen, kot je, ne razume, kaj je dobro za firmo. Dajte mi za poskusno dobo en teden, gospod Šuj Ta, in dokazal vam bom, da je moja inteligenca za firmo vredna več kot surova moč mojih mišic.

GOSPA JANG: To so bile drzne besede, ampak tistega večera sem rekla svojemu Sunu: »Ti si pilot. Pokaži,

da lahko tudi tukaj, kjer si zdaj, prideš visoko! Leti, sokol moj!« In res, česa vsega ne dosežeš z izobrazbo in inteligenco! Kako drugače pa lahko prilezeš med boljše ljudi? Moj sin je v tovarni gospoda Šuj Taja delal prave čudeže!

Sun razkoračen stoji za delavci. Čez glave si podajajo košaro surovega tobaka.

SUN: To pa res ni nobeno delo, ej! Košara mora krožiti hitreje! (*Otroku.*) Ti se lahko usedeš tudi na tla, tam ne boš odžiral prostora! In ti lahko prevzameš stiskanje, ja, ti tamle! Lenuhi leni, za kaj vas plačujemo? Hitreje s košaro! Za vraga! Posadite dedka na stran, naj z otroki samo cufa! Zdaj je tule konec z lenuharjenjem! V taktu vse skupaj! (*Z rokami ploska takt in košara roma hitreje.*)

GOSPA JANG: In neizobraženi ljudje so ga sovražili in vlačili po zobeh, tega ni manjkalo, ampak vse to mojega sina ni odvrnilo od tega, da ne bi izpolnil svoje dolžnosti.

Eden od delavcev zapoje Pesem o osmem slonu. Ostali se mu pridružijo pri refrenu.

PESEM O OSMEM SLONU

1
Sedem slonov je imel gospod Džin
Za njimi je še ta osmi gazil
Sedem bilo je divjih in ta osmi ubogljiv
In osmi je bil, ki jih je pazil.

Tacajte hitreje!
Gospod Džin ima gozd prostran
Noči se, gozd pa mora bit
Še pred nočjo zoran!

2
Sedem slonov je oralo gozd prostran
In osmega je gospod Džin osedlal.
Cel dan osmi leno je pazil na smeno
In gledal, kaj je iz gozda nastal'.

Rijte hitreje!
Gospod Džin ima gozd prostran
Noči se, gozd pa mora bit
Še pred nočjo zoran!

3
Sedem slonov je imelo vsega zadost'
Toliko dreves potolkli so do tal
Gospod Džin pa ves nervozen, je postal rigorozen
In škaf riža je osmemu dal.

Kaj je zdaj to?
Gospod Džin ima gozd prostran
Noči se, gozd pa mora bit
Še pred nočjo zoran!

4
Sedem slonov je ostalo brez oklov
S svojim oklom jih je osmi dražil.
Potem se je osmemu snelo in je nalomil ostalo krdelo
Gospod Džin pa se je režal in važil.
Rijte dalje!
Gospod Džin ima gozd prostran
Noči se, gozd pa mora bit
Še pred nočjo zoran!

Šuj Ta se lenobno primaje naprej, medtem ko kadi cigaro.
Jang Sun je smeje se zraven zapel refren tretje kitice in pri zadnji kitici s ploskanjem pospešil tempo.
GOSPA JANG: Res ne vem, kako bi se gospodu Šuj Taju dovolj zahvalila. Skoraj brez vsake pomoči, samo s strogostjo in modrostjo je iz Suna izvlekel vse dobro, kar je tičalo v njem! Prav nič fantastičnega ni obljubljal, kot njegova tako čaščena sestrična, samo prisilil ga je k poštenemu delu. Danes je Sun čisto drug človek kot pred tremi meseci. To morate priznati!
»Plemenit človek je kot zvon, če ga udariš, zazvení, če ga ne udariš, ne zazvení,« kot so rekli stari.

9 ŠEN TEJINA TRAFIKA

Prodajalna se je spremenila v pisarno s klubskimi fotelji in lepimi preprogami. Dežuje. Šuj Ta, zdaj že debel, se poslavlja od para, ki prodaja preproge. Šin jih opazuje in se zabava. Na sebi ima same nove stvari, da kar bode v oči.

ŠUJ TA: Žal mi je, da vam ne morem povedati, kdaj se bo vrnila.
STARKA: Danes sva dobila pismo, v njem je bilo dvesto srebrnih dolarjev, ki si jih je enkrat sposodila.
Pošiljatelj pa ni bilo. Ampak pismo je sigurno poslala Šen Te. Rada bi ji pisala, povejte nama njen naslov.
ŠUJ TA: Tudi tega na žalost ne vem.
STAREC: Greva.
STARKA: Enkrat bo sigurno prišla nazaj.
Šuj Ta se prikloni. Starčica negotova in nemirna odideta.
ŠIN: Prepozno sta dobila denar nazaj. Izgubila sta

prodajalno, ker nista mogla plačati davkov.
ŠUJ TA: Zakaj nista prišla k meni?
ŠIN: K vam ljudje ne hodijo radi. Najprej sta sigurno čakala, da se vrne Šen Te, ker nista imela nič na papirju. V kritičnem trenutku je starega napadla vročina in žena je noč in dan sedela pri njem.
ŠUJ TA (*mora sesti, ker mu postane slabo*): Spet se mi vrti!
ŠIN (*poskrbi za njega*): V sedmem mesecu ste! Ne smete se vznemirjati. Bodite veseli, da imate mene. Čisto brez človeške pomoči malokdo preživi. No, ko pride vaša težka ura, vam bom stala ob strani. (*Zasmeje se.*)
ŠUJ TA (*šibko*): Se lahko zanesem na to, gospa Šin?
ŠIN: Kako da ne! Nekaj malega vas bo sicer stalo. Odpnite si ovratnik, takoj vam bo lažje.
ŠUJ TA (*bridko*): Vse to je samo za otroka, gospa Šin.
ŠIN: Vse samo za otroka.
ŠUJ TA: Samo prehitro se redim. To sigurno zbujajo pozornost.
ŠIN: Ljudje mislijo, da se vam pač dobro godi.
ŠUJ TA: In kaj bo s ta malim?
ŠIN: To vprašate vsaj trikrat na dan. V rejo bo šel. V najboljšo, ki jo lahko dobiš za denar.
ŠUJ TA: Ja. (*Prestrašeno.*) In nikoli ne sme videti Šuj Taja.
ŠIN: Nikoli. Zmeraj samo Šen Te.
ŠUJ TA: Ampak po četrti se širijo govorice! Prodajalec vode s svojim nakladanjem! Ljudje oblegajo prodajalno!
ŠIN: Dokler brivec nič ne ve, ni nič izgubljeno. Spijte požirek vode.
Vstopi Sun v moderni obleki in z aktovko, kot kak poslovnež. Presenečen zagleda Šuj Taja v objemu Šin.
SUN: Motim?
ŠUJ TA (*mukoma vstane in se odmaje k vratom*): Se vidiva jutri, gospa Šin!
Šin si obleče rokavice in smehljuje odide.
SUN: Rokavice! Od kod, kako, zakaj? Vas mogoče molze? (*Ker Šuj Ta ne odgovori.*) Da ste tudi vi dovezetni za nežnejša čustva? Hecno. (*Iz aktovke vzame list papirja.*) V zadnjem času vsekakor niste ta pravi, niste čisto ta pravi. Muhavi ste. Neodločni. Ste bolni? Posel zaradi tega trpi. Tule je spet nek dopis s policije. Tovarno hočejo zapreti. Pravijo, da lahko dopustijo največ dvakrat več ljudi na sobo, kot je zakonsko dovoljeno. Nekaj morate glede tega narediti, gospod Šuj Ta!

Šuj Ta ga za trenutek odsotno pogleda. Potem gre v sobico in se vrne z vrečko. Iz nje izvleče nov klobuk melono in ga vrže na pisalno mizo.
ŠUJ TA: Firma želi, da so njeni zastopniki dostojno oblečeni.
SUN: Ste ga res za mene kupili?
ŠUJ TA (*ravnodušno*): Pomerite ga, če vam je prav.
Sun začudeno pogleda in si ga povezne na glavo. Šuj Ta mu popravlja melono, da bi videl, kako mu najboljše stoji.
SUN: Na uslugo sem vam, ampak ne boste se mi spet zmuznili. Danes se morate z brivcem pogovoriti o novem projektu.
ŠUJ TA: Brivec postavlja nemogoče pogoje.
SUN: Bi mi že enkrat povedali, za kakšne pogoje gre?
ŠUJ TA (*se izmika*): Barake so čisto dovolj dobre.
SUN: Ja, dovolj dobre so za drhal, ki dela v njih, niso pa dovolj dobre za tobak. Vlaži se. Še pred sejo se bom z Mi Ci pogovoril o njenih prostorih. Ko bojo naši, bomo lahko vse te naše reveže, pijance in pohablence postavili pred vrata. Niso dovolj dobri. Ob skodelici čaja bom Mi Ci malo požgečkal po njenih debelih kolenih in prostori nas bojo takoj stali pol manj.
ŠUJ TA (*ostro*): Nič od tega se ne bo zgodilo. Hočem, da se zaradi ugleda firme osebno zmeraj obnašate zadržano in striktno poslovno.
SUN: Kaj ste pa tako nataktnjeni? Ker se po četrti širijo zlobne govorice?
ŠUJ TA: Briga me za govorice.
SUN: Potem je pa sigurno spet dež kriv. Ko dežuje, ste zmeraj tako razdražljivi in melanholični. Rad bi vedel, zakaj.
VANGOV GLAS (*od zunaj*):
Vodo svežo mam naprodaj
Plohe nisem se otnesel
Sem od daleč šel že zgodaj
Vodo sem zastonj prinesel
Dejte no: kupite vodo!
Noben ne kupi je
Hlepeče in željno
Ne plača je, ne spi je.
SUN: Spet je tule ta prekleti prodajalec vode. Zdaj bo spet začel s svojim blebetanjem.
VANGOV GLAS (*od zunaj*): Ni tule v mestu nobenega dobrega človeka več? Niti tule na trgu, kjer je živela dobra Šen Te? Kje je Šen Te, ki mi je še v dežju

odkupila lonček vode, pred mnogimi meseci, veselega srca? Kje je zdaj? Je ni nobeden videl? Ni nobeden nič slišal o njej? Nekega večera je odšla v to hišo in nikoli več ni prišla iz nje!
SUN: Naj mu že enkrat končno zamašim gobec? Kaj pa njega briga, kje je! Mislim pa, da tega samo zato ne poveste, da ne bi jaz izvedel.
VANG (*vstopi*): Gospod Šuj Ta, spet vas vprašam, kdaj bo prišla nazaj Šen Te. Zdaj je minilo že šest mesecev, odkar se je odpravila na potovanje. (*Ker Šuj Ta molči.*) Medtem se je tule zgodilo veliko stvari, ki se ne bi nikoli zgodile, če bi bila tu. (*Ker Šuj Ta še vedno molči.*) Gospod Šuj Ta, po četrti so se razširile govorice, da se je Šen Te sigurno nekaj zgodilo. Mi, njeni prijatelji, smo zelo vznemirjeni. Bodite no tako prijazni in nam zdaj povejte njen naslov!
ŠUJ TA: Na žalost v tem trenutku nimam časa, gospod Vang. Oglasite se spet naslednji teden.
VANG (*vznemirjeno*): Opazili smo tudi, da že nekaj časa spet stoji pred vrati riž, ki so ga reveži zmeraj dobili tule.
ŠUJ TA: Kaj sklepate iz tega?
VANG: Da Šen Te sploh ni odpotovala.
ŠUJ TA: Ampak? (*Ker Vang molči.*) Potem vam bom odgovoril. Enkrat za vselej. Če ste njen prijatelj, gospod Vang, potem čim manj sprašujte po tem, kje se zadržuje Šen Te. To vam svetujem.
VANG: Res dober nasvet! Gospod Šuj Ta, Šen Te mi je, preden je izginila, povedala, da je noseča!
SUN: Kaj?
ŠUJ TA (*hitro*): Laž!
VANG (*skrajno resno Šuj Taj*): Gospod Šuj Ta, ne mislite, da bojo njeni prijatelji kdaj nehali spraševati po Šen Te. Dobrega človeka se ne pozabi tako hitro. Ni jih veliko. (*Odide.*)
Šuj Ta okamenelo gleda za njim. Potem hitro odide v sobico.
SUN (*gledalcem*): Šen Te noseča! Čisto sem iz sebe! Kako so me! Sigurno je takoj povedala bratrancu in ta pesjan jo je seveda takoj spravil stran. »Spakiraj kufre in zgini, preden pride to na ušesa otrokovemu očetu!« To sploh ni naravno. Ni človeško. Sina imam. Jang bo prišel na svet! In kaj se zgodi? Punca izgine in jaz moram tule garati! (*Razjezi se.*) S klobukom bi me rad odpikal! (*Klobuk potepta.*) Zločinec! Razbojnik! Ugrabitelj otrok! In na punco praktično nobeden ne

pazi! (*Iz sobice se zasliši ihtenje. Obstane pri miru.*) Ni nekdo jokal? Kdo je to? Zdaj je tiho. Kaj za en jok je to v sobi? Ta ligavec Šuj Ta sigurno ne joka. Kdo potem joka? In kaj to pomeni, da je riž še zmeraj zjutraj pred vrati? Je punca tule? Jo samo skriva? Kdo drug pa potem joka tam not? To bi mi pa šlo na roko! Na vsak način jo moram najti, če je noseča!

Šuj Ta se vrne iz sobice. Gre do vrat in pogleda ven v dež.

SUN: Kje je torej?

Šuj Ta (*dvigne roko in prisluhne*): Trenutek! Ura je devet.

Ampak danes se nič ne sliši. Premočno dežuje.

SUN (*ironično*): Kaj pa bi radi slišali?

Šuj Ta: Poštno letalo.

SUN: Brez hecov.

Šuj Ta: Enkrat mi je nekdo povedal, da ste hoteli biti

pilot. Vas to ne zanima več?

SUN: Čez svojo trenutno službo nimam kaj reči, če to

mislite. Nočna služba me ne vleče preveč, veste.

Pilotiranje poštne letala pa je nočna služba. Tale firma mi je prirasla k srcu, tako rekoč. Nenazadnje je to firma moje bivše bodoče žene, čeprav je odpotovala. Je odpotovala, ne?

Šuj Ta: Zakaj me to sprašujete?

SUN: Ker mi za njo mogoče še zmeraj ni vseeno.

Šuj Ta: To pa moja sestrično mogoče zanima.

SUN: Še zmeraj mi toliko ni vseeno za njo, da ne bi

pogledal stran, če bi ji na primer kdo odvzel svobodo gibanja.

Šuj Ta: Kdo?

SUN: Vi!

Premor.

Šuj Ta: Kaj pa bi v takšnem primeru naredili?

SUN: Najprej bi mogoče na novo prediskutiral svoj položaj v firmi.

Šuj Ta: A tako. In če bi vam firma, se pravi jaz, ponudila primeren položaj, bi se potem mogoče lahko zanesla na to, da boste v prihodnje opustili vsakršno poizvedovanje po vaši bivši bodoči ženi?

SUN: Mogoče.

Šuj Ta: In kakšen naj bi bil, po vaše, ta vaš novi položaj v firmi?

SUN: Dominanten. Razmišljam na primer o tem, da bi vas vrgel ven.

Šuj Ta: In če bi firma namesto mene vrgla ven vas?

SUN: Potem bi verjetno prišel nazaj, ampak ne sam.

Šuj Ta: Temveč?

SUN: S policijo.

Šuj Ta: S policijo. Recimo, da policija tule ne bi našla nikogar?

SUN: Potem bi verjetno pogledala v tole sobo! Gospod Šuj Ta, ne morem več tešiti hrepenenja po dami svojega srca. Čutim, kako moram nekaj narediti, da jo bom lahko spet enkrat stisnil v objem. (*Mirno.*) Noseča je in rabi človeka ob sebi. O tem se moram pogovoriti s prodajalcem vode. (*Odide.*)

Šuj Ta nepremično gleda za njim. Potem se hitro vrne v sobo. Prinese vso mogočo Šen Tejino kramo, perilo, obleke, kozmetiko. Dolgo opazuje šal, ki ga je Šen Te kupila pri paru v prodajalni preprog. Potem vse skupaj poveže v sveženj in ga skrije pod mizo, ker nekaj zasliši. Vstopita lastnica in gospod Šu Fu. Pozdravita Šuj Taja in odložita dežnike in galoše.

LASTNICA: Jesen bo, gospod Šuj Ta.

GOSPOD ŠU FU: Melanholičen letni čas!

LASTNICA: In kje je vaš šarmantni sodelavec? Pravi mačo je! Ampak vi ga verjetno ne poznate po tej strani. Kakor koli, zna pa ta svoj šarm uporabiti tudi v poslovne namene, tako da boste še vi imeli kaj od tega.

Šuj Ta (*se prikloni*): Sedite, prosim!

Sedejo in začnejo kaditi.

Šuj Ta: Prijatelja moja, nekaj nepredvidljivega se je zgodilo, kar lahko za seboj potegne marsikaj, zato sem prisiljen v to, da skrajno pospešim pogajanja, ki sem jih zadnje čase vodil glede prihodnosti svoje firme.

Gospod Šu Fu, moja tovarna je v težavah.

GOSPOD ŠU FU: Kot da kdaj ni bila.

Šuj Ta: Ampak zdaj mi policija odkrito grozi, da jo bo zaprla, če ne bom dokazal, da se dogovarjam za nove prostore. Gospod Šu Fu, gre za edino lastnino moje sestrične, za katero ste se zmeraj zelo zanimali.

GOSPOD ŠU FU: Gospod Šuj Ta, niti malo me ne zanimajo nadaljnji pogovori o vaših vedno bolj glomaznih projektih. Jaz ponudim večerjico z vašo sestrično, vi pa mi jamrate o finančnih težavah. Jaz ponudim vaši sestrični hiše za brezdomce, vi pa v njih ustanovite tovarno. Jaz izročim njej ček, vi pa ga unovčite. Vaša sestrična izgine, vi pa bi radi dobili sto tisoč srebrnih dolarjev s pripombo, da so moje hiše premajhne. Gospod, kje je vaša sestrična?

Šuj Ta: Gospod Šuj Ta, pomirite se. Danes vam lahko garantiram, da se bo zelo kmalu vrnila.

GOSPOD ŠU FU: Kmalu? Kdaj? »Kmalu« pravite že par tednov.

Šuj Ta: Od vas nisem zahteval nobenih novih podpisov. Samo vprašal sem vas, ali bi se pridružili mojemu projektu, če bi sem moja sestrična vrnila.

GOSPOD ŠU FU: Tisočkrat sem vam že rekel, da se z vami ne bom pogovarjal o ničemer več, z vašo sestrično pa o vsem. Ampak vi bi takšen pogovor, zgleda, radi preprečili.

Šuj Ta: Nič več.

GOSPOD ŠU FU: Kdaj se bova potem lahko pogovorila?

Šuj Ta (*negotovo*): Čez tri mesece.

GOSPOD ŠU FU (*jezno*): Potem bom čez tri mesece tudi podpisal.

Šuj Ta: Ampak do takrat je treba vse pripraviti.

GOSPOD ŠU FU: Vse lahko pripravite, Šuj Ta, če ste prepričani, da bo vaša sestrična tokrat res prišla.

Šuj Ta: Gospa Mi Ci, boste zagotovili policiji, da lahko tovarno preselim v vaše prostore?

LASTNICA: Sigurno, če mi prepustite svojega sodelavca. Že nekaj tednov vam je znano, da je to moj pogoj. (*Gospodu Šu Fujju.*) Mladi mož je v poslovnih zadevah tako spreten in jaz rabim upravnika.

Šuj Ta: Sigurno razumete, da ravno zdaj ne morem brez gospoda Jang Suna, ker imam toliko težav in ker sem zadnje čase tako šibkega zdravja! Od vsega začetka sem bil pripravljen, da vam ga prepustim, ampak ...

LASTNICA: Ja, ampak!

Premor.

Šuj Ta: Prav, jutri se bo oglasil v vaši pisarni.

GOSPOD ŠU FU: Veseli me, da ste se končno odločili za ta korak, Šuj Ta. Če se bo gospodična Šen Te zares vrnila, bi bila prisotnost tega mladega moškega tukaj skrajno kočljiva reč. Kot vemo, je imel svoj čas nanjo precej nezdrav vpliv.

Šuj Ta (*se prikloni*): O tem ni dvoma. Oprostite mi, da sem tako dolgo odlašal glede obeh zadev, tako glede moje sestrične Šen Te kot gospoda Jang Suna, to se za pravega poslovneža ne spodobi. Ampak nekoč sta si bila zelo blizu.

LASTNICA: Oproščeno.

Šuj Ta (*pogleda proti vratom*): Prijatelja moja, zdaj pa spravimo to zadevo pod streho. V tej nekoč majhni

in bedni prodajalni, kjer so reveži iz te četrti kupovali tobak dobre Šen Te, zdaj mi, njeni prijatelji, sklepamo, da bomo ustanovili dvanajst lepih prodajaln, v katerih se bo v prihodnosti prodajal dober tobak Šen Te. Slišal sem, da me ljudje dandanes kličejo tobačni kralj iz Sečuana. Dejansko pa sem to firmo vodil samo in izključno v interesu moje sestrične. Ostala bo njej in njenim otrokom in otrokom njenih otrok.

Od zunaj se slišijo zvoki množice. Vstopijo Sun, Vang in policaj.

POLICAJ: Gospod Šuj Ta, na žalost moram zaradi izredno napetega stanja v četrti raziskati ovadbo iz vaše lastne firme, po kateri naj bi vi vaši sestrični, gospodični Šen Te, odvzeli prostost.

Šuj Ta: To ni res.

POLICAJ: Gospod Jang Sun tule je pričal, da je iz sobe za vašo pisarno slišal jok, ki je lahko samo jok osebe ženskega spola.

LASTNICA: To je bedarija. Jaz in gospod Šu Fu sva priča, da se tule ni jokalo, in midva sva tako ugledna meščana, da v najine izjave policija težko podvomi. Mi tule mirno kadimo svoje cigare.

POLICAJ: Žal imam pooblastilo, da inšpiciram omenjeno sobo.

Šuj Ta odpre vrata. Policaj se prikloni in stopi na prag. Pogleda noter, potem se obrne in nasmehe.

POLICAJ: Tule dejansko ni žive duše.

SUN (*ki je stopil zraven njega*): Ampak slišal sem jok! (*Pogleda mizo, pod katero je Šuj Ta stlačil sveženj. Steče tja.*) Tega prejele še ni bilo tule! (*Odpre sveženj, pokaže Šen Tejine obleke itd.*)

VANG: To so Šen Tejine stvari! (*Steče k vratom in zavpije ven.*) Tule smo odkrili njene obleke.

POLICAJ (*vzame stvari*): Izjavili ste, da je vaša sestrična odpotovala. Pod vašo mizo pa smo našli skrito culo z njenimi stvarmi. Kje je punca dosegljiva, gospod Šuj Ta?

Šuj Ta: Ne vem za njen naslov.

POLICAJ: To je nerodna reč.

KLICI IZ MNOŽICE: Našli so Šen Tejine stvari! Tobačni kralj je punco ubil in se je znebil!

POLICAJ: Gospod Šuj Ta, prosim vas, da greste z mano na postajo.

Šuj Ta (*se prikloni lastnici in gospodu Šu Fujju*): Prosim, da mi oprostite ta škandal, draga gospa in gospod. Ampak

v Sečuanu so še sodniki. Prepričan sem, da se bo v kratkem vse razjasnilo.
Odide ven pred policajem.
VANG: Zgodil se je podel zločin!
SUN (*zaprepaden*): Ampak tam je nekdo jokal!

MEDIGRA
VANGOVO PRIBEŽALIŠČE
Glasba. Prodajalcu vode se še zadnjič v sanjah prikažejo bogovi. Zelo so se spremenili. Znaki dolgega romanja, globoke izčrpanosti in vseh mogočih hudih doživetij na njih so očitni. Enemu so zbili klobuk z glave, drugi je pustil nogo v pasti za lisice in vsi so bosí.

VANG: Končno ste se prikazali! Strašne stvari se dogajajo v Šen Tejini trafiki, presvetli! Šen Te je že pred nekaj meseci spet odpotovala! Bratranec pa si je vse prilastil! Danes je bil aretiran. Govori se, da jo je ubil, ker je hotel njeno prodajalno zase. Ampak tega ne verjamem, ker se mi je v prikazala v sanjah in mi povedala, da jo je bratranec ugrabil. Oh, presvetli, takoj se morate vrniti in jo poiskati.
PRVI BOG: To je grozljivo. Vse naše iskanje je bilo zaman. Malo dobrih ljudi smo našli, in če smo jih že našli, niso živeli človeka vrednega življenja. Že smo sklenili, da se bomo držali Šen Te.
DRUGI BOG: Če je še vedno dobra!
VANG: To je sigurno, samo izginila je!
PRVI BOG: Potem je vse izgubljeno.
DRUGI BOG: Brzdaj se.
PRVI BOG: Kaj se bom brzdal? Konec je z nami, če je ne bomo našli! V kakšnem svetu smo se to znašli, povsod sama beda, nizkotnost in zahrbtnost! Celo dežela nam je obrnila hrbet. Lepa drevesa so obglavile žice in onstran gora je videti gromozanske oblake dima in slišati hrumenje topov in nikjer nobenega dobrega človeka, ki bi mu zneslo!
TRETJI BOG: Ah, prodajalec vode, naše zapovedi so, zgleda, smrtonosne! Bojim se, da bo treba prečrtati vse moralne predpise, ki smo jih napisali. Ljudje imajo samo z golim preživetjem dela čez glavo. Dobri nameni jih privedejo na rob prepada, dobra dejanja pa jih potisnejo čez. (*Drugima dvema bogovoma.*) Na tem svetu ni mogoče živeti, to morata sprevideti!

PRVI BOG (*ostro*): Ne, ljudje so ničvredni!
TRETJI BOG: Ker je svet premrzle!
DRUGI BOG: Ker so ljudje prešibki!
PRVI BOG: Dostojanstveno, ljuba moja, dostojanstveno! Brata, ne smemo obupati. Enega smo vendar našli, ki je bil dober in ni postal slab, samo izginil je. Hitro ga poiščimo. Eden je dovolj. Kaj nismo rekli, da bo vse še dobro, če najdemo vsaj enega, ki zdrži na tem svetu, vsaj enega!
Hitro izginejo.

10
SODNA DVORANA
V skupinah: gospod Šu Fu in lastnica. Sun in njegova mati. Vang, mizar, dedek, ta mlada prostitutka, starčka. Šin. Policaj. Svakinja.

STARI: Preveč moči ima.
VANG: Dvanajst novih prodajaln namerava odpreti.
MIZAR: Kako naj sodnik izreče pravično sodbo, če sta prijatelja obtoženega, brivec Šu Fu in lastnica Mi Ci, njegova prijatelja?
SVAKINJA: Včeraj so ljudje videli, kako je Šin v imenu gospoda Šuj Taja prinesla sodniku v kuhinjo debelo gos. Mast se je iz košare prav cedila.
STARI (*Vangu*): Nikoli več ne bojo našli naše uboge Šen Te.
VANG: Ja, samo bogovi lahko odkrijejo resnico.
POLICAJ: Tišina! Sodniki so tukaj.
Vstopijo trije bogovi v sodniški opravi. Medtem ko gredo ob rampi do svojih sedežev, je slišati njihov šepet.
TRETJI BOG: Prišlo bo na dan. Certificati so zelo slabo ponarejeni.
DRUGI BOG: In čudno se jim bo zdelo, da je sodnika tako na hitro zvalo v želodcu.
PRVI BOG: Ne, to se pač zgodi, če poješ pol goske.
ŠIN: Novi sodniki so!
VANG: In to zelo dobri!
Tretji bog, ki gre zadnji, ga sliši, se obrne in se mu nasmehne. Bogovi sedejo. Prvi bog udari s kladivom po mizi. Policaj privede v dvorano Šuj Taja, ki ga ljudje pozdravijo z žvižganjem, ampak on vseeno hodi v gosposki drži.
POLICAJ: Pripravite se na presenečenje. Ni prišel sodnik Fu Ji Čeng. Ampak tudi novi sodniki ne delujejo zelo strogi.

Šuj Ta zagleda bogove in se onesvesti.
TA MLADA PROSTITUTKA: Kaj pa je to? Tobačni kralj je padel v nezavest.
SVAKINJA: Ja, ko je zagledal nove sodnike!
VANG: Zgleda, da jih pozna! Nič mi ni jasno.
PRVI BOG: Ste vi veletrgovec s tobakom Šuj Ta?
ŠUJ TA (*zelo šibko*): Ja.
PRVI BOG: Obtoženi ste, da ste se znebili svoje rodne sestrične, gospodične Šen Te, da bi si prilastili njeno trgovino. Priznate svojo krivdo?
ŠUJ TA: Ne.
PRVI BOG (*lista po aktih*): Najprej bomo lokalnega policista izprašali o tem, kakšen je tukaj sloves obtoženca in njegove sestrične.
POLICAJ (*stopi naprej*): Gospodična Šen Te je bila punca, ki se je hitro prikupila vsem ljudem, živela je in pustila živeti, kot se pač reče. Gospod Šuj Ta pa je mož principov. Gospodičnina dobrosrčnost ga je kdaj pa kdaj prisilila k strogim ukrepom. Vendar je v nasprotju s punco zmeraj ravnal v skladu z zakonom, gospod. Razkrinkal je zmikavtsko bando ljudi, ki jim je njegova zaupljiva sestrična ponudila streho nad glavo, in v nekem drugem primeru je Šen Te v zadnjem trenutku obvaroval pred čistim krivim pričanjem, gospod Šuj Ta je meni poznan kot spoštovanja vreden meščan, ki spoštuje zakone.
PRVI BOG: So tukaj še drugi ljudje, ki bi radi pričali, da obtožencu ni mogoče pripisati grozodejstva, ki mu je očitano?
Gospod Šu Fu in lastnica stopita naprej.
POLICAJ (*prišepne bogovom*): Gospod Šu Fu, zelo vpliven gospod!
GOSPOD ŠU FU: Gospod Šuj Ta je v mestu poznan kot ugleden poslovnež. Je podpredsednik trgovske zbornice in v svoji četrti bo kmalu postal član arbitražnega sodišča.
VANG (*zakliče vmes*): Ker vi tako hočete! Vi trgujete z njim.
POLICAJ (*šepetaje*): Sumljiv tip!
LASTNICA: Kot predsednica društva za socialno in zdravstveno varstvo bi rada sodišču sporočila, da gospod Šuj Ta ne samo, da bo številnim ljudem v svojih tobačnih podjetjih omogočil najboljše delovne prostore, kar si jih lahko zamislite, svetle in zdrave, ampak da tudi našemu domu invalidov redno donira sredstva.

POLICAJ (*šepetaje*): Gospa Mi Ci, tesna prijateljica sodnika Fu Ji Čenga!
PRVI BOG: Ja, ja, ampak zdaj moramo slišati tudi, če bi rad kdo o obtožencu povedal tudi kaj malo manj ugodnega.
Naprej pridejo Vang, mizar, ostareli par, brezposelni, svakinja, ta mlada prostitutka.
POLICAJ: Vsi lokalni izmečki!
PRVI BOG: No, kaj veste o splošnem vedenju Šuj Taja?
KLICI (*vse povprek*): Uničil nas je! Mene je izsiljeval! Nas je speljal na kriva pota! Izkoriščal je pomoči potrebne! Lagal! Goljufal! Moril!
PRVI BOG: Obtoženi, kaj boste odgovorili na to?
ŠUJ TA: Nič drugega nisem naredil, kot da sem svoji sestrični rešil golo eksistenco, gospod. Prišel sem samo, če se je pojavila nevarnost, da izgubi svojo malo prodajalno. Trikrat sem moral priti. Nikoli nisem nameraval ostati. Razmere so me prisilile v to, da sem nazadnje ostal. Ves čas sem se na vse kriplje trudil. Moja sestrična je bila priljubljena, jaz pa sem opravljal umazano delo. Zato me sovražijo.
SVAKINJA: Tako je. Vzemite našega fanta, gospod! (*Šuj Taju.*) Ne bom govorila o žakljih.
ŠUJ TA: Zakaj ne? Zakaj ne?
SVAKINJA (*bogovom*): Šen Te nam je dala streho nad glavo, on pa nas je dal aretirati.
ŠUJ TA: Kradli ste pecivo!
SVAKINJA: Zdaj se dela, kot da mu je mar za pekovo pecivo! Prodajalno je hotel imeti zase!
ŠUJ TA: Prodajalna ni bila zavetišče, vi egoisti!
SVAKINJA: Ampak mi nismo imeli kam iti!
ŠUJ TA: Preveč vas je bilo!
VANG: In tale dva tule! (*Pokaže na stara dva.*) Sta bila tudi onadva preveč egoistična?
STARI: Vse svoje prihranke sva vložila v Šen Tejino prodajalno. Zakaj si naju spravil ob najino prodajalno preprog?
ŠUJ TA: Ker je hotela moja sestrična nekemu pilotu pomagati, da bi letel. Moral sem zrihtati denar!
VANG: To je mogoče hotela ona, ti pa si hotel donosno službo v Pekingu. Prodajalna za tebe ni bila dosti dobra.
ŠUJ TA: Najemnina je bila previsoka!
ŠIN: To lahko jaz potrdim.
ŠUJ TA: In moja sestrična ni imela blage veze o poslu.

ŠIN: To tudi! Poleg tega je bila zaljubljena v pilota.
ŠUJ TA: Ne bi smela ljubiti?
VANG: Aja! Zakaj pa si jo potem skoraj prisilil, da bi se poročila z moškim, ki ga ne ljubi, s telim brivcem tule?
ŠUJ TA: Moški, ki ga je ljubila, je bil baraba.
VANG: Tisti tamle? (*Pokaže na Suna.*)
SUN (*skoči pokonci*): In ker je bil baraba, si ga sprejel v svojo pisarno!
ŠUJ TA: Da bi se poboljšal! Da bi se poboljšal!
SVAKINJA: Da bi iz njega naredil priganjača!
VANG: In ko se je tako poboljšal, ga nisi potem prodal tisti tamle? (*Pokaže na lastnico.*) Vse je naokrog raztrobila!
ŠUJ TA: Ker mi je svoje prostore obljubila samo pod pogojem, da ji bo žgečkal kolena!
LASTNICA: Laž! Niti besedice več o mojih prostorih!
Z vami nočem nobenih opravkov več, morilec!
(*Užaljeno odvihra.*)
SUN (*odločno*): Gospodje, zanj bi rad zastavil dobro besedo!
SVAKINJA: Kako da ne. Pri njem si zaposlen.
BREZPOSELNI: On je hud priganjač, najhujši od vseh.
Pokvarjen je, do amena je pokvarjen.
SUN: Gospodje, obtoženi je mogoče iz mene naredil marsikaj, ampak morilec pa vseeno ni. Nekaj minut prej, preden je bil aretiran, sem iz sobe za prodajalno slišal Šen Tejin glas!
PRVI BOG (*hlastno*): Torej je bila živa? Natančno nam poročaj, kaj si slišal!
SUN (*zmagovito*): Jok, gospodje, jok!
TRETJI BOG: In si ga prepoznal?
SUN: Kako da ne. Poznam njen glas.
GOSPOD ŠU FU: Ja, dostikrat si jo sam spravil v jok!
SUN: In vseeno sem jo osrečil. Potem pa jo je hotel tale (*Pokaže na Šuj Taja.*) prodati tebi.
ŠUJ TA (*Sunu*): Ker je ti nisi ljubil!
VANG: Ne: zaradi denarja!
ŠUJ TA: Ampak za kaj sem pa rabil ta denar, gospodje? (*Sunu.*) Ti si hotel, da žrtvuje vse svoje prijatelje, brivec pa je ponudil svoje hiše in svoj denar za pomoč revežem. Tudi zato, da je lahko delala dobro, se je morala zaročiti z brivcem.
VANG: Zakaj pa ji nisi takrat dovolil, da bi delala dobro, ko je bil podpisan masten ček? Zakaj si Šen Tejine prijatelje nagnal v tiste plesnive podrtije, v svojo tobačno tovarno, tobačni kralj?

ŠUJ TA: To je bilo za otroka!
MIZAR: In moji otroci? Kaj si naredil z mojimi otroki?
Šuj Ta molči.
VANG: Zdaj si pa tiho kot rit! Bogovi so Šen Te dali prodajalno kot majhen vir dobrote. In zmeraj je hotela delati dobro, ampak si zmeraj prišel ti in ji to preprečil.
ŠUJ TA (*ves iz sebe*): Ker bi vir drugače usahnil, ti kreten.
ŠIN: To je res, gospodje!
VANG: Kakšno korist pa ima vir, če iz njega ne moreš črpati?
ŠUJ TA: Dobra dela pomenijo propad!
VANG (*divje*): Ampak slaba dela pa pomenijo dobro življenje, kaj? Kaj si naredil z dobro Šen Te, ti slab človek? Koliko dobrih ljudi sploh obstaja, presvetli? Ampak ona je bila dobra! Ko mi je tisti tamle uničil roko, je hotela pričati za mene. Zdaj pa pričam jaz za njo. Dobra je bila, prisežem. (*V prisego dvigne roko.*)
TRETJI BOG: Kaj pa imaš na roki, prodajalec vode? Čisto trda je.
VANG (*pokaže na Šuj Taja*): On je kriv, samo on! Ona mi je hotela dati denar za zdravnika, potem pa je prišel on. Ti si bil njen smrtni sovražnik!
ŠUJ TA: Bil sem njen edini prijatelj!
VSI: Kje pa je?
ŠUJ TA: Odpotovala je.
VANG: Kam pa?
ŠUJ TA: Ne povem!
VSI: Zakaj pa je odpotovala?
ŠUJ TA (*zakriči*): Ker bi jo vi drugače raztrgali!
Nastopi nenadna tišina.
ŠUJ TA (*se pogrezne v svoj stol*): Ne morem več. Vse bom razjasnil. Če izpraznite dvorano in notri ostanejo samo sodniki, bom nekaj priznal.
VSI: Priznal bo! Zlomil se je!
PRVI BOG (*udari s kladivom po mizi*): Dvorana naj se sprazni.
Policaј prazni dvorano.
ŠIN (*med odhajanjem, smeje*): To bojo debelo gledali!
ŠUJ TA: So zunaj? Vsi? Ne morem biti več tiho. Spoznal sem vas, presvetli!
DRUGI BOG: Kaj si naredil z našim dobrim človekom iz Sečuana?
ŠUJ TA: Potem mi dovolite, da priznam grozljivo resnico, jaz sem vaš dobri človek! (*Si sname masko in strga obleko, tam stoji Šen Te.*)

DRUGI BOG: Šen Te!
ŠEN TE: Ja, jaz sem. Šuj Ta in Šen Te, oboje sem jaz.
Vaš nekdANJI ukaz
Naj bom dobra in vseeno živim
Me je kot strela raztrgal na dvojce. Ne
Vem, kako to: nisem mogla
Biti dobra do drugih istočasno kot do sebe.
Da bi pomagala drugim in sebi, je bilo zame pretežko.
Ah, vaš svet je naporen! Prevelika stiska, prevelik obup!
Roko, ki jo ponudiš revežu
Ti jo takoj izruva! Kdor pomaga izgubljenim
Je sam izgubljen! Ker kdo se lahko
Dolgo upira hudobiji, če umre, kdor ne je mesa?
Kje naj bi vzela vse, kar so rabili? Samo
Od sebe! Ampak potem sem popustila! Breme dobrih namenov
Me je pritisnilo ob tla. Če pa sem zakrivila krivico
Sem mogočna hodila naokrog in jedla dobro meso!
Nekaj je hudo narobe s tem vašim svetom. Zakaj
Je za hudobijo predvidena nagrada in zakaj dobrega človeka čakajo
Tako stroge kazni? Ah, nisem mogla
Da se ne bi razvajala! In nekeje v sebi sem
Vedela tudi nekaj skrivnostnega, ker me je krušna mati
Namazala z vsemi žavbami iz obcestnega jarka! Od njih se mi je
Izostrilo oko. Ampak sočutje
Me je tako bolelo, da me je spričo bede
takoј popadla volčja jeza. Potem
Sem začutila, kako se spreminjam
In kako so se mi usta spremenila v gobec. Kot pepel v ustih
Je imela okus dobra beseda. In vseeno
Sem hotela biti angel tem predmestjem. Poklanjala
Sem z užitkom. En srečen obraz
In že sem hodila kot po oblakih.
Obsodite me: vse, kar sem zakrivila
Sem naredila, da bi pomagala svojim sosedom
Da bi ljubila svojega ljubega in
Da bi pred pomanjkanjem rešila svojega malega sina.
Za vaše velike načrte, bogovi
Sem bila jaz, ubogi človek, premajhna.
PRVI BOG (*čisto zaprepaden*): Ne govori več, nesrečnica!
Kaj naj si zdaj mislimo, ko pa smo tako veseli, da smo te spet našli!

ŠEN TE: Jaz pa vam moram še povedati, da sem jaz tisti hudobni človek, o mojih zločinih so poročali vsi tisti ljudje.
PRVI BOG: Dobri človek, o katerem so vsi poročali same dobre stvari!
ŠEN TE: Ne, tudi hudobni!
PRVI BOG: Nesporazum! Nekaj nesrečnih pripetljajev. Nekaj sosedov brez srca! Malo preveč so zagreti!
DRUGI BOG: Ampak kako naj živi naprej?
PRVI BOG: Ona to zmore! Močna oseba je in dobro grajena in zelo trpežna.
DRUGI BOG: A nisi slišal, kaj je rekla?
PRVI BOG (*hlastno*): Zmedene reči, zelo zmedene!
Neverjetne, zelo neverjetne! Naj priznamo, da so naše zapovedi smrtonosne? Naj se odrečemo svojim zapovedim? (*Zagrizeno.*) Nikoli! Naj se svet spremeni? Kako? Kdo ga bo? Ne, vse je v redu. (*Hitro udari s kladivom po mizi.*)
In zdaj
(*Na njegov znak se oglasi glasba. Vse se rožnato razsvetli.*)
Vrnimo se. Ta mali svet
Nas je očaral. Njegove radosti in bridkosti
So nas poživile in razžalostile. Vseeno
Se bomo tam nad ozvezdji z veseljem
Spominjali tebe, Šen Te, dobrega človeka
Ker si priča našemu duhu tu spodaj
V hladnem mraku nosiš majhno luč.
Zbogom, bodi dobro!
Na njegov znak se razpre strop. Navzdol se spusti rožnat oblak. Z njim se bogovi zelo počasi odpeljejo navzgor.
ŠEN TE: O, ne no, presvetli! Ne odhajajte! Ne zapustite me! Kako naj dobrima starčkoma pogledam v oči, izgubila sta svojo prodajalno, in prodajalcu vode s trdo roko? In kako naj se branim brivca, ki ga ne ljubim, in Suna, ki ga ljubim? In moje telo je blagoslovljeno, kmalu bo moj mali sinko tu in bo hotel jesti? Ne morem ostati tule! (*Kot v preganjavici pogleda proti vratom, skozi katera bodo vstopili njeni mučitelji.*)
PRVI BOG: Ti to zmoreš. Samo dobra bodi in vse bo dobro!
Vstopijo priče. Začudenі gledajo, kako sodniki lebdijo na svojem roza oblaku.
VANG: Dokažite svoje spoštovanje! Bogovi so se prikazali med nami! Trije od najvišjih bogov so prišli v Sečuan, da bi poiskali dobrega človeka. Že so ga našli, ampak ...

PRVI BOG: Nič ampak! Tukaj je!

Vsi: Šen Te!

PRVI BOG: Ni umrla, samo skrila se je. Ostala bo med vami, dobri človek!

ŠEN TE: Ampak bratranca tudi rabim!

PRVI BOG: Ne preveč pogosto!

ŠEN TE: Vsaj enkrat na teden!

PRVI BOG: Enkrat na mesec bo dovolj!

ŠEN TE: O, ne odhajajte, presvetli! Nisem še vsega

povedala! Nujno vas rabim!

BOGOVI (*pojejo tercet izginjajočih bogov na oblaku*):

Žal ne moremo ostati

Več kot nekaj bežnih ur:

Ne dolgo daru opazovati

Se dr'gač lepota mu pokur'.

Sence mečejo telesa

Vaša v zlate luči soj

Dovolite nam v nebesa

Vrnimo se v neobstoj.

ŠEN TE: Na pomoč!

BOGOVI:

Pustite nam, ker je iskanje mimo

Oditi hitro in zarana!

Te častimo, te častimo

Dobri človek iz Sečuana!

Medtem ko Šen Te obupano razpre roke za njimi, zgoraj izginejo, smehljajo se in mahajo.

EPILOG

Pred zastor stopi igralec in se opravičujoče obrne na gledalce z epilgom.

IGRALEC:

Predragi gostje, to smo vas namučili

Saj vemo, da nismo prav zaključili.

Pred nami je bila legenda zala.

Med nami, se je bolj slabo končala.

Še sami razočarani smo in potrti

Zastor je zaprt in toliko vprašanj odprtih.

Pri čemer se pri nas po vaše skače

Da se le vi počutite domače.

Edine naše prošnje, prosim, ne odbite:

Še bankrotiramo, če nas ne priporočite.

Morda se nam od groze nič ni posvetilo

Se pač zgodi. Kje je naše novo oznanilo?

Ga nismo mogli najti, niti za denar.

Naj bo drugačen človek? Svet? Katera stvar?

Mogoče rabimo bogove nove? Ali sploh nobenih?

Čisto smo na tleh in ne samo zgubljeni!

Edina rešitev iz te godlje bi bila:

Da bi vi sami razmislili nemudoma

Na kak način dobremu človeku lahko

K dobremu koncu pripomoremo.

Predragi gostje, poiščite si konec sami!

Sigurno je kak dober tu nekje med nami!

→ ALTERNATIVNI EPILOG

Gledalec, vedi, Sečuana glavno mesto

Kjer lahko si dober in prideš na cesto

Ne obstaja več. Je moralo propasti.

Veliko jih je še podobnih, kjer zlasti

Za dobro delo te snede prva kača

Zločin pa se tam prav pošteno splača.

Gledalec, če sam v takem mestu živiš

Ga hitro spremeni, preden se požreti pustiš!

Ni večje sreče je na zemlji zdaj

Kot da dober si in delaš dobro – kdaj pa kdaj.

Konec

FOTOGRAFIJE Z VAJ

Fotograf Damjan Švarc

Jure Henigman

Tina Potočnik

Jana Zupančič, Gaber K. Trseglav, Jure Henigman, Lotos Vincenc Šparovec, Judita Zidar, Branko Jordan, Jožica Avbelj, Tina Potočnik, Anja Drnovšek, Boris Cavazza

Jure Henigman, Jožica Avbelj, Jana Zupančič, Boris Cavazza

Jure Henigman

Branko Jordan, Jana Zupančič, Jure Henigman, Jožica Avbelj, Boris Cavazza

Jure Henigman, Gaber K. Trseglav, Lotos Vincenc Šparovec

Branko Jordan, Anja Drnovšek, Lotos Vincenc Šparovec

Judita Zidar, Jure Henigman, Gaber K. Trseglav, Jana Zupančič, Lotos Vincenc Šparovec, Jožica Avbelj, Tina Potočnik, Boris Cavazza

Jure Henigman, Jana Zupančič, Branko Jordan, Judita Zidar

Tina Potočník

Tina Potočník

NAGRADE KOMEDIJA PREVARE VELIKA NAGRAJENKA DNEVOV KOMEDIJE 2015

ŽLAHTNI KOMEDIJANT 2015

GAŠPER TIČ za številne igralske preme v uprizoritvi *Prevare* v produkciji MGL in za vlogo Oberlajtnanta Lukáša v uprizoritvi *Švejk* v produkciji MGL in Gledališča Koper

Gašper Tič z izjemnim komedijskim darom zlahka preigrava pahljačo povsem različnih vlog. Z lahkoto izstopa iz dramskega gradiva in neposredno nagovarja publiko s spretnimi improvizacijskimi prebliski. Čut za komičnost virtuožno izraža tudi skozi različne jezikovne zvrsti in sloge, kar njegove like v obeh uprizoritvah še dodatno oplemeniti.

Fotografinja Barbara Čeferin

ŽLAHTNI REŽISER 2015

JAKA IVANC za uprizoritev *Prevare* v produkciji MGL

Jaka Ivanc vzpostavi natančen in duhovit režijski rokopis, ki ga spretno izrabi za moderno uprizarjanje replike *commedie dell'arte*. Njegov avtorski kod pri tem ne ostaja linearen, temveč omogoča razgibane prehode med tekstom in improvizacijo, med odrom in zaodrmjem. Gledališki svet postane eden izmed glavnih elementov komičnega, v središču pa vendarle ostaja igralec kot osebnost, na katerega se nizajo številni raznovrstni in kontrastni dramski liki.

ŽLAHTNA KOMEDIJA 2015

PREVARE Jere Ivanc v režiji Jake Ivanca in produkciji MGL

Prevare so celostna komična mojstrovina. Izjemno gledališko besedilo Jere Ivanc se navdihuje po antični komediji, hkrati pa ohranja živo vez z današnjim časom. *Prevare* odlikujejo inventivna režija, homogen in uigran igralski ansambel, razkošna in duhovita likovna zasnova ter živa glasba. Šest igralcev v hipnih transformacijah preigra štirinajst različnih zahtevnih vlog, ki v interakciji z občinstvom vzbujajo smeh in zadovoljstvo. *Prevare* s svojo žlahtnostjo zlahka zapeljejo in prevarajo tudi najbolj zahtevnega gledalca.

ŽLAHTNA KOMEDIJA PO IZBORU OBČINSTVA 2015

PREVARE Jere Ivanc v režiji Jake Ivanca
in produkciji MGL

PETRA ROJNIK

(1972–2015)

PETRA!

Spet je odšel nekdo, ki bi moral ostati. Petra Rojnik je bila pametna, ekstravagantna, talentirana oseba. Bila je strastna mama, odlična igralka, dobra prijateljica. Lepa navznoter in lepa na pogled. Privlačna, topla, skuštrana, presenetljiva. Svetovljanka. Ikona. Drugačna. Prava in resnična umetnica. Pogovor z njo je bil zanimiv.

Niti ene slabe reči v zvezi s Petro se ne spomnim. Bila je tudi pogumna in duhovita. In: zelo mlada. Naročila je, naj se ob slovesu ne jočemo. Če sem uspela brez prekinitve prebrati prve vrstice, potem dobro. V nasprotnem primeru mi, draga pogumna prijateljica, oprosti. Žalost bom skušala pretopiti v jezo. Tri leta in več te že pogrešam. Pogrešam te vsakič, ko pripravljamo zasedbo. Čisto v vsaki igralski zasedbi te pogrešam. In nikoli te ne bom nehala. Se spomniš, kako sva se pogovarjali na začetku zdravljenja? »Ne skrbi, nobena nova tako zelo odštekana igralka se tačas ne bo rodila. In tisto, kar je samo zate, bo počakalo.«

Ljuba Petra. Še naprej se bom vsak dan spomnila nate. In v teatru te bomo še naprej in nepreklicno pogrešali. Ti se zdaj ne spreminjaš. Čisto preprosto – zgolj manjkaš. Čeprav uvodni, je moj govor zelo osebne narave. Tako pač čutim. Ni mi do oficialnosti. Upam oziroma verjamem, da ti je tako prav. Ostajaš z nami.

Draga, spoštovana gospa Helena in gospod Franc! V svojem in v imenu vseh kolegov vama izrekam globoko sožalje. Želimo vama zdravje in moč za uresničenje vsega, kar je s Petrinim odhodom prešlo na vaju. Iskreno sožalje tudi tebi, Miha, in vsem članom družine, ki ste bili Petri najbližje in zdaj žalujete.

Tebi, dragi Kolja Tito, pa želim, da bi živel tako zelo zelo zelo dolgo, da bi se spomin na mamo imel čas pretopiti v rožo sončnico.

Barbara Hieng Samobor

O PETRI GOVORIMO, KADAR GOVORIMO O LJUBEZNI

Povedala vam bom zgodbo. Ljubezensko zgodbo. Leta 2004 smo v Gleju imeli premiero predstave *Delirij v dvoje* Eugèna Ionesca. Petra Veber je delala scenografijo. Na premiero so prišli Vsi: Sebastijan Horvat, Maks Soršak, Miha, Petrin brat, Petra Rojnik. Takrat smo vsi redno hodili na premiere drug drugega in se po njih dolgo pogovarjali. To je bilo zelo pomembno. Sedeli smo in debatirali o dvojini, parih, odnosih, vezah, dolgih zakonih, ljubezni, navezanosti, kaj pravzaprav je ljubezen. Bili smo neskončno pametni. Naenkrat smo ugotovili, da sta se Petra in Miha malo umaknila. Bog ve, kako dolgo jih nismo opazili, zatopljeni v filozofiranje. Bila sta še tam, ampak ne več z nami. Medtem ko smo mi na veliko nakladali o ljubezni, se je ta v drugem planu zares dogajala. Sploh se ne spomnim, ali sta se pred tem že poznala. Mogoče sta se srečevala. Naenkrat sta izginila in ju ni bilo dva dni, ali tri. Domišljija mi včasih premaga spomin. Ko sta se spet prikazala, sta bila zaljubljena, lepa, čupasta, suha in šašava. Par mesecev pozneje sta bila že poročena. Absolutno sta se nam zdela premlada, da bi to bilo res, saj se vendar to ne dela tako. Zakon je resna stvar. Obstajajo pravila. To ni igra. Ali pač? Tako je nekaj let pozneje nastala predstava *O čem govorimo, kadar govorimo o ljubezni*. Zdelo se mi je, da s to punco moram delati. Že prej se mi je zdelo, ko sem jo gledala v Sebastijanovih predstavah, da bi mu jo rada ukradla. Ampak tokrat je to bilo nujno, ker sem bila prepričana, da ona o ljubezni ve nekaj, česar mi drugi še ne.

Ivana Djilas

HVALA, PETRA! DA SI BILA Z NAMI!

Hvala za ... kar si me naučila – o marsičem, veliko o svojosti. In o borbi – na koncu, ko nisi bila samo Petra, ampak – kot bi rekli Italijani – La Pietra – skala! Moj poklon. Hvala, ne skrbi in si spočij, zagotovo se nekoč, nekje spet srečava.

Vidim Tvoje skuštrane, obarvane lase.

Nasmeh Tvoj in velike oči.

In veliko srce.

Podobe skupnih dni.

Podobe smo.

Svet in mi vsi.

Privid slovesa vsako še močnejše osvetli.

In sveta podobo spremeni;

tedni dežne kaplje solze so,

da boli ... nebo.

V vsaki Ti si ... kraj in čas

Tvoja sta naenkrat daleč stran od nas.

Ko naš čas žalostne premaga dni,

nakloni nam moči

živeti s tem, kar videlo srce je, ne oči.

Podobe smo.

In kot podobe smo minljivi,

vsaka, kot spomin, blede,

a izza njih smo večno skupaj, večno živi,

vežejo nas trdnejše od zemeljskih vezi.

Gašper Tič

3. 3. 2015

DRAGA PETRA,

ne vem. Ne vem, ali znam napisati teh nekaj besed za to neznosno žalostno priložnost, ker se mi vsaka beseda ali misel zdi napačna, približna ali prežalostna. In ničesar od tega v življenju nisi marala. Sploh pa ne žalosti oziroma patetike, kot ji rečeš ti. V enem od zadnjih SMS-jev si mi napisala, da ti »z empatijo, a hkrati neizprosno in na ful duhovit način« ne pustim, da zapadeš »v samopomilovalno patetiko«. In se mi zahvalila, ker te ne toleriram, ko se začneš »delat bogo«. Zdaj sem očitno jaz na vrsti, da odženem to patetiko.

No, poskusil bom. Glede na to, da sem ravno omenil tvoj SMS, se moram spomniti tistega, ki si mi ga napisala še v našem veselem življenjskem obdobju. Z Uršo sva pri vama z Mihom imela svoj prvi vrt in sva z vsem začetniškim zanosom posejala solato, ki je potem čakala na večerni dež. Ko sem zvečer preko SMS-ja preveril, ali pri vas dežuje, si mi odgovorila v samo najini izmišljeni savinjščini: »Čoj, tk lije, da solata po šipi trka, če lahk pride na suh!«

Spet drugič, ko si me do solz nasmejala, je bilo, ko si po dveh dneh čakanja na moj odgovor poslala kratek in jednat: »Čoj, manirlih pa glih nisi!« Seveda nisem imel izbire in sem takoj napisal odgovor.

Za vedno mi bo ostalo v spominu tudi to, kako smo nekega poletnega skoraj-že-jutra utrjeni od žura in vsega, kar sodi zraven, odšli na predspalni prigrizek in sem jaz jedel hamburger z dvojno porcijo pekočih feferonov in si ti vztrajala, da boš jedla enako kot jaz, samo brez mesa, seveda. Sredi zaspanega obedovanja sem te vprašal, če je dobro, kar si naročila, in si rekla: »Mnde pa že, ampak nism pa prepričana, ker ne samo, da ne čutim, kaj jem, ampak sploh ne čutim več ne ust ne jezika ne grla od teh feferonov.«

In še in še prigod smo skupaj doživeli. Ti, Urša, Miha in jaz. Bili smo po svoje hecna in nora četvorka, mogoče celo štiriperesna deteljica. Ne vem, zakaj je usoda tako hotela in za koga na tem čudnem svetu je bilo to potrebno, ampak v razmaku par mesecev ste vi trije zboleli za grozljivo, nezemeljsko in nečloveško boleznijo. Najprej nas je zapustila moja Urša, zdaj še ti. Razpadli smo. Kot da nekomu ni bilo prav, da smo se našli. Združeni v vsak svoji drugačnosti. V vsak svoji nepovprečnosti. Ja, mogoče nas je res povezal drugačen pogled na svet in na drugačno občutenje njegovega ustroja. Razumeli smo drug drugega in se imeli radi. Presmejali smo se veliko dni in še več noči, se mi zdi. Na žurih smo bili nepremagljivi, ostali smo vedno do zadnjega, in če je bilo treba, družno prepričevali DJ-ja, naj samo za nas še ostane, da bomo lahko plesali. Pa čeprav bi bili na plesišču samo še štirje. Ampak kdor nas pozna, ve, da smo znali napolniti še tako veliko plesišče. Ja, bili smo drugačni.

Drugačnost je bila zame ena tvojih velikih vrlin. Drugačna od drugih v življenju in drugačna tudi na odru. Bila si vedno originalna, močna, prezentna, nikoli konvencionalna, nikoli všečna. Delovala si, kot da te način igre, ki jo pri neki vlogi pričakuje večina gledalcev in celo kolegov, ni zanimala. Svoje igre nikoli nisi prilagajala temu, kar naj bi veljalo za primerno, kar naj bi zagotavljalo uspeh in kar je pričakovano kot dobro. Ni te zanimalo. Sledila si svoji viziji in notranji gotovosti, včasih tudi za ceno slave in prepoznavnosti. Nekje globoko v sebi si vedela, da recepti za uspeh in slavo ne pritičejo umetniku z veliko začetnico. Hodila si po svojih poteh, na svoj način. Zato so bile tvoje igralske stvaritve vedno drugačne, nepričakovane, sveže, včasih šokantne, za kakšnega gledalca morda celo čudne, nerazumljene in nerazumljive. Bile so avtorske in predvsem tvoje. To si upajo samo Umetniki. Vem, da bi me sedaj pogledala in v smehu dodala, da drugače se umetnosti sploh ne da delati. Ja, to si bila in boš vedno ostala. Samosvoja in drugačna.

Vedno in povsod. Vsa čast za ta pogum in to drznost.

Petra, pogrešal bom najine kave pri najinem Zajčku ali pri tebi doma na terasi. In pogrešal bom SMS-janje s tabo. Nikoli ne bom izbrisal tvojega zadnjega SMS-ja, ki si mi ga poslala samo nekaj dni pred svojim odhodom z našega sveta: »V bolnici sem. Ne vem, kdaj bom lahko sla domov.« Zdaj si verjetno na poti tja, čemur bomo morali vsi enkrat za vselej reči Dom.

No, pa mi je vendarle uspelo sestaviti nekaj besed za tvoje današnje slovo na najinem velikem odru Mestnega gledališča ljubljanskega. Mogoče res samo nekaj skromnih besed, ki nikakor ne morejo zaobjeti vsega tvojega bistva in vsega, kar sva pomenila drug drugemu. Pa saj to niti ni bil moj namen. Dovolj je, da sem dodal majhno, a iskreno iskrico v svetlobo, ki ostaja za tabo. V meni in v vseh nas.

Draga, predraga Petra, lepo potuj naprej skozi vesolje in še naprej! In, prosim te, pozdravi Uršo. Prepričan sem, da si imata veliko povedati.

Tvoj dobri prijatelj

Jaka

VLOGE V GLEDALIŠČIH

- 1998/1999** Antonin Artaud, *Curek krvi*, r. Bojan Jablanovec, Cankarjev dom
Eugène Ionesco, *Makbet* (Druga čarovnica; Spletična), r. Sebastijan Horvat,
Drama SNG Maribor
- 1999/2000** SS *Sharpen Your Senses*, r. Sebastijan Horvat, Gledališče Glej
Bertolt Brecht, *Malomeščanska svatba* (Nevestina sestra), r. Miha Golob, AGRFT
Krištof Dovjak, *Belle Paris ali Obračun v Louvru* (Atena), r. Miha Golob, AGRFT
- 2000/2001** Franca Rame, Dario Fo, *Svobodno razmerje*, Mestno gledališče Ptuj
Nevarno razmerje, r. Sebastijan Horvat, Gledališče Glej
Peter Shaffer, *Amadeus* (Konstanca Weber), r. Sebastijan Horvat, Drama SNG Maribor
- 2001/2002** Lutz Hübner, *Creeps* (Petra Kovačević), r. Rene Maurin, Mestno gledališče Ptuj
- 2002/2003** *Zgodba o O*, r. Sebastijan Horvat, Gledališče Glej
- 2003/2004** Saša Pavček, *Čisti vrelec ljubezni* (Ida), r. Dušan Jovanović, SNG Drama Ljubljana
Friedrich Dürrenmatt, *Fiziki* (Monika Stettler), r. Matjaž Berger, Slovensko mladinsko
gledališče
Fran Saleški Finžgar, Dejan Sarič, *Pod svobodnim soncem* (Irena), r. Dejan Sarič,
Gledališče Koper
- 2004/2005** Matjaž Zupančič, *Hodnik* (Nena), r. Matjaž Zupančič, SNG Drama Ljubljana
August Strindberg, *Gospodična Julija* (Kristin), r. Dušan Mlakar, Gledališče Koper
- 2005/2006** Carlo Goldoni, *Beneška dvojčka* (Rosaura), r. Dušan Mlakar, MGL
Ira Ratej, *Je to človek?* (Druga ženska; Primova sestra), r. Boris Kobal, MGL
Desa Muck, *Neskončno ljubljeni moški* (Pika), r. Boris Kobal, MGL
- 2006/2007** Joe Masteroff, John Kander, Fred Ebb, *Kabaret* (Fräulein Kost), r. Stanislav Moša, MGL
rokgre, *O čem govorimo, kadar govorimo o ljubezni* (vokal), r. Ivana Djilas, MGL
- 2007/2008** Molière, *Ljudomrznik* (Elianta), r. Samo M. Strelec, MGL
- 2008/2009** Dragica Potočnjak, *Za naše mlade dame* (Katarina), r. Tijana Zinajić, MGL
- 2009/2010** Gregor Fon, *Pes, pizda in peder* (Maša), r. Primož Ekart, MGL
- 2010/2011** David Giesemann, *Golobi* (Gerlinde Bertrand), r. Tijana Zinajić, MGL
- 2011/2012** Ödön von Horváth, *Don Juan se vrne iz vojne* (Ženska; Rokodelka; Dama; Starka),
r. Dušan Jovanović, MGL

NAGRADE

- 2001 **Prešernova nagrada (AGRFT)** za vlogo Atene v *Belle Paris ali Obračunu v Louvru* Krištofa Dovjaka,
AGRFT
- 2001 **Borštnikova nagrada za mlado igralko** za vlogo Konstance Weber v *Amadeusu* Petra Shafferja, Drama
SNG Maribor
- 2009 **Dnevnikova nagrada** za vlogo Katarine v *Za naše mlade dame* Dragice Potočnjak, MGL

Carlo Goldoni, *Beneška dvojčka* (Rosaura), režija Dušan Mlakar, MGL, 2005/2006

Na fotografiji: Petra Rojnik; foto Tone Stojko

Ira Ratej, *Je to človek?* (Druga ženska, Primova sestra), režija Boris Kobal, MGL, 2005/2006

Na fotografiji: Petra Rojnik; foto Tone Stojko

Desa Muck, *Neskončno ljubljeni moški* (Pika), režija Boris Kobal, MGL, 2005/2006
Na fotografiji: Stannia Boninsegna, Lotos Vincenc Šparovec, Petra Rojnik, Maja Šugman,
Boris Kerč; foto Tone Stojko

rokgre, *O čem govorimo, kadar govorimo o ljubezni* (vokal) režija Ivana Djilas, MGL in Društvo Familija,
2006/2007
Na fotografiji: Boštjan Gombač, Andraž Mazi, Petra Rojnik, Sergej Randjelović; foto Miha Fras

Joe Masteroff, John Kander, Fred Ebb, *Kabaret* (Fräulein Kost), režija Stanislav Moša, MGL, 2006/2007
Na fotografiji: Petra Rojnik, Matej Puc; foto Tone Stojko

Molière, *Ljudomrznik* (Elianta), režija Samo M. Strelec, MGL, 2007/2008
Na fotografiji: Gaber K. Trseglav, Petra Rojnik; foto Tone Stojko

Dragica Potočnjak, *Za naše mlade dame* (Katarina), režija Tijana Zinajić, MGL, 2008/2009

Na fotografiji: Petra Rojnik; foto Tone Stojko

Dnevnikova nagrada

Gregor Fon, *Pes, pizda in peder* (Maša), režija Primož Ekart, MGL, 2009/2010

Na fotografiji: Petra Rojnik; foto Peter Uhan

David Gieselmann, *Golobi* (Gerlinde Bertrand), režija Tijana Zinajić, MGL, 2010/2011

Na fotografiji: Gaber K. Trseglav, Petra Rojnik; foto Miha Fras

Ödön von Horváth, *Don Juan se vrne iz vojne* (Ženska, Rokodelka, Dama, Starka),

režija Dušan Jovanović, MGL, 2011/2012

Na fotografiji: Mojca Funkl, Petra Rojnik, Tjaša Železnik, Judita Zidar; foto Barbara Čeferin

Arhiv MGL

DUŠAN MORAVEC

(1920–2015)

Četudi je njegov prispevek k slovenski gledališki in literarni zgodovini neprecenljiv, je bil Dušan Moravec vselej skromen in zadržan gospod. Kot je v javnem voščilu ob njegovi devetdesetletnici zapisal Ivo Svetina, je bil to »mož, za katerega bi marsikdo rekel, da je »mož brez posebnosti«, saj se nikdar ni želel sončiti v javni pozornosti«. To je še zlasti veljalo za zadnja leta njegovega dolgega in ustvarjalnega življenja, ki jih je preživel v družbi knjig in najožjega kroga sorodnikov in prijateljev. Udeleževal se je samo skrbno izbranih dogodkov, denimo pristrčne obeležitve 50. obletnice zbirke Knjižnica MGL leta 2008, ko je v prostorih Društva slovenskih pisateljev razrezal veliko torto v obliki knjige, ali slovesne predstavitve poglobljene monografije *Življenje in delo Dušana Moravca*, ki sta jo za zbirko *Dokumenti* Slovenskega gledališkega muzeja leta 2012 uredila Vasja Predan in Ivo Svetina. Za nastanek in uveljavitev obeh zbirk je bil najbolj zaslužen prav Dušan Moravec. Toda pojdimo po vrsti.

Akademik Dušan Moravec se je rodil 4. oktobra 1920 v Ljubljani. Gledališče je za vedno vzljubil že v času tako imenovane evropeizacije slovenskega gledališča med obema vojnama, ko je bil reden gost dijaškega stojišča ljubljanske Drame. Po maturi se je vpisal na ljubljansko Filozofsko fakulteto, ob okupaciji pa študij prekinil in se vključil v delovanje Osvobodilne fronte. Del vojne je preživel v italijanskih taboriščih, del pa v NOV kot član uredništva in urednik za kulturo pri *Slovenskem poročevalcu*. Za ta časopis je med drugim ocenil tudi Molièrovega *Namišljenega bolnika* v izvedbi SNG na osvobojenem ozemlju. Po vojni je študij vestno nadaljeval ter leta 1948 diplomiral iz slovenske, jugoslovanske in primerjalne književnosti, obenem pa še leto dni vztrajal kot urednik kulture pri *Slovenskem poročevalcu*.

Na prelomu iz štiridesetih v petdeseta leta se je zapisal v zgodovino kot soustanovitelj in prvi dramaturg Mestnega gledališča ljubljanskega. Po njegovih pričevanjih sta ga z režiserjem in prvim direktorjem Jožetom Tiranom snovala že poleti 1949, ko je Mestni ljudski odbor Ljubljana v soglasju z Ministrstvom za prosveto pritrdil njunim načrtom in sklenil pristopiti k ustanovitvi novega poklicnega gledališča. Septembra istega leta je bila razpisana avdicija za umetniško osebje, na katero se je prijavilo 147 ljudi iz vse Slovenije. Izbranih je bilo enajst igralk in petnajst igralcev, ki so si začeli pridobivati gledališko izobrazbo na obveznem tečaju.

Začeli so novembra 1949 v prostorih Mestnega muzeja, kjer so si prostore delili z direktcijo gledališča, vadili pa so tudi na drugih lokacijah. Po nekaj mesecih so se končno našli prostori za lastno gledališče in ustvarjalni napor so se pomešali z delovnim zagonom. Pri gradnji gledališča so namreč sodelovali tudi njegovi umetniški sodelavci. Če so *Nevhto* Ostrovskega v režiji Marije Nablocke maja 1951 še interno igrali v ljubljanski Drami, so bile vaje in premiera za Cankarjevega *Jakoba Rudo* v režiji Jožeta Tirana decembra istega leta že na novem odru. V tem prvem obdobju gledališča je bil Dušan Moravec njegov nepogrešljivi prvi dramaturg: soustvarjal je program, urejal publikacije in koncipiral novo hišno knjižno zbirko.

Edinstvena specializirana teatrološka zbirka Knjižnica MGL, ki jo je ustanovil in urejal ob idejni in načelni podpori prvih dveh direktorjev, Jožeta Tirana in Ferda Delaka, znotraj gledališča že vse od leta 1958 deluje kot majhna, agilna in odporna založba v najtesnejšem stiku z gledališko prakso. Knjižnica MGL je nastala kot tretja hišna edicija Mestnega gledališča ljubljanskega, kjer so ob premierah že od vsega začetka izhajali tudi gledališki listi, ob zaključkih sezon pa posebni zborniki. Dramaturg Dušan Moravec je o specializirani strokovni knjižni zbirki sanjal več let, toda veliko težavo so pomenile finance, saj si ni bilo mogoče predstavljati, da bi denar za knjige črpali iz že tako skromnega proračuna gledališča.

Založniško podjetje znotraj gledališča je steklo, ko se je iznajdljivi inspicient Lucijan Orel domislil »služenja« z inserati, toda denarja, ki so ga navrglilični slikovni oglasi na zadnjih straneh prvih zvezkov zbirke, je bilo dovolj le za kritje tiskarskih stroškov. Zaradi finančnih zagat je bilo nujno biti skromen in iznajdljiv: obseg prvih izdaj Knjižnice MGL je bil omejen na sto dvajset strani, njihovi avtorji pa so se tako kot urednik odrekli honorarju. Notranjo strukturo zbirke je njen prvi urednik zasnoval v štirih tematskih sklopih: objavljaj je izvirna dramska besedila, gledališke spomine dramskih umetnikov, stvarno literaturo in teatrološko publicistiko. V prvem obdobju življenja zbirke v njej ni izšel noben prevod, saj je bilo težišče zbirke iz finančnih in načelnih razlogov treba postaviti izključno na objavljanje izvirnih del.

Od takrat do danes je Knjižnico MGL urejalo skupno sedem urednikov, ki so poskrbeli za izid 163 naslovov s področja gledališča in drugih scenskih umetnosti. Dušan Moravec jih je v prvem uredniškem obdobju zbirke med letoma 1958 in 1966 objavil kar enaintrideset. Vmes je leta 1962 prevzel vodenje Slovenskega gledališkega muzeja in ga usmeril v izrazito raziskovalne vode. Tudi tu je zasnoval dve pomembni in še danes živi ediciji, ki sta za slovensko gledališko teorijo in prakso bili in ostali neizmerljivega pomena: že omenjene

Dokumente in temeljno publikacijo s področja slovenske gledališke zgodovine, *Repertoar slovenskih gledališč*, ki se je kasneje preimenoval v *Slovenski gledališki letopis*. Upokojil se je leta 1975, toda svojega raziskovalnega in uredniškega dela zaradi tega še zdaleč ni prekinil.

V svoji bogati karieri je Dušan Moravec napisal vrsto monografij o zgodovini slovenskega gledališča (*Slovensko gledališče Cankarjeve dobe (1892–1918)*, *Slovensko gledališče od vojne do vojne (1918–1941)*, *Temelji slovenske teatrologije*, *Slovensko gledališko petletje: Ljubljana – Maribor – Trst* idr.) in njegovih posameznikov (Tiranu, Delaku, Cankarju, Borštniku, Kraigherju, Nučiču, Verovšku idr.). Bil je dragocen uredniški sodelavec zbirke *Zbrana dela slovenskih pisateljev* in vesten urejevalec knjižnih objav korespondence med velikani naše literature in gledališča. Kot že omenjeno, se ni rad javno postavljaj s svojimi dosežki, seveda pa je zanje vseeno prejel in doživel veliko priznanj. Bil je dramaturg, teatrolog, literarni in gledališki zgodovinar, častni član Slavističnega društva Slovenije ter (od leta 1976 izredni, od leta 1981 redni) član razreda za filološke in literarne vede SAZU, pa tudi prejemnik nagrade Prešernovega sklada, Župančičeve nagrade, zlate značke Borštnikovega srečanja, Sterijeve nagrade in srebrnega častnega znaka svobode. Obenem je bil neskončno pozoren, ljubezniv in svetovljanski gospod, ki se ga bomo živo spominjali z globoko hvaležnostjo in spoštovanjem.

Petra Pogorevc

Bertolt Brecht

THE GOOD PERSON OF SZECHWAN

*Der gute Mensch von Sezuan***Opening 17 April 2015**Translator **URŠKA BRODAR**Director **ALEKSANDAR POPOVSKI**Dramaturg **EVA MAHKOVIC**Set designers **NUMEN** and **IVANA JONKE**Costume designer **JELENA PROKOVIĆ**Composer **PAUL DESSAU**Repetiteur **JOŽE ŠALEJ**Additional music composers **FOLTIN**Language consultant **BARBARA ROGELJ**Lighting designer **ANDREJ KOLEŽNIK**Student assistant to director **TJAŠA ČRNI GOJ**Student assistants to dramaturg **EVA JAGODIC**
MAŠA PELKOAssistant to costume designer **ANDREJ VRHOVNIK**Student assistant to costume designer **BARBARA VRBANČIČ**Stage manager **Sanda Žnidarčič**Prompter **Nataša Ahtik Gregorin**Technical director **Jože Logar**Stage foreman **Janez Koleča**Technical coordinator **Matej Sinjur**Sound masters **Sašo Dragaš** and **Stane Bartol**Lighting masters **Andrej Koležnik** and **Aljoša Vizlar**Hairstylists **Jelka Leben** and **Janja Milavec**Wardrobe mistresses **Erna Nelc** and **Sara Kozan**Property master **Borut Šrenk**

The set was made under the supervision of master **Vlado Janc** and the costumes under the supervision of mistresses **Irena Tomažin** and **Branka Spruk** in the ateliers of the Ljubljana City Theatre.

Cast

Shen Te / Shui Ta **TINA POTOČNIK**Yang, a Water-Seller **JURE HENIGMAN**

Vung

Waiter

Yang Sun, an Airman **BRANKO JORDAN** as guest
Unemployed ManFirst God **BORIS CAVAZZA** as guest

Grandpa

Narrator

Mi Tzi, a Property Owner **JOŽICA AVBELJ**

Old Woman

Go Do

Second God **LOTOS V. ŠPAROVEC**

Husband

Policeman

Third God **ANJA DRNOVŠEK**

Wife

Shin, a Widow **JANA ZUPANČIČ**

Sister-in-law

Mrs Yang, Sun`s Mother **JUDITA ZIDAR**

Niece

Shu Fu, a Barber **GABER K. TRSEGLAV**

Lin To, a Carpenter

Buddhist Monk

Auntie

Three gods descend from heaven in search of a good person, trying to find out whether good people still live on earth. In Szechwan, they are received by Wang, a water seller, who knocks on people's doors and tries to find someone to give the gods a shelter for the night. Door after door closes: nobody has enough time, enough room, a dwelling tidy enough. At last, Wang knocks on the door of the young prostitute Shen Teh, who puts up the gods in her tiny room. Shen Teh is rewarded for her hospitality, as the gods take it as a sure sign of goodness. They give her money and she buys a humble tobacco shop. But instead of earning her living, Shen Teh gives away rice and takes in the local poor and hangers-on, which makes her life harder and harder. In order to survive, Shen Teh is forced to assume an alter ego: she dons a costume of male clothing, taking on the role of her invented cousin Shui Ta. Shui Ta is strict and entrepreneurial; after a while, he has built her humble shop into a full-scale tobacco factory in which former Shen Teh's protégés become exploited workers. Although this runs contrary to her own beliefs, Shen Teh calls Shui Ta every time when she is threatened to remain without everything because of her goodness. Then Shen Teh falls in love with Sun Yang, a selfish man who wants to be a pilot, but needs all Shen Teh's money and even more to achieve this ...

Bertolt Brecht, German playwright, director and one of the most important theatre inventors of the 20th century, began *The Good Person of Szechwan* in 1938 in Berlin, but completed it only in 1943 while in exile in the United States. The play was first performed in the same year at the Zürich Schauspielhaus in Switzerland. It follows the principles of Brecht's epic theatre: in accordance with alienation effects, actors often address the audience directly, while dialogues are interrupted by songs. Brecht writes for the era in which any altruism is in a sharp conflict with the system that dictates survival – for the era in which social morals are established by the economic system. Although Shen Teh is trying to live by the moral principles of her gods, their morals have nothing to do with the functioning of the world that she knows. This is why Brecht's piece has remained extremely relevant for the present day. The interpretation by Aleksandar Popovski will enrich *The Good Person from Szechwan* with additional songs from Brecht's opus.

INFORMACIJE O PREDSTAVAH MGL DOBITE

- pri blagajni MGL v Gledališki pasaži med Čopovo in Nazorjevo ulico v Ljubljani, ki je odprta vsak delavnik od 12. do 18. ure in uro pred predstavo
- v mesečnem sporedu predstav, ki ga abonenti, imetniki osebne in poslovne kartice MGL in tudi vsi drugi, ki to želijo, prejmejo po pošti, prav tako pa je brezplačno na voljo pri blagajni MGL
- na spletni strani www.mgl.si
- s sporočili SMS Mestnega gledališča ljubljanskega
- v dnevnem časopisju
- na radiu
- na Facebooku in Twitterju